અર્પણ

હિન્દમાં અને હિન્દ બહાર
જેણે જેણે—જ્યાં જ્યાં,
જાલિમોને
લોહી દીધાં છે પણ આત્મા નથી દીધા,
એવાં શસ્ત્રહીન નરનારીઓને!

ચોથી આવૃત્તિ વેળા

આ પુસ્તકની ત્રીજી આવૃત્તિ ખલાસ થયાને સત્તર વર્ષો વીત્યાં છે. નવી આવૃત્તિ છાપવાની ઉમેદ છેક અત્યારે બર આવે છે.

આગલી આવૃત્તિઓમાં આપણી પાસે માત્ર ૧૯૧૯–૨૦ સુધીની જ તવારીખ આવી હતી. તે પછીનાં ૨૬ વર્ષોનો કાળ કોરિયાને સંબંધે મેદી ને ભયાનક મૌન ધારણ કરી રહ્યો હતો.

૧૯૪૫માં વિશ્વયુદ્ધ બીજાની સમાપ્તિ થતાં કોરિયાની વધુ વીતક-કથા મેળવવાનો માર્ગ સરલ બનશે એવી આશા હતી. પણ મહિનાઓ વીત્યા. નાની મોટી કંઈક પ્રજાઓ અને કેટલાય અંગૂઠિયા રાષ્ટ્રોને લગતા અહેવાલો અખબારોને પાને ડોકાયા, ન દેખાયું ક્યાંય એક કોરિયા! નવાઈ લાગી. ૫૦ વર્ષના એ રક્તનીતરતા, મધુસુંદર, અનુપમ યોદ્ધાનું શું થયું?

મારા પુત્ર મહેન્દ્રને આવી બાબતોનો શોખ. એ વારે વારે મુંબઈ પહોંચીને દુનિયા ડોળવા માટે ત્યાંના અમેરિકન ગ્રંથાગારમાં બેસે. એણે પત્તો મેળવ્યો, અને 'ધી કોરિયન કમિશન : વૉશિંગ્ટન' નામની કચેરીએ એક પત્ર નાખ્યું. પંદર જ દિવસે નીચેની મતલબનો જવાબ મળ્યો—

'કાગળ માટે તેમજ ગઈ કાલના અને આજના કોરિયાને લગતી તમારી હમદર્દીના ધગશભર્યા પ્રદર્શન માટે આભાર માનું છું. બેશક કોરિયનો મુક્ત તો થયા છે, અને છતાં હજુ તેઓ મુક્તિ અને આઝાદીને ઓળખી શક્યા નથી. કારણ કે એ અખંડ પ્રજા-

ટુકડા થયા છે. આશા રાખીએ છીએ, કે આ અનિષ્ટ વિભાગીકરણ સત્વર નષ્ટ થશે, કેમકે કોરિયાની રાષ્ટ્રીય એકતાને આબાદ રાખવાનો એ જ એક ન્યાય્ય અને લોકસત્તાવાદી માર્ગ છે.

'તમારા પિતાના, હિંદની એક પ્રાંતભાષામાં આલેખાયેલા કોરિયા વિશેના પુસ્તકની વાત મેં ખૂબ રસપૂર્વક વાંચી. એ પુસ્તકની નવી આવૃત્તિ કરવી છે અને એમાં વર્તમાન હકીકતનો સમાવેશ કરવો છે એ જાણીને મને હોંશ થાય છે. એ માટે હું, તમારી વિનંતિ મુજબ, કોરિયાને લગતી અદ્યતન સામગ્રી બીડું છું.

' ખાતરી છે કે એ નવું સંસ્કરણ ખૂબ શિક્ષણપ્રદ, માહિતીદાર અને રસભર્યું બનશે. એની એક પ્રત ખરીદવાનું મને પણ ગમશે.

' અમારી તવારીખ પ્રત્યે તમારા તીવ્ર રસ બદલ આભાર સાથે.'

હૃદયથી તમારો,

(કોરિયન કમીશનના ચેરમેનની સહી)

ઉપર ઉલ્લેખ પામેલી સામગ્રી નીચે મુજબ મળી—

૧. કોરિયન સીમડી' કોન્ફરન્સ
૨. ધ કેઈસ ફોર કોરિયા
૩ કોરિયન મેમોરિયલ
૪ કોરિયા લુકસ એહેડ
૫. કોરિયન ઈન્ફર્મેશન બુલેટીન

આ પાંચ પરથી તારવણી કરીને આ આવૃત્તિમાં છેલ્લું પ્રકરણ બનાવ્યું છે. એ માટે 'ધ કોરિયન કમીશનના ચેરમેન'નો અંતઃકરણપૂર્વક આભાર માનું છું. સાત સમુદ્રોને પાર બેઠેલા આવા વિદેશી

સજ્જનો આપણી સાથે પત્રવ્યવહારમાં જે ચીવટ, ત્વરા અને સભ્યતા બતાવતા હોય છે, તે તો વિશેષ નોંધને પાત્ર વાત છે.

કોરીઆની આઝાદી માન્ય રાખવાને બદલે તો સંયુક્ત રાષ્ટ્રમંડળની નવી સંસ્થાએ એ દેશના બે ટુકડા કરી, એકનું શાસન રશિયાને સોંપ્યું છે, ને એકનું અમેરિકાને, એની કથા છેલ્લા—નવા પ્રકરણમાં મૂકી છે.

બોટાદ, તા. ૨૬ : ૧૨ : '૪૬ ઝ. મે.

ત્રીજી આવૃત્તિ વેળા

કોરીઆના સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામનો ઈ. સ. ૧૯૨૦–૨૧ સુધીનો અહેવાલ આ પુસ્તકની પૂર્વ આવૃત્તિમાં અપાઈ ગયો હતો. આજે અન્ય પ્રજાઓના મુક્તિસંગ્રામોમાં—સામ્રાજ્યવાદ સામેના તરફડાટોમાં આપણો રસ વધ્યો છે, એને પરિણામે 'એશિયાનું કલંક' ત્રીજી આવૃત્તિમાં દાખલ થઈ શકે છે. પરંતુ છેલ્લાં સાત વર્ષની અંદર કોરીઆની ઝુંબેશ કેવી ગતિને પામી છે તે જાણવાનું કોઈ પણ નવું સાધન હાથ લાગ્યું નથી. પૂણેખાંચરે કરાવેલી તપાસ કશું નવું અજવાળું પાડી શકી નથી. ફક્ત 'મૉડર્ન રિવ્યુ' માસિકના ઑગસ્ટ અંકમાં બે વસ્તુઓ નજરે ચડે છે: (૧) A Victim of Imperialism–Korea નામનો ખ: એ પણ જૂના પુસ્તકોનો જ આધાર લઈ ૧૯૨૦ સુધીની કોરીઆની પરાધીનતાના સંતાપો વર્ણવે છે. (૨) અધિપતિની નોંધની કતારોમાં 'Tagore on Problems of imperialistic Japan' એ મથાળા તળે કવિવર રવીન્દ્રનાથ ઠાકુરે ટોકીઓમાં ઇન્ડિઆ-જાપાનીઝ એસોસીએશનની સમક્ષ કરેલા તાજેતરના વ્યાખ્યાનમાંથી ઉતારા આપ્યા છે. તેમાં કવિવરે જાપા-

નની કોરીઆ પ્રતિની પચાઉગીર અને હીન સામ્રાજ્યનીતિ પર ફટકા લગાવ્યા છે. સાથોસાથ કોરીઆ–જાપાનના જોડાણની એક સાચી સ્થિતિ પણ ભાખી દીધી છે:

"એકથી વધુ વાર મારે કોરીઆવાસીઓને મળવાના પ્રસંગો બન્યા છે. તેઓ મારી પાસે પોતાની ગૂંચવણો લઇને આવ્યા હતા. મેં તેઓને મારા વિચારો સમજાવીને કહ્યું હતું કે, વર્તમાન યુગની પલટાયેલી પરિસ્થિતિ વચ્ચે, કોઈ પણ નાનકડો દેશ કેવળ એકલી પોતાની જ અનુજ સાધન–સંપત્તિ વડે, અપૂર્ણ તાલીમ વડે કે અધૂરી કેળવણી વડે પોતાના ભૌગોલિક સીમાડાની અંદર સુરક્ષિત નહિ રહી શકે. આવી અસહાય દશાએ તો ઊલટું દુનિયામાં નાના દેશોને પ્રચંડ રાજ્યકરણી વાવાઝોડાના ભયસ્થાનો બનાવી મૂક્યા છે ઉપરાંત, કોઇ પણ મહાન પ્રજા, આત્મરક્ષણને કારણે પોતાની પડોશમાંના આવા ભયસ્થાનોને પોતાના કાબૂની બહાર રહેવા દઇ શકે જ નહિ કેમકે તો પછી એ નાનો પાડોશી દેશ દુશ્મનના હાથની જ બદક–બારી બની જાય, વળી નબળી પ્રજાને માટે પણ એકલા પડી જવું સહીસલામત નથી માટે કોરીઆવાસીઓની સમક્ષ તો મોટો પ્રશ્ન એક જ છે–એવું એક નૈતિક બળ કેળવો કે જેને પરિણામે બન્ને પક્ષને ગૌરવદાયક બને તેવો સંબંધ તમે જાપાન પાસે પળાવી શકો"

ઉપલી બન્ને બાબતો સ્પષ્ટ કરે છે કે, કોરીઆ–જાપાન વચ્ચે પડેલા ચીરા હજુ રુઝાયા નથી. જાપાને પોતાની પશુતા અને કોરીઆએ પોતાનો રોષ હજુ તજ્યા નથી.

આથી કશું વિશેષ નવું ઉમેરણ કરવાનું પ્રાપ્ત થયું નથી, તે છતાં જેટલી છે તેટલી કથાની અંદર ઘણી ઘણી નવી ઘટનાઓ મૂળ આધારનાં પુસ્તકોમાંથી પુનર્દોહન કરીને નવેસર ઉતારવામાં આવી છે. તેમજ ઘણાં પ્રકરણો સવિશેષ વિશુદ્ધ ને વ્યવસ્થિત રીતે લગભગ નવેસર લખાયાં છે

૧૮ : ૮ : ૨૯ ઝ. મે.

સજ્જનો આપણી સાથે પત્રવ્યવહારમાં જે ચીવટ, ત્વરા અને સભ્યતા બતાવતા હોય છે, તે તો વિશેષ નોંધને પાત્ર વાત છે

કોરીઆની આઝાદી માન્ય રાખવાને બદલે તો સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મંડળની નવી સંસ્થાએ એ દેશના બે ટુકડા કરી, એકનું શાસન રશિયાને સોંપ્યું છે, ને એકનું અમેરિકાને, એની કથા છેલ્લા—નવા પ્રકરણમાં મૂકી છે

બોટાદ તા. ૨૬ ૧૨ '૪૬ ઝ. મે

ત્રીજી આવૃત્તિ વેળા

કોરીઆના સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામનો ઈ. સ. ૧૯૨૦–૨૧ સુધીનો અહેવાલ આ પુસ્તકની પૂર્વ આવૃત્તિમાં અપાઈ ગયો હતો આજે અન્ય પ્રજાઓના મુક્તિસંગ્રામોમાં—સામ્રાજ્યવાદ સામેના તરફડાટોમાં આપણો રસ વધ્યો છે, એને પરિણામે 'એશિયાનું કલંક' ત્રીજી આવૃત્તિમાં દાખલ થઈ શકે છે પરંતુ છેલ્લા સાત વર્ષની અંદર કોરીઆની ઝુંબેશ કેવી ગતિને પામી છે તે જાણવાનું કોઈ પણ નવું સાધન હાથ લાગ્યું નથી ખૂણેખાચરે કરાવેલી તપાસ કશું નવું અજવાળું પાડી શકી નથી ફક્ત 'મોડર્ન રિવ્યુ' માસિકના ઓગસ્ટ અંકમાં બે વસ્તુઓ નજરે ચડે છે (૧) A Victim of Imperialism–Korea નામનો ખ એ પણ જૂના પુસ્તકોનો જ આધાર લઈ ૧૯૨૦ સુધીની કોરીઆની પરાધીનતાના સંતાપો વર્ણવે છે (૨) અધિપતિની નોંધની કતારોમાં 'Tagore on Problems of imperialistic Japan' એ મથાળા તળે કવિવર રવીન્દ્રનાથ ઠાકુરે ટોકિયોમાં ઇન્ડોજપાનીઝ એસોસીએશનની સમક્ષ કરેલા તાજેતરના વ્યાખ્યાનમાંથી ઉતારા આપ્યા છે તેમાં કવિવરે જાપા

પહેલી આવૃત્તિનું નિવેદન

એશિયાનાં સંતાનો યુરોપની પાસે પોતાના ભૂતકાળનાં ભારી ગુણગાન કરતાં આવ્યાં છે. એશિયાએ જગત આખાને પેગમ્બરો દીધા, ફિલસૂફી સમર્પી, વિશ્વપ્રેમી સંસ્કૃતિની ભેટ ધરી. એ બધો ગર્વ મિથ્યા તો નહોતો. પશુબળના પગ તળે ચગદાતાં પડ્યાં પડ્યાં પણ આપણે આત્માનાં અમોલ શૌર્ય અનુભવતાં.

એ ગર્વ ઉપર આજ જાપાને ઊંડો ઘા કર્યો છે. એશિયા આજે કલંકિત બન્યું છે. શું મોં લઈને આપણે યુરોપવાસીઓને ઠપકો દઈએ?

જાપાનની તારીફ કરવામાં આપણે જરાયે સંયમ નથી દાખવ્યો. કવિવર ટાગોર સરખા પણ પ્રથમ તો જાપાન પર મુગ્ધ બનેલા. ઠેરઠેર, હરેક વાતમાં,જાપાનને આદર્શ ગણીને આપણે એની પાછળ પાગલ બનેલા.

આજ પડદો ચીરાયો છે. જાપાને પ્રભુની સૃષ્ટિ ઉપર નરકની જ્વાળાઓ છોડી દીધી છે. એના સરખી સ્વદેશભાવના આપણને હરામ હોવી જોઈએ. જાપાનની રાક્ષસી પ્રગતિ આપણે માટે લાલબત્તી બનવી ઘટે.

આ પુસ્તકની હકીકતો પૂરી પાડનારાં ત્રણ પુસ્તકો છે. (૧) Non-Co-operation in other lands, by A. Fenner Brockway (૨) Story of Korea by Joseph H. Longford (૩) Case of Corea, by Henry Chung.

છેલ્લા પુસ્તકનો હું સહુથી વધુ આભારી છું. ગ્રંથકાર પોતે એક કોરીઆવાસી છે. છતાં એની વાતો ઉપર અવિશ્વાસ ન જ આવી શકે કારણ, પોતાની વાતોના સમર્થન અર્થે આખું પુસ્તક, નિષ્પક્ષપાતી પરદેશીઓના અને ખુદ જાપાની સરકારનાં લખાણોના ઉતારાથી જ એણે ભર્યું છે. એ બધા પુરાવા સજ્જડ છે. અતિશયોક્તિ અથવા કડવાશના દોષ કર્યા વિના જ વિદ્વાન લેખકે મધુર અને સરલ ભાષામાં લખેલું એ પુસ્તક વાંચી જવાની મારી ભલામણ છે. વાચન વ્યર્થ નહિ જાય.

ચિત્રોને માટે પણ એ જ ગ્રંથકારનો અત્રે આભાર માની લઉં છું. કોરીઆનાં કેટલાંએક વીરવીરાંગનાઓના દર્શન ગુજરાતને કરાવ્યા વિના તો પુસ્તકની સફળતા શી રીતે પૂરી થાય?

તા. ૧૮ : ૧ : '૨૩ ઝવેરચંદ મેઘાણી

પ્રથમાવૃત્તિના પ્રકાશકનું નિવેદન

"વીસ વીસ હજારને જેલ મોકલ્યા; કરોડની પૂર્તિ કરી; બબ્બે વર્ષથી જાડાં ખરબચડાં ખાદીનાં કપડાંથી ચલાવીએ છીએ; એ બધું છતાં સ્વરાજ્ય ક્યાં છે? આમ ક્યાં સુધી તપાવવા–સતાવવા ધાર્યા છે?" સ્વાધીનતા–સ્વતંત્રતાની ધગશ વિનાના, માત્ર પ્રવાહને વશ થઈ થોડાક પૈસા ફેંકી દેનારા કે ખાદી ધરનારા, આવેશના સમયમાં થોડું ઘણું સહન કર્યા પછી તુરત થાકી જનારા, આ બે વર્ષમાં હિંદુસ્થાને ઘણું કરી નાખ્યું છે–છતાં કાંઈ નથી મળ્યું એમ માની હતાશ થઈ જનારા, વર્ષો અને રૂપિયાના સરવાળાબાદબાકી કરી તે ઉપરથી 'સ્વરાજ્ય'ના દાખલા મેળવવા બેસનારા અમારા ગુજરાતી બંધુઓને ચરણે આજે અમે અમારી પુસ્તકમાળાનું આ દ્વિતીય પુસ્તક "કોરીઆની કથા" ધરીએ છીએ.

જેને આંખ હોય તે વાંચે, જેને બુદ્ધિ હોય તે સમજે, જેને દિલ હોય તે ઉતારે એવા શિક્ષા-પાઠ! સ્વાધીનતા દેવીનું ખપ્પર કેટલું અગાધ છે, કેટકેટલા ભોગો એક દેશને પોતાની સ્વતંત્રતા સાચવવા, પોતાનું સ્વમાન ટકાવવા, પોતાની ગુલામી ફેડવા આપવા પડે છે, તેનું એક સુંદર દૃષ્ટાંત કોરીઆ પૂરું પાડશે. વિલાસનું ઝેર અને દેખાતી સગવડોની માયા આજે જે હિંદી જનતાને વિવશ બનાવી રહેલ છે તે જનતા જુએ. માત્ર સ્વમાનની ખાતર કેટલા કોરીઅનોએ પોતાના બંગલા, વાડી, વજીફા અને વૈભવના સાધનો છોડી, મંચુરીઆની જીવલેણ ઠંડીની બરદાસ કરી, પોતાનાં ગુલાબની કળીસમાં પુત્રપુત્રીઓને સોનારૂપાના હિંડોળામાંથી ઊંચકી, માત્ર સ્નેહભરી છાતીના એક આગલ નીચે કેટલી હોંશપૂર્વક મંચુરીઆ તરફ સાથે લીધાં! કોરીઆની કથા તે મદોન્મત્ત સત્તાધીશોના જુલમની અને સ્વાભિમાની પ્રજાના ઉન્નત

ગૌરવની કથા છે; જાલિમોના અત્યાચારની અને નિર્દોષોની અહિંસા-વૃત્તિની કથા છે. હિંદુસ્થાનના દીલાપોચા, ડગલે ડગલે ઢચુપચુ થતા અમારા દેશબંધુઓને મન આ કથા એ ગીતા બનો; પ્રતિ પ્રભાતનું સંભારણું બનો; તેમના જીવનનો, તેમના આત્મભોગોનો આદર્શ બનો!

સુધારાના ઝેરથી ઝેકોસ્લોવેકિયાના ઝેકો ન મોહાયા, હંગેરીઅનો પણ નહોતા મોહાયા, આયર્લેન્ડે પણ એનો ત્યાગ જ કરેલો. આયર્લેન્ડે પોતાની સ્વતંત્ર સરકાર નિરાળી સ્થાપેલી ઝેકોસ્લોવેકિયાએ પણ સ્થાપી દીધી છે. હંગેરીએ વીએના તરફ પીઠ જ ફેરવેલી. આપણા ભારતવર્ષે પોતાનો માર્ગ નક્કી કરવા અર્થે આ બધી વાતો વિચારવાની રહી.

ભારતની સ્વાધીનતા અર્થે ચાલતા સાંપ્રત અહિંસાત્મક યુદ્ધમાં સહાયરૂપ થવા દેશોદેશના સ્વતંત્રતાના ઇતિહાસો ભારતી પ્રજા સમક્ષ રજૂ કરવાના અમારા મનોરથનું આ પ્રથમ પુષ્પ છે. આવતી નહિ અને ત્યાર પછીની અઠવાડીએ આયર્લેન્ડની કથા ધરવા ઇચ્છા રાખીએ છીએ. અમને આશા છે કે અમારા આ પ્રયત્નને ગુજરાતી પ્રજા પસંદ કરશે.

ઝેકોસ્લોવેકિયાને લગતું સાહિત્ય વાંચી જઈ તેમાંથી આ કથા તારવી કાઢવાનું માન સૌરાષ્ટ્રના તંત્રીમંડળમાંના એક, મારા પ્રિય ભાઈશ્રી ઝવેરચંદ મેઘાણીને છે.

અમૃતલાલ દલપતભાઈ શેઠ

સૌરાષ્ટ્ર સાહિત્યમંદિર,
રાણપુર
તા. ૧૮ : ૧ : ૧૯૨૩

ક્રમ

મિનામન રુદ્દી
નાગીઅન પ્રગમનાકની કામચલાઉ
મન્ડળના સૌથી પહેલા પ્રમુખ

●

જાપાનીઓએ એમના માથા સાટે ૧૦ લાખ યેનનું
જાહેર કરેલ થી

કોરીઅન ગદ્દારીના પરવાના-પત્રો
જપાની સિપાઈની તપાસ છ

કિમટૂ

કારીઅન પ્રજાસત્તાક કામદવલાક સરકા ના પ્રમુખ
૧૯૩૨મા શાનાઈમા એક જાપાની સેનાપતિન
જાનથી મારનાર બોબ એમણે ફકાવેલા

૧ વાઇકાઉન્ટ કીમ   ૨ યી ગેગ-જય   ૩ કોરીયન કુમારિકા

અમર રહો માતા કોરીઆ!

૧

કોરીઆની તવારીખમાં સૌથી વધુ પવિત્ર એવો ઈ. સ. ૧૯૧૯ના માર્ચ મહિનાનો ત્રીજો દિવસ હતો. કોરીઆની રાજધાની શીઉલ શહેરની એક નિશાળમાં તે દિવસે મેળાવડો મળ્યો હતો. જાપાની બહેનોએ બાળકોને રાજભક્તિનાં ભાષણો દીધાં. બાલકોએ હડતાલ ખોલી નાખી તે બદલ સર્ટિફિકેટો વહેંચ્યાં. બધાં બાળકો આતુર હૃદયે સભા ખતમ થવાની રાહ જોતાં હતાં. એ શેની વાટ જોતાં હતાં? મીઠાઈની?

છેવટે એક તેર વરસનો કિશોર મોખરે આવ્યો ને એણે બહુ જ વિનયભર્યું એક ભાષણ કર્યું. જાપાની અમલદારો ખુશખુશ થઈ જાય એવું, રાજભક્તિથી તરબોળ એ ભાષણ હતું પછી ભાષણનો અંત આવતો હતો ત્યારે બોલનાર બાળકે શરીર ટટ્ટાર કર્યું. એની છાતી ધસીને બહાર આવી ને એની આંખોમાં કોઈ ઊંડા નિશ્ચયની કાંતિ ઝળકી ઊઠી એનો અવાજ બદલાઈ ગયો.

એ નિશ્ચય શાનો હતો? મોતને ભેટવાનો બાળક એવા શબ્દો ઉચ્ચારવા જતો હતો કે જે શબ્દોએ હજારોનાં માથાં લીધાં હતાં. બાળકને આ વાતની ખબર હતી.

ને એણે એ શબ્દો ઉચ્ચાર્યા: "હવે થોડુંક જ બોલવા દેજો. તમારી પાસે અમે એક જ વસ્તુ માગી લઈએ"

આટલું કહેતાં જ એનો હાથ એના કુડતાની નીચે છાતી પર ગયો એ સાથે તો ત્યાં બેઠેલા સેંકડો બાળકોના હાથ પોતપોતાની છાતી પર પેઠા જાપાનીઓ ઝબકયા. બાળકોએ પોતાના ડગલાની અંદર, છાતી ઉપર શું સંતાડયું હશે? પિસ્તોલો, બોમ્બો! નાની નાની છુરીઓ?

બોલનાર બાળકનો હાથ છાતીમાંથી બહાર આવ્યો; એ હાથમાં માતૃભૂમિનો એક નાજુક વાવટો હતો. એણે એ વાવટો ફરકાવીને હાકલ કરી:

"અમારી મા અમને પાછી સોંપો! અમર રહો માતા કોરીઆ!"

ચારસો હાથ આકાશ તરફ ઊંચા થયા, ચારસો નાના વાવટા હવામાં ઊડવા લાગ્યા ચારસો કંઠની અંદરથી ધ્વનિ ગાજ્યો "અમર રહો મા! અમર રહો! અમર રહો માતા કોરીઆ! *"

ટપોટપ એ કુમારોના ગજવામાંથી સરકારી નિશાળોનાં સર્ટિફિકેટો ટુકડેટુકડા થઈને જમીન ઉપર પડયાં. અને મીઠાઈ વહેંચવા આવેલા મહેમાનોને દિગ્મૂઢ હાલતમાં મૂકીને ચારસો રોષયુક્ત, ગર્વયુક્ત, ભયમુક્ત ચહેરાઓ મંડપમાંથી એકતાલે કદમ મૂકતા બહાર નીકળ્યા પ્રવાહમાં જેમ પ્રવાહ મળે તેમ બાળક-બાળિકાઓના ટોળા એકઠાં થયાં ને માતા કોરીઆનો જયઘોષ કરવા લાગ્યાં

* Mansei! Mansei! Mansei! (એટલે કે કોરીઆ દસ હજાર વર્ષ જીવો!)

આ કાંઈ તમાશો નહોતો. કોરીઆનું પ્રત્યેક બાળક જાણતું હતું કે જાપાની રાજ્ય કોરીઆનો વાવટો ઉડાવનારનું માથું ઉડાવે છે; પછી તે માથું બાળકનું હો કે બાલિકાનું.

ખુલ્લી તલવારો લઈને સરકારી સિપાઈઓ એ બાલકોની સુંદર મેદિની ઉપર તૂટી પડયા. ચારસો બાલકબાલિકાઓ પકડાયાં, ઘણાં યે ઘવાયાં. પાદરીઓની ઇસ્પિતાલોમાંથી પંદર પરિચારિકાઓ મલમપટ્ટા લઈને એ ઘવાયલાં શિશુઓની સહાયે દોડી. એ પણ પકડાઈ. કુમારિકાઓએ કસકસીને પોતાનાં અંગ ઉપર ચોળીઓ ને ચડ્ડીઓ સીવી લીધેલી, તે પણ ચીરીને સિપાઈઓએ બાંધીને નગ્ન કરી ભરબજારે ઊભી રાખી. માતા કોરીઆનાં સંતાનોની આંખોમાંથી આ દેખાવે લોહી ટપકાવ્યાં. છેડાયેલી જનતા તોફાન પર આવી. લોકો રાવ લઈને પોલીસના વડા પાસે દોડયા. જાપાની અધિકારીઓએ જવાબ વાળ્યો કે "રમણીઓને નગ્ન કરવાનું જાપાની કાયદામાં મંજૂર છે."

આ જાપાન કોણ ? એ આપણી એશિયાઈ બહેન છે: જેણે સૈકાઓ સુધી જુલમની સાંકળો ઊંચકીને આખરે એક દિવસ એ સાંકળોને તોડી નાખી; જેણે પોતાના શૌર્યથી ને કળાકૌશલ્યથી આખા યુરોપને તેમ જ અમેરિકાને ચકિત કર્યું; જેણે જગતમાં એશિયાની ઈજ્જત જમાવી.

આવું પ્રતાપી ને સમૃદ્ધ જાપાન કોરીઆને શા માટે સંતાપે ? બે કરોડ નિર્દોષ ને શૂરવીર મનુષ્યોએ એનો શો અપરાધ કર્યો છે ? દુનિયાના એક ખૂણામાં પડયો

પડ્યો એ પ્રાચીન દ્વીપકલ્પ ચાર હજાર વરસો થયા સ્વત ત્રતા ભોગવતો હતો, પોતાનો કીર્તિવંત ને નિષ્કલંક ઇતિહાસ પોતાના બાલકોને ભણાવી રહ્યો હતો એના સંતા નોને ગાવાની કવિતા હતી ને પોતાના સુન્દર મનોભાવો પ્રગટ કરવા એને શિલ્પકળા હતી પોતાને આંગણે બેઠી બેઠી એ પ્રજા પેગોડા (પ્રભુમંદિરો) બાંધીને બુદ્ધદેવની બંદગી કરતી હતી આવી નિરપરાધી ને શાંતિપ્રિય પ્રજાએ શું બગાડ્યું છે ?

સવાલનો જવાબ સવાલથી જ દઈએ ઇજિપ્તે અને આયર્લાંડે ઇંગ્લાંડનું શું બગાડ્યું છે ! કોંગોવાસીઓએ બેલ્જિયમનું શું બગાડ્યું હતું ? અને ભારતવર્ષે બ્રિટાનીઆનો શો અપરાધ કર્યો છે ?

કોરીઆનો અપરાધ એટલો કે એણે પોતાની ભૂમિ ઉપર જાપાનને પગ મૂકવા દીધો, એણે જાપાનને નીતિ ને સાહિત્ય શીખવ્યાં, શિલ્પ અને ફિલસૂફી ભણાવ્યાં વધુ અપ રાધ એ કે કોરીઆ ચીનની દોસ્તીમાં આનંદ કરી રહ્યું હતું એથી યે વધુ અપરાધ એ કે એના કેટલાએક અણસમજુ સંતાનોએ જાપાની લોકોને પોતાની ભૂમિમાં દાખલ થતાં અટકાવ્યા ને થોડાકને ઠાર કર્યા સહુથી મોટો અપરાધ તો એ કે કોરીઆમાં વેપારવાણિજ્ય બહુ કસદાર હતાં એને બહુ જ મોટાં મોટાં કીમતી બંદરો હતાં, પણ વેપાર ખીલ વનારા વેપારીઓની કોરીઆમાં ખેંચ હતી કોરીઆનો રાજવહીવટ ચાર હજાર વરસો થયાં ચાલતો, પણ એમાં જાપાનની નજરે ઘણા દોષો હતા. કોરીઆમાં રેલ્વે હતી,

પણ એની સુવ્યવસ્થા કરનારા જાપાની અમલદારો નહોતા. કોરીઆમાં સોનાની ખાણો હતી

એ બલશાળી જાપાને આ નાનકડી સ્વતંત્ર પ્રજાને શી રીતે, ને કેટલી પાશવ શક્તિથી પોતાને સ્વાધીન કરી આખરે ઠેકાણે આણી તેનો ટૂંકો ઇતિહાસ તપાસીએ. સિત્તેર વરસનો એ ઇતિહાસ છે

પ્રભાતનું શાંતિસ્થાન

૨

ચીનની કમર પર લટકતી કોઈ તલવાર જેવી આ દેવભૂમિ ચીનની પૂર્વમાં ને દક્ષિણમાં શોભી રહી છે. એની ત્રણ બાજુએ સમુદ્ર ઘૂઘવે છે, અને દક્ષિણે તથા પશ્ચિમે 'દસ હજાર' નાના નાના ટાપુઓ ટોળે વળીને બેઠા છે. બરફના મુગટ માથે મેલીને જળદેવતાના સેંકડો કુમારો કેમ જાણે પ્રકાશમાં રમવા નીકળ્યા હોય અને પૃથ્વી પરની એકાદ રમણીના પગ આગળ ઘેરો વળી કુતૂહલની નજરે નિહાળી રહ્યા હોય, એવો રમ્ય દેખાવ કોરીઆના કિનારા પર ખડો થાય છે.

એની ઉત્તરે મંચૂરીઆ અને સાઈબીરીઆ છે, પૂર્વમાં જાપાની સમુદ્ર ને એ સમુદ્રને સામે તીરે જાપાન પડ્યો છે. એનું ક્ષેત્રફળ ૯૦ હજાર ચોરસ માઈલ છે ઉત્તરથી દક્ષિણ સુધી એ આખા મુલક ઉપર અનેક નાનામોટા ડુંગરાઓ વેરાયેલા છે. રત્ન-કલિકા સમી એની સુંદર શિખરમાળા દાઇજીના શિલ્પ સ્થાપત્યે યોજના બોદ્ધ વિહારો થકી આજ પણ ભરપૂર પડેલી છે. આજ કૃત્ન કોરીઆનાં મનુષ્યો જ નહિ પણ ચીન અને જાપાનના નિવાસીઓ પણ એ પ્રદેશની બળવતા ઉપર મોહી પડેલા છે દશ હજાર

ગિરિ-શિખરોથી છવાએલો એ દેશ તોફાને ચડેલા એકાદ સમુદ્ર જેવો જણાય છે. આખા મુલકમાં કયાંક કયાંક ગીચ ઝાડીઓ ઝૂકી રહી છે, તો બીજી બાજુ ઘણા પ્રદેશ પર વનસ્પતિવિહોણા પહાડો તપે છે. અનેક પહાડોમાં અને ખીણોમાં ઝરણાં દોડાદોડ કરે છે. ત્યાં મોટી નદીઓ બહુ ઓછી છે.

ત્રણ બાજુ દરિયો હોવાથી એ દેશનાં આબોહવા સમતોલ છે. એટલો તો એ ફળદ્રુપ છે કે અનેક જાતનાં ધાન્ય ત્યાં ઊગે છે અને પ્રજા ધરાઈને ખાઈ શકે તેથી યે વધુ પાક ઊતરે છે. સોનું, રૂપુ, ત્રાંબુ વગેરે અનેક મહામૂલી ધાતુઓની ખાણો નીકળી શકે તેવાં ત્યાં સ્થળો છે.

રોમ નગરની ઉત્પત્તિ પહેલાં દોઢ હજાર વરસ ઉપર, અને ઈસુખ્રિસ્તના જન્મથી અઢી હજાર વરસ પૂર્વે કોરીઆના ઇતિહાસનો આરંભ થાય છે. સ્વર્ગના સરજનહારનો એક કુમાર પોતાના દેવદૂતોને લઈ પૃથ્વી પર ઊતર્યો અને આ ઉજ્જડ દ્વીપકલ્પના એક પહાડ ઉપર ચંદનના ઝાડ નીચે એણે આસન માંડ્યું. એક હજાર વરસ સુધી એણે રાજ્ય ચલાવ્યું. આખરે પોતાનું અસલ દેવ-સ્વરૂપ ધારણ કરીને એ અમરલોકમાં સદેહે ચાલ્યો ગયો. એના રાજ્યનાં સ્મરણાવશેષો હજુ યે મોજુદ હોવાનું એ પ્રજા માને છે. એક ટાપુની અંદર પહાડ ઉપર એણે બંધાવેલી કહેવાતી યજ્ઞ-વેદી બતાવાય છે. ત્યાર પછી એના પુત્રે રાજ્ય કરેલું. આ તો રહી પુરાણ કથા. છતાં ઇતિહાસવેત્તાઓ પ્રાચીન લેખો ઇત્યાદિ પરથી આટલું તો પ્રામાણિક સત્ય માને છે,

કે ઈ. સ. પૂર્વે ૨૩૩૩ ના વર્ષમાં તાન-કૂન નામના એક માનવીએ કોરીઆની રાજસ્થાપના કરી હતી.

પછી કોરીઆની સંસ્કૃતિનો પિતા તો ઇસ્વીસન પૂર્વે ૧૧૨૨ મે વરસે ચીન દેશમાંથી કોરીઆમાં આવ્યો ચીનના બાદશાહ ચાઉની જુલમ–જહાંગીરીએ જ્યારે આખા દેશને સળગાવી મૂકેલો તે વેળા એ વ્યભિચારી શહેનશાહના દરબારમાં ત્રણ ઋષિઓ પ્રધાનપદે હતા. શહેનશાહને અનાચારને માર્ગેથી ઉગારી લેવાનો આ ત્રણ ઋષિઓએ યત્ન કરેલો. પણ બાદશાહે પોતાની એક રખાતની શીખવણીને વશ થઇને ત્રણમાંથી બે વૃદ્ધોને ઠાર માર્યા. ત્રીજો વૃદ્ધ કિત્સી તે કાળે કારાગારમાં પડેલો. પણ જૂનો રાજા પદભ્રષ્ટ થયો અને નવા રાજાએ એ બંદીવાન સચીવને છૂટો કરી એની અસલની પદવી ઉપર બેસવા એને આજ્ઞા કરી. પરંતુ એને પોતાનો જૂનો સ્વામી સાંભર્યો. પોતાના ઉપર કાળો કેર ગુજર્યાં છતાંયે એ જૂના રાજવંશ પ્રત્યે એનો ભક્તિભાવ હજુ અમર હતો, ચીનને પચાવી પાડનાર આ નવા રાજકુલનું પ્રધાનપદ સ્વીકારવાની એણે ના પાડી. પાંચ હજાર સૈનિકો લઇને એ વૃદ્ધ ચાલી નિકળ્યો. કોરીઆમાં આવીને એણે રાજ સ્થાપ્યું. એ દેશનું નામ પાડયું 'પ્રિયભૂમિ" અથવા "પ્રભાતનું શાંતિસ્થાન : Land of the Morning calm."

એ વૃદ્ધ કિત્સી આવ્યો તે પહેલાં કોરીઆમાં જંગલી જાતો વસતી, જંગલીઓ અંગ ઉપર ઘાસનાં વસ્ત્રો પહેરતાં, ઉનાળામાં ઝાડ તળે રહેતાં ને શિયાળામાં ભોંયરાની અંદર ભરાતાં. ફળફૂલનો આહાર કરતાં. નવા રાજાએ જંગલી

પ્રજાને ચીનના કળાકૌશલ્ય શીખવ્યાં, ખેતીની તાલીમ દીધી, ઉપરાંત નવી સભ્યતા શીખવી રાજાપ્રજા, પિતાપુત્ર, પતિ-પત્ની, વૃદ્ધયુવાન, સ્વામી-સેવક, એ બે વચ્ચેના પરસ્પર સંબંધો સમજાવ્યા, અને આઠ સાદા કાયદા ઠરાવ્યા માત્ર આઠ જ કાયદાનો અમલ એવો તો ઉત્તમ નીવડયો કે લૂંટચોરીને કોઈ જાણતું નહિ, ઘરનાં બારણાં દિવસ-રાત ખુલ્લાં રહેતાં અને સ્ત્રીઓનું શિયળ કદી પણ નહોતું લોપાયું. ૩૧ વરસ રાજ કરીને એ રાજા કિસ્સુ (અથવા કીમા) અવસાન પામ્યો. એ રાજર્ષિની આરામગાહ હજુ યે કોરી-આમાં મૌજુદ છે, વરસે વરસે ત્યાં યાત્રાળુઓ આવે છે. એના કુલની ગાદી એક હજાર વરસ સુધી ટકી આખરે ચીનની તલવારે એ કુલનો ધ્વસ કર્યો

ત્યાર પછી એ દેશ ઉપર ત્રણ જુદાં જુદાં રાજ્યો સ્થપાયાં કે જેના ઇતિહાસ સાથે આપણને અત્રે કશી નિસ્બત નથી. તે પછી નજીકની તવારીખ નિહાળીએ: ઇતિહાસ ભાખે છે કે જૂના જંગલી કોરીઆવાસીઓનું લોહી-મિલન એશિયાની મચુ, મંગોલ વગેરે જાતિઓ તેમ જ હિન્દની આર્ય જાતિ સાથે થતું આવ્યું અને યુરોપની આધુનિક પ્રજાઓનો તો જન્મે ય નહોતો થયો ત્યારે કોરીઆની પ્રજાએ જાતીય આત્મભાન તેમ જ રાષ્ટ્રીય સંગઠન સાધી લીધુ હતુ.

ઈ. સ ૬૬૯ થી માંડી ૧૯૧૦ ના ઓગસ્ટ મહિના સુધી એટલે કે ૧૨૪૧ વર્ષપર્યંત કોરીઆ એક અને અભંગ રહ્યું હતું એટલા લાંબા ગાળા દરમ્યાન બે જ

વાર એના રાજવંશો બદલાયા હતા. એના આંતરવિગ્રહો નજીવા જ હતા. અને અંગ્રેજોનો એકલ કવિ શેકસ્પીઅર જે વેળા 'હેમ્લેટ' નાટક લખી રહ્યો હતો તે વેળા કોરીઆના પાટનગર સીઉલમાં જગતે નિહાળેલા મોટામાં મોટા જ્યોતિર્ધરોની હરોળમાં બેસે તેવા સાક્ષરોની પરિષદ બેઠી હતી.

એવી એક પુરાતન સંસ્કૃતિનો નાશ કરનાર જાપાન સાથે કોરીઆનાં પનારાં શી રીતે ને કયા કારણે પડયાં તે તપાસીએ: જાપાન પોતાના ઇતિહાસમાંથી એક એવી કથા કાઢે છે કે ઈ. સ. ૨૦૦ ની અંદર જાપાનની મહારાણીને સ્વર્ગમાંથી પ્રેરણા થઈ. એ પ્રેરણામાં એને સંભળાયું કે "પશ્ચિમે સોનારૂપાથી રેલી રહેલી એક ભૂમિ છે. અપરંપાર સમૃદ્ધિથી શોભતી એ ભૂમિ કોઈ સુંદર સુસજ્જ રમણી સમી દેખાય છે" મહારાણીને એ ભૂમિમાં જવાની અભિલાષા થઇ. એની આજ્ઞાથી એક સેના તૈયાર કરવામાં આવી અને ચોમેરથી નૌકાઓ એકઠી થઈ મંગળ શકુનો સામાં મળ્યાં, દેવોએ એનું રક્ષણ કરવા બે ફિરસ્તાઓ મોકલ્યા, વહાણને હંકારવા વાયુ દીધો અને દરિયામાંથી પ્રચંડ માછલીઓ બહાર આવીને વહાણને પોતાની પીઠ ઉપર ઉપાડી સાગરનાં નીર કાપતી ચાલી

કિનારા ઉપર એ ત્રણ રાજ્યોમાંનું એક સીલા નામનું રાજ્ય આવેલું. ત્યાં એકાએક આખા પ્રદેશ પર સમુદ્રનાં પાણી ચડવા લાગ્યાં લોકો ભય પામ્યાં કિનારે એક સેના દેખાઈ.

સીલાની પ્રજા કળાકારીગિરીમાં નિપુણ હતી રાજપ્રક-

રણી આવડતમાં ઉસ્તાદ હતી, પણ યુદ્ધનાં બખ્તર સજવાની તાકાત એનામાં નહોતી. ત્યાંનો રાજા લાચાર બનીને મહારાણી પાસે આવ્યો. ઘૂંટણિયે પડયો, ભોંય સાથે માથું અડકાવ્યું, અને કોલ દીધો કે "જ્યાં સુધી સૂર્ય પશ્ચિમે નહિ ઊગે, નદીઓનાં વહેણુ પાછાં નહિ વળે, પથ્થરો આકાશમાં ચડીને તારા નહિ બની જાય, ત્યાં સુધી સીલાનો (કોરીઆનો) રાજા જાપાનને નમ્યા વિના નહિ રહે ને ખંડણી ભરતો નહિ અટકે."

મહારાણીએ રાજાની શરણાગતિ મંજૂર રાખી. રાજાના ખજાનામાંથી સોનું, રૂપું, રેશમ ઈત્યાદિનાં આઠ જહાજ ભરીને રાણીજી જાપાન પધાર્યાં. જાપાનીઓ કહે છે કે બાકીનાં બન્ને રાજ્યો પણ સીલાની દશા જોઇને, તેમજ જાપાની હલ્લાનું જોર જોઇને ચુપચાપ ચેતી ગયાં તથા માગ્યા પ્રમાણે ખંડણી ભરતાં થઈ ગયાં.

કોરીઆને આજે કબજે કરી લેવાનો જાપાની દાવો આ પુરાણા ઈતિહાસ ઉપર માંડયો છે, પરંતુ ચીન અથવા કોરીઆની તવારીખોમાં આવો કોઈ બનાવ કયાંયે માલૂમ પડતો નથી.

કોરિયાનો ઇતિહાસ ફક્ત એટલું જ બતાવે છે કે ત્રણે રાજ્યોની અંદર પરસ્પર કલહ ચાલતો હોવાથી તેમાંનું એક સંસ્થાન જાપાનની સાથે મહોબ્બત બાંધવા વારંવાર મિત્રાચારીની ભેટ સોગાદ મોકલ્યા કરતું અને જાપાન એ ભેટનો અંગીકાર કરી મિત્રતાને દાવે એ સંસ્થાનને મદદ પણ કરતું. બાકીનું સત્ય તો ઉપલી બીનાથી ઉલ્ટું છે

પુરાતન રાષ્ટ્ર કોરીઆએ તો જાપાનને પોતાની સંસ્કૃતિનાં અમૃતપાન કરાવેલાં છે. તે આ રીતે: ૪૦૫ ની સાલમાં વાની નામનો એક શિક્ષક કોરીઆએ જાપાનને સમર્પ્યો વાનીના આગમન પહેલાં જાપાનને લખવાની લિપિ નહોતી, ચોપડા નહોતા. શિક્ષણ શરૂ થયું ને ચીનાઈ સંસ્કૃતિની આખી પ્રણાલી જાપાનમાં ઊતરી આજે જે કળાકૌશલ્યને માટે જાપાન વિખ્યાત છે તેનાં કકાબારાક્ષરી તો એ એક કોરીઆવાસી આચાર્યે ઘુંટાવ્યાં હતાં

ત્યાર પછી કોરીઆથી સાધુઓ આવ્યા, બુદ્ધ ભગવાનની પ્રતિમા સાથે લાવ્યા જોતજોતામાં બૌદ્ધ ધર્મ જાપાનનો રાજધર્મ બન્યો. સાધુઓ આખા મુલકમાં ઘૂમી વળ્યા. દયાનો સંદેશ ફેલાવ્યો જાપાનીઓ પોતાના પુરાણા દેવતાઓને ભૂલ્યા. બૌદ્ધ સાધુસાધ્વીઓનાં ટોળેટોળાં આવી પહોંચ્યાં અને તેઓની સાથે કડિયા, કોતરકામ કરનારા, કંસારા અને બીજા કારીગરો પણ એ ચાઈ આવ્યા ઠેરઠેર બૌદ્ધ ધર્મની કીર્તિ મડાઈ અને દેવાલયો બંધાયા નૃત્ય, સંગીત, ખગોળ, ભૂગોળ અને જ્યોતિષવિદ્યા પણ કોરીઆએ પણ જાપાનમાં છૂટે હાથે વેર્યા. કોરીઆનાં મહાન વિદ્યાલયોને બારણે જાપાની જુવાનો શીખવા જતા ને ત્યાંથી પછી ચીનનાં વિદ્યાલયોમાં પારંગત થવા જતા.

આજ એ જ જાપાને કોરિયાની એ સંસ્કૃતિનો ધ્વંસ કરી નાખ્યો છે

ઘરના ઘા

૩

અગિયારમા અને બારમા સૈકાઓની અંદર તો કોરીઆ ઉપર કંઈ કંઈ વીતકો વીતી ગયાં. એક વખત એ પ્રજાને શિરે પણ ધર્મની સત્તા જામેલી. બૌદ્ધ સાધુઓનું મંડળ પોતાના સ્વાર્થ ખાતર આખા દેશપર રાજ્ય ચલાવતું. સાધુઓએ પોતાના વિહારોને કિલ્લા બનાવી નાખ્યા હતા. એક હાથમાં તલવાર અને બીજા હાથમાં ધર્મગ્રંથ લઈને સાધુઓ આખી શહેનશાહત ચલાવવા લાગ્યા હતા. પ્રજા પરનો જુલમ બેહદ હતો.

ત્યાર પછી ૧૨–૧૩ સૈકાની અંદર જગત–વિજેતા જંગીસખાને કોરીઆનો કચ્ચરઘાણ વાળ્યો. જંગીસખાનના વંશજ કુબ્લાખાને કોરીઆને ખંડિયું રાજ્ય બનાવી દીધું. જાપાનની સાથે કોરીઆને વેર કરાવનાર આ જાલીમ કુબ્લાખાન હતો. જે દિવસે કુબ્લાખાને બલાત્કારે કોરીઆની સહાય મેળવીને જાપાન પર સવારી કરેલી, એ દિવસોને જાપાન ભૂલ્યું નહિ.

જાપાનના હલ્લાઓ તો ઘણી યે વાર આવી ગયા. પણ જ્યાં સુધી આ નાના દ્વીપકલ્પનો સામાજિક આત્મા શુદ્ધ હતો ત્યાં સુધી એ બહારના હલ્લાઓ અંગ ઉપરથી

પાણીનું બિંદુ ખડીને દડી જાય તેમ આવીને ચાલ્યા ગયા. પણ છેલ્લાં ૨૦૦ વરસ થયાં એ પ્રજાનો પ્રાણ ડોળાયો હતો

દેશમાં બે જ વર્ગ હતા: અમીર અને રૈયત અમીરનાં તમામ ખેતરો રૈયત ખેડતી. રુશ્વત અને વગસગને બળે દેશની સરકારી નોકરી ન મળી શકે તો આ અમીરજાદાઓ શાળાઓમા શિક્ષક બનતા તે સિવાય દેશના હુન્નરઉદ્યોગ કે વ્યાપારવાણિજ્યમાં પડવું એ તો એમના ગૌરવને હાનિ પહોચાડવા જેવું હતું આજ આપણે ત્યાં જમીનદારોના પુત્રોની જે હાલત થાય છે તે જ હાલત એ અમીરવર્ગની થઈ ઢોળાણંધ અમીરજાદાઓ આળસુ જિંદગી ગાળતા અને પોતાના વિલાસોને પહોચી વળવા માટે ખેડુઓને ચૂસતા. આખું વરસ ખેડયા પછી નીપજમાંથી માંડ પેટગુજારો થાય તેટલો જ દાણો ખેડૂતને મળતો. બાકીનો ભાગ અમીરોના વૈભવોને પોષતો, અમીર ખેડુની પાસેથી ફાવે તેટલી વેઠ લઈ શકતો, વસ્તીનાં ગાડાં ઘોડાં કે ગાય લેશ વગર પૈસે વાપરતો, મુસાફરીમા મફત મહેમાનદારી કઢાવતો.

કાયદો કેવળ રાજદ્રોહ સિવાય બીજા એકેય ગુના બદલ અમીરને સજા ન કરી શકે, ન એનું મકાન જપ્ત થાય કે ન એને ખુદને બંદીખાને નખાય. જ્યારે જ્યારે કોઈ માણસ એનો અપરાધી ઠરે ત્યારે એને અદાલતમાં જવાની જરૂર નહોતી, પગભારો પોતે જ કાયદો હાથમાં લઈ મનમાં આવે તે શિક્ષા ઠોકી બેસાડતો. કોઈ કાળે રાજદ્રોહના ગુના બદલ એને પોતાને દેહાંત દંડની સજા થાય તો તેને જાહેરમાં ફાંસી નહોતી દેવાતી પોતે પોતાના

ઘરમાં બેસી ઝેરનું પ્યાલું ભરી પી જતો. અમીરવર્ગે વસ્તીની પાયમાલી કરી નાખેલી.

બીજો જુલમ હતો રાજાઓનો. રાજા સદા દેવાંશી મનાતો. રાજા જીવતો હોય તે દરમ્યાન પ્રજાજન એનું નામ પણ ન ઉચ્ચારી શકે. પ્રજાજન એના દેહને અડકી પણ ન શકે. ભૂલથી રાજા કદાચ કોઈને સ્પર્શી જાય તો એ સ્પર્શવાળી જગ્યા પર સદા લાલ પટ્ટી લગાવી રાખવી પડે. રાજાજીનું મોં દેશના કોઈ પણ સિક્કા ઉપર નહોતું છપાતું; કારણ કે એને પ્રજાજનોના અપવિત્ર હાથનો સ્પર્શ થાય. એની છબી પણ એના મૃત્યુ પછી જ ચિતરાય. એની હજૂરમાં કોઈ શોકના પોશાકમાં અથવા ચશ્માં પહેરીને આવી શકે નહિ. રાજાને લોઢાનો સ્પર્શ કદી ન કરાવી શકાય. આ વહેમને પરિણામે કેટલાય રાજાઓની બીમારીને વખતે દાક્તરી ઓજારો જ ઉપયોગમાં ન લઈ શકાયાં અને રાજાઓએ જીવ ખોયા. રાજા મરે એટલે આખી પ્રજા ત્રણ વરસ સુધી શોક પાળે; તેમાં પહેલા પાંચ માસ સુધી વિવાહ બંધ, જાહેર ને ખાનગી મહેફિલો બંધ, પશુઓની કતલ બંધ, અપરાધીઓનો પ્રાણદંડ ન થાય અને અણરંગેલ શણનાં જ કપડાં સહુથી પહેરાય.

રાજાની મરજી એ જ કાયદો. પ્રજાનાં જાનમાલ રાજાના હાથમાં હતાં. રાજા શાણો હોય તો રાજસત્તા પ્રજાનું મંગળ કરી શકતી અને રાજા નબળો હોય ત્યારે પ્રજાનું નિકંદન નીકળતું. કોઈ માણસથી વધુ પડતા ધનવાન કે સત્તાવાન બની ન શકાય. રાજા સિવાય કોઈ મનુષ્ય અમુક ઉંચાઈ

કરતાં વધુ ઉંચાઈનું મકાન ન બાંધી શકે. દ્રવ્ય અને સત્તા પ્રાપ્ત કરવાનો એક જ માર્ગ હતો—રાજાની નોકરીનો. રાજાના જાસૂસો આખા દેશ પર પથરાયા હતા. જરા પણ માથું ઊંચકનારને પલકમાં ભીંસી નાખવામાં આવતો.

'લી' રાજકુલની આવી શાસનપદ્ધતિએ કોરીઆ-વાસીઓના આત્મામાંથી રાજની નોકરી સિવાયની તમામ મહેચ્છાઓને મારી નાખી. સાહસિકતા અને પ્રગતિશીલતા શોષી લીધાં, વેપારી અને ખેડૂત બન્ને વર્ગની નેમ કેવલ રાજની ખફગીમાંથી બચી જઈને ચુપચાપ જીવન ચલાવે જવા પૂરતી જ થઈ પડી.

કોરીઆની અંદર સ્ત્રીઓની હાલત પણ બહુ બુરી બની ગયેલી.

ઘરના ઘા ખાઈ ખાઈ છેક જેર થઈ ગયેલી પ્રજા બહારના હુમલાઓ સામે કયાં સુધી છાતી ધરી શકે? કોરીઆ ભાંગ્યું તે માત્ર જાપાનની તલવારથી નહિ—ઘરનાં પીડનોથી પણ એનો નાશ થયો.

દ્વાર ખોલ્યાં

૪

જાપાનની જૂની રાજધાની ક્યોટો નગરની એક શેરીમાં સ્મરણસ્થંભ ઊભો છે. એનું નામ "નાકકાનનો સ્મરણસ્થંભ!" હજારો કોરીઆવાસીઓનાં નાકકાન કાપીને એ સ્થંભ નીચે દાટેલાં છે. જાપાનીઓએ પોતાના જ અત્યાચારોનું જે આ વિજયસ્મારક ખડું કરાવ્યું છે, તે હાસ્ય અને રુદન બન્નેની લાગણીઓ એકીસાથે જન્માવે છે.

ઇ. સ. ૧૫૯૨ ની સાલનો પુરાણો આ સ્મરણસ્થંભ છે. જાપાનની નામાંકિત રીજંટ હીદેયોશીએ એ વરસમાં ત્રણ લાખની એક સેના કોરીઆને કિનારે ઉતારી. પચાસ હજાર કોરીઅન સૈનિકોએ એનો સામનો કરેલો. પરંતુ જાપાની સેના તો દાવાનળ સમી દેશભરમાં પથરાઇ ગઈ. એક પછી એક શહેરને એ સાફ કરતી ગઈ. આખરે ચીન કોરીઆની કુમકે પહોંચ્યું ને જાપાનીઓને નસાડયા. નાસતા નાસતા એ દુશ્મનો કોરીઆના મહામૂલા પ્રદેશો લૂંટતા ગયા. લૂંટી જવાયું નહિ તે બધાને આગ લગાડતા ગયા, કળાના અમૂલ્ય નમૂનાઓનો નાશ કરતા ગયા, અને આશરે ત્રીશ લાખ મનુષ્યોની કત્તલ કરતા ગયા, જેની અંદર ૨૭ લાખ તો નિર્દોષ, નિઃશસ્ત્ર બચ્ચાં, બૈરાં અને પુરુષો હતાં.

સાત વરસ સુધીની ઝપાઝપીનું આ પરિણામ આવ્યું. એ જફામાં પટકાએલું કોરીઆ ફરીવાર કદી પગભર થઈ શક્યું નહોતું.

કોરીઆની આ મહેમાની ચાખી ગયેલું જાપાન બીજાં ૩૦૦ વરસ સુધી ફરી ન ડોકાયું. ચીન પોતાના એ નાના મિત્ર કોરીઆને પોતાની પાંખમાં લઈને બેઠેલું. જાપાનની લોલુપ આંખો તો આઘે આઘેથી પણ કોઈ તકની રાહ જોતી ટાંપીને બેઠેલી.

ઈ. સ. ૧૮૭૬ ના વરસમાં જાપાનના કેટલાએક માણસો કોરીઆને કિનારે ઊતર્યાં. કોરીઆવાસીઓ કહે કે અમારા દેશમાં નહિ ઊતરવા દઈએ. ઝપાઝપી જામી. જાપાનીઓનાં લોહી રેડાયાં. જાપાની સરકારનો કોપ ફાટી નીકળ્યો. એ કહે કે કાં તો લડાઈ કરો, નહિ તો અમારા વેપારને માટે થોડાં બંદરો ખુલ્લાં મૂકો. કોરીઆએ કબૂલ કર્યું. તહનામાની શરતો લખાણી. અને એ શરતો કઈ હતી? એક વખતના ભોળા અને બિનવાકેફ જાપાને યુરોપી રાજ્યોનાં ં જે મતલબી અને કુટિલ કરાર-પત્રો પર સહી કરી માં કાંડા કાપી આપ્યાં હતાં અને પછવાડે ભાન આવતાં કરાર-પત્રને પોતે અપમાનકારક તથા વિનાશક માની રાવ પ્રકટાવેલો, તે જ જાતના કરારો પર જાપાને તે દિવસે કોરીઆની સહી કરાવી લીધી. એ કરારોની રૂઈએ કોરીઆની કરવેરા નાણવાની ને રાજકારોબાર ચલાવવાની સ્વતંત્રતા પર જાપાને કાપ મૂકી દીધો અને એ દેશની સરહદમાં જાપાને જાપાનીઓ માટે ખાસ (extra-territorial) હક્કો

હસ્તગત કર્યા સાથે સાથે કોરીઆએ તો માગણી યે કરી નહોતી તો પણ જાપાનીઓએ એ તહનામાની અંદર 'કોરીઆ સર્વ દેશોથી સ્વતંત્ર એક દેશ છે' એવી એક કલમ ઉમેરી એમ કરવામા જાપાનનો ગુપ્ત ઈરાદો એવો હતો કે ગમેતેમ કરીને ચીનને કોરીઆની ગુરુબ્બીવટ કરતું અટકાવવું

ચીનના રાજ્યકારીઓને જાપાનના આ દાવપેચ સમજાયા પણ એમને જાપાન જેવી પામર સત્તાનો ભય નહોતો એને તો સ્વપ્ન પણ નહોતું કે વીસ વરસમા તો એ પામર સત્તા જ ચીનને ચગદી નાખશે એને ભય હતો ફક્ત રશિયાનો, કે કદાચ રશિયા આવીને કોરીઆનો કોળીઓ કરી જશે. એ ધાસ્તીને લીધે જ ચીને તો ઉલટું કોરીઆને કહાવ્યું કે રશિયાથી ઉગરવુ હોય તો બીજી પ્રજાઓને તમારા દેશની અંદર દાખલ થવા દેજો. પરિણામે પોતાનાં દ્વાર બંધ કરીને જ એકાકી આયુ ગરખા બેઠા રહેલા આ દેશે (Hermit Kingdom) આખરે અમેરિકાને ટકોરે, એને ભરોસે ભૂલી બારણા ખોલ્યા

૧૮૮૨ મા કોરીઆએ અમેરિકાને વેપારના કેટલાએક કિંમતી હક્કો લખી આપ્યા. અમેરિકાએ એ સંધિપત્રમાં શબ્દશ લખી આપ્યુ કે "અમેરિકાના પ્રેસિડેન્ટ અને કોરીઆના રાજા વચ્ચે, તેમજ બન્ને દેશની પ્રજાઓ વચ્ચે કાયમી દોસ્તી ને એખલાસ રહેશે જો બહારનું કોઈ રાજ્ય આપણા બેમાથી એકને સતાવે તો બીજાએ આવીને દોસ્તીના દાવે પોતાની લાગવગ વાપરી સમાધાન કરાવવું"

અમેરિકાનો આપેલો કોલ કોરીઆને પોતાના જીવન-આધાર જેવો લાગ્યો એ ભરોસે કોરીઆ નિર્ભય બનીને સૂતું એની નિરર્થકતાની કથા આગળ આવશે.

૧૮૮૩ માં ઈંગ્લાંડની સાથે ય એવી જ મિસાલની સંધિ થઈ એ જ જાતની સંધિઓ બીજાં ઘણાંખરા યુરોપી રાજ્યોની સાથે પણ કરવામાં આવી બધી સંધિઓની અંદર પોતાના કાંડાં કાપીને લખી આપ્યું કે "પરદેશી ગુનેગારનો ઈન્સાફ કોરીઆની અદાલતોમા નહિ, પણ પોતપોતાની રાજસત્તાની અદાલતોમા જ તોળાશે "

પછી તો સાહસિક પરદેશીઓના વૃંદેવૃંદ કોરીઆમા આવવા લાગ્યાં પરદેશી એલચીઓ પોતાના રસાલા સાથે આવ્યા પાદરીઓ પણ પહોંચ્યા, વેપારીઓ અને સોદાગરોનો પણ સુમાર ન રહ્યો

પહાડો અને ખીણોથી ઘેરાયેલા રમ્ય પાટનગર શીઉલને નિહાળીને પરદેશીઓ મુગ્ધ બની ગયા એ મનો હર રાજમહેલો, માટીની દિવાલવાળાં, સાડીઓથી છજેલા છાપરાંવાળાં, એકેક માળના સ્વચ્છ સુઘડ ઓરડા, અને નગરીની ચોપાસ આલિંગન દઈને બેઠેલો જબરદસ્ત એ કિલ્લો–આ બધાં અપરંપાર અતિથિઓની આંખોમાં ભુરકી છાંટતાં હતા સાંકડી શેરીઓની અંદર અમીરો, સરદારો અને રાજવંશીઓની ભપકાદાર સવારીઓ નીકળતી અને એથી યે ઊંચી પદવીના ઉમરાવો પાલખીમા ચોઢના પોઢતા પરદેશીઓને બેસુમાર વૈભવનો ખ્યાલ આપવા નીકળતા

સામાન્ય નગરજનના અંગ ઉપર શ્વેત રેશમના લાંબા ઝભ્ભાઓ ચમકતા ને માથે ઊંચી ટોપીઓ દીપતી.

નદીને કિનારે સેંકડો કોરીઅન રમણીઓ પોતાનાં સફેદ વસ્ત્રો ધોતી ધોતી કલ્લોલ કરતી હતી. ઊંચા ઘરની રમણીઓ ઘરમાં જ રહે, પણ સૂર્યાસ્ત પછી એક કલાકે તમામ પુરુષોને બજારમાંથી ઘેર ચાલ્યા જવું પડે અને એ નિર્જન બનેલી ગલીઓમાં રમણીઓ ખુલ્લા ચહેરા રાખીને નિરંકુશ ફરે હરે એવો રાજ્યનો કાયદો હતો. સ્ત્રીઓને પોષાકમાં કમરથી ઊંચે સુધી એક સફેદ ચણીઓ અને તેથી ઊંચેનાં અંગ ઢાંકવા માત્ર એક ચોળી હતાં.

રાત પડે ત્યાં નગરના દરવાજા બંધ થતા પછી પ્રભાત સુધી કોઈ અંદર આવી શકતું નહિ. હસવા જેવું તો એ હતું કે એ ગઢની દિવાલ પર ચડીને અંદર આવવું એ બહુ સહેલ હતું. રાત્રિભર દૂર દૂરના ડુંગરા પર જ્વાળાઓ બળતી રહેતી. એ પરથી સમજાય કે બધે સ્થાને ખેરિયત છે.

પૂર્વની દુનિયાનાં આ બધાં રમ્ય પ્રલોભનોને વશ બની વિદેશીઓ કોરીઆમાં ઉભરાઇ ઊઠયા.

જાપાનનો પગપેસારો

૫

કોરીઆમાં એક દુષ્કાળ ફાટી નીકળ્યો. વહેમી કોરીઆવાસીઓએ માન્યું કે વિદેશીઓ આપણી ભૂમિપર આવ્યા છે માટે દેવતા કોપાયા છે. પરિણામે તેઓએ ફરીવાર કેટલાએક જાપાનીઓને માર્યા ને જાપાની એલચી નાસીને માંડમાંડ કિનારે પહોંચ્યો. ફરીવાર જાપાન ખળભળ્યું. લોહીને બદલે લોહી લઈએ, નહિ તો નાણાં લઈએ, એ જ એની માગણી હતી. ચીનમાંથી દસ હજારની સેના કોરીઆની મદદે પહોંચી. પણ લડાઈની ધમકીથી કાયર થયેલું શાંતિપ્રિય કોરીઆ જાપાની પ્રજાને ચાર લાખ યેનનો દંડ તથા વેપારના વધુ કમદાર હક્કો આપીને છૂટ્યું.

એટલેથી જાપાનના પેટની જ્વાળા બુઝે તેમ નહોતું. કોરીઆના લશ્કરની અંદર એણે કાવતરાં રચ્યાં. કાવતરાં પકડાયાં. ફરીવાર કોરીઆવાસીઓએ જાપાની એલચીખાતા ઉપર હુમલો કર્યો. જાપાની લોહી છંટાયું ને જાપાનની અંદર ફરી વાર યુદ્ધનો સાદ પડ્યો. પણ સરકાર જાણતી હતી કે કોરીઆની સાથે યુદ્ધ કરવું એનો અર્થ એ કે ચીન સાથે યુદ્ધમાં ઊતરવું. એ કરવા માટે જાપાન તૈયાર નહોતું.

ફરીવાર જાપાનનું બખ્તર ખણુખણ્યું. ૧૮૮૫માં જાપાને શસ્ત્રો સજર્યાં. જાપાન ચીનને કહે કે "જુઓ ભાઈ, આ બિચારા કોરીઆની છાતી ઉપર આપણે આપણાં સૈન્યો ચાંપી રહ્યા છીએ, એ ઠીક નહિ તમે પણ સૈન્ય ઉઠાવી લો, અમે પણ અમારું સૈન્ય ઉઠાવી લઈએ, પણ શરત એવી સમજવી કે પહેલેથી એકબીજાને ખબર દીધા વિના કદી કોઈએ કોરીઆમાં સૈન્ય મોકલવું નહિ."

ભોળા ચીનાઓ ચાલ્યા ગયા પછી જાપાને કોરીઆ-વાસીઓની અંદરોઅંદર ઉશ્કેરણી કરી હુલ્લડ જગાવ્યું. હકીકત આમ બની: કંઇક સદીઓથી કોરીઆમાં 'ગુપ્ત મંડળીઓ' જન્મતી જ આવી છે. એવી એક 'ટૉન્ગ-હેકસ' નામની મંડળી અત્યારે વિદેશીઓ તેમ જ ખ્રિસ્તધર્મીઓનું અસ્તિત્વ નાબૂદ કરવા માટે દેશમાં ઊભી થઈ. એનું પરિબળ વીજળીને વેગે પથરાવા લાગ્યું. સ્વદેશને વિદેશી સંસ્કૃતિના વિષમય ચેપમાંથી બચાવવાના આશયે પ્રેરાઈને બડી થયેલી એ બળવાન શક્તિ તો જાપાની સુદ્ધાં સર્વે વિદેશીઓને હાંકી કાઢવા માગતી હતી. પરંતુ ચતુર જાપાને એને પોતાના લાભમાં વાપરવાની બાજી ગોઠવી. એણે આ મંડળીના અમુક અગ્રેસરોને હાથ કર્યા. શસ્ત્રો પહોંચાડ્યાં. બળવાની બધી સગવડો પૂરી પાડી. એની નેમ માત્ર એટલી જ હતી કે જો ચીન આ આંતરકલહમાં ભૂલેચૂકેય પોતાનું સૈન્ય મોકલે તો જાપાનને પણ લશ્કર ઉતારવાનું ઓઠું જડે. એ યોજના પ્રમાણે ત્રીસ હજાર બળવાખોરો કૂચકદમ કરી સીઉલ નગર પર ધસારો લાવી રહ્યા હતા.

ચીનને આ માલુમ પડ્યુ. જાપાનની સાથે પવિત્ર સધિમા બધાયેલુ ચીન એમ ને એમ તો લશ્કર શી રીતે મોકલી શકે ? એણે કોરીઆના નૃપતિને પુછાવ્યુ કે "લશ્કર મોકલીએ ?" રાજાએ હા કહાવી સધિ મુજબ જાપાનને પણ સદેશો આપ્યો ચીન આવતુ રહ્યુ ત્યા તો દસ હજાર જાપાની સૈનિકો શીઉલ નગરમા દાખલ થયા બળવો શમાવી દીધો

પછી જાપાની એલચીએ દસ હજાર જાપાની ■દૂકો તરફ આગળી બતાવીને કોરીઆનરેશની સમક્ષ એક કાગળ મૂક્યો એ કાગળમા નીચે પ્રમાણે શરતો હતી

૧ ચીનનુ મુરબ્બીપણુ છોડી દો

૨ વેપારવાણિજ્યના મોટા મોટા હક્કો અમને આપો.

૩ અમને રેલ્વેનો બાધવા દો

૪ અમને સોનાની ખાણોનો ઇજારો આપો

૫ ત્રણ દિવસની મુદત આપીને આજ્ઞા કરો કે ચીનની સેના કોરીઆ ખાલી કરી જાય

આ કલહમાથી ચીનજાપાનની તલવારો અફળાઈ. જાપાને શીઉલ નગરનો કબજો લીધો કોરીઆ-નરેશે બધી શરતો ઉપર સહી કરી આપી જાપાને પચાસ જાપાની સલાહકારોને કોરીઆના દરબારમા બેસાડી દીધા આખા દેશ ઉપર કબજો મુકાયો અને ચીન સાથેની લડાઈ ખતમ થતા તો કોરીઆનો તમામ વેપાર જાપાને હસ્તગત કરી લીધો.

રાજાના નામની આણ ફેરવીને જાપાનીઓએ એક

રાજસભા બોલાવી આ રાજસભાને નામે પેલા પચાસ જાપાની સલાહકારોએ આખું રાજ્યબંધારણ એક દિવસની અંદર છેક પલટાવી નાખવાનું કામ આદર્યું. ઉપરાઉપરી કડક હુકમો છૂટવા લાગ્યા નાની કે મોટી, નજીવી કે અગત્યની, તમામ બાબતો સબંધે નવા કાયદાઓ નીકળી પડયા રાજાની કુલ સત્તા કાપીકૂપીને પ્રધાનોની સલાહસૂચનાનું તત્ત્વ દાખલ કર્યું. ગવર્નરથી નીચી પદવીનો કોઈ નોકર રાજાજીને પરબારો ન જ મળી શકે એવું ઠરાવ્યું એક કાયદો નવા બંધારણનો ઘડાતો હોય અને તેની સાથેસાથ બીજો કાયદો રાજમહેલની રમણીઓના જુદા જુદા ઈલકાબો નક્કી કરતો હોય!

તત્કાળ હુકમ છૂટયો કે તમામ પ્રજાજનોએ પોતાના ચોટલા કપાવી નાખવા તાબડતોબ બીજો કાસદ બીજો હુકમ લઈને છૂટે છે કે રાજભાષા બદલી નાખો અરે, રાજાની રખાતોની પદવીઓ પણ આ રાષ્ટ્રવિધાતાઓએ નક્કી કરી નાખી એટલુ બસ નહોતુ લોકો હુક્કા પીતા તેની નાળની લંબાઈ, માથાના વાળની સફાઈ અને પોશાક પહેરવાની પદ્ધતિ, એ તમામ કાયદેસર નક્કી થયાં એ બધા કાયદાઓનો અમલ કરાવવા બંદૂકો લઇને જાપાની સેનાઓ નીકળી પડી

એક મહિના સુધી જાપાની ફોજ રાજમહેલનો કબજો રાખી બેસી રહી એ દરમ્યાન રાજા ઉપર તો છૂપાં છૂપાં ઘણાં વીતકો વિતાડવામાં આવ્યાં. પરંતુ કોરીઆનું તમામ પુરાણું રાજબંધારણ ઉખેડી નાખવાને હજુ વાર હતી.

જાપાનીઓને ભય હતો કે એવી ઉથલપાથલ બીજા પરદેશીઓ નહિ સાંખે એટલે હજુ ય કોરીઆને એક સ્વતંત્ર રાજ્ય તરીકેનો સ્વાંગ પહેરાવી રાખવાનું જાપાનીઓને દુરસ્ત લાગ્યું એવો જ દેખાવ રાખ્યો કે બધા ફેરફાર રાજાની આજ્ઞાથી ને પ્રધાનોની પરવાનગીથી જ થાય છે વસ્તુતઃ રાજા બંદીવાન હતો ને પ્રધાનો પૂતળાં હતા.

રાજા કરગરવા લાગ્યો કે "હવે તો આ ચોકીપહેરો ઉઠાવી જાઓ" જાપાની એલચી ઓટોરીએ જવાબ વાળ્યો "સુખેથી પણ કોરીઆના ઉદ્યોગોનો કુલ ઈજારો લખી આપો" એમ જ થયું અંદરથી જાપાની ફોજ ઉઠાડી લેવામાં આવી છતાં રાજમહેલને દરવાજે અને આજુબાજુના મકાનો પર તો એના એ જ સંગીનો ચમકતાં રહ્યાં.

નમાલો નૃપતિ આ બધો તમાશો ટગર ટગર જોતો રહ્યો એશિયાના દેશોમાં તે કાળે રાજા એટલે શું ? રાજાની એક આંગળી ઊંચી થાત તો કોટી કોટી પ્રજાજનો–પુરુષો અને રમણીઓ, બાળકો અને બાલિકાઓ જાપાની બંદૂકની સામે પોતાની છાતી ધરીને ઊભાં રહેત પણ રાજા તો વિચાર કરતો જ રહ્યો, જીવનમરણના સરવાળા બાદબાકી ગણતો રહ્યો

પરંતુ ઇતિહાસ એક વાત બધા દેશોમાં બોલી ગયો છે દેશની અંદર પુરુષત્વ જ્યારે નિર્બળ બની જાય, ત્યારે અબળાઓમાં છૂપું જોશ સળગી નીકળે છે કોરીઆના અંતઃપુરમાં પણ એક નરરમણીનું–રાણીનું હૃદય ખળભળી ઊઠ્યું લોખંડી ઇચ્છાશક્તિ, સળગતો સ્વદેશપ્રેમ અને અચૂક

વિવેકબુદ્ધિવાળી એ સ્રીનો દૃઢ આગ્રહ હતો કે કોરીઆનો વહીવટ તો બહારની કોઈ દરમ્યાનગીરી વગર કોરીઆવાસીઓએ જ કરી લેવો ઘટે. એ ચકોર નારી ચેતી ગયેલી કે જાપાનના આ કાવાદાવાની અંદર શી શી મતલબો સંતાઇ રહી છે. રાજ્યના ડાહ્યાડમરા પ્રધાનો જે વાતનો નિકાલ દસ મહિને ય નહોતા લાવી શકતા એનો નિર્ણય આ અબળા દસ મિનિટમાં લાવી મૂકતી. રાજાને એણે મેણાં માર્યાં. એ બોલી કે " શું મારી પ્રજાનું ભાગ્ય પેલા જંગલી જાપાનીઓ આવીને ઘડી આપશે ? આપણા રાજ્યમાં જાપાનીઓનો પગ ન હોય. "

પછી તો મહારાણીએ રાજા ઉપર પોતાનો પ્રભાવ બેસાડી દીધો. એને પૂછયા વિના એક પણ કાગળીઆ ઉપર સહી ન થાય. દેશની સાચી માલિક રાણી બની ગઈ. એની ભ્રુકૂટિમાં કોઈ એવી આગ હતી કે જેની સામે જાપાની એલચી વાઈકાઉન્ટ મીયુરા પણ કાંપતો. એની સામે કોઈ આડો ઉચ્ચાર પણ ન કર શકે આખરે એણે પોતાનાં જ સગાંવહાલાંને અસલની પદવી પર પાછાં આણ્યાં. જાપાનીઓની તાલીમ તળે તૈયાર થતા દેશી લશ્કરને વિખેરી નાખવાની એણે આજ્ઞા દીધી. જાપાની પ્રધાનને તેમ જ રીજન્ટને એ વારંવાર ડરાવવા લાગી.

જાપાની એલચીને સમાચાર પહોંચ્યા કે કોરીઆના રણવાસમાં એક રમણીનો પ્રાણ જાગ્રત છે. જાપાની અમલદારો રાણીની પાસે ગયા, એને ફોસલાવી, ધમકી આપી, રુશ્વત અને ખુશામતના રસ્તાઓ પણ અજમાવ્યા. પરંત

મહારાણીનું રૂંવાડું સુદ્ધાં ફરક્યું નહિ. જાણે કોઈ અભેદ્ય ખડક ઉપર મોજાં વ્યર્થ પછડાઈને પાછાં વળ્યાં.

પછી જાપાને એના અંતરના અંધકારમાં ઘોર મનસૂબો ક્યો. આપણા પાડોશી રાજ્યની રાણીનો પ્રાણ લેવો એ અલબત આપણા જેવી સુધરેલી સત્તાને ગમે તો નહિ: પરંતુ જાપાનના હાથમાં બીજો કશો ઈલાજ નથી. જાપાનને તો "મહાજાપાન" બનવાની મહત્ત્વાકાંક્ષા રહી. એ મહેચ્છાની આડે જે કોઈ આવે તેણે ઉખડી જ જવું જોઈએ.

જાપાની સરકાર સાથેની ગુપ્ત મસલત અનુસાર એક આખું કાવતરું રચાયું. જાપાનથી ખાસ ઘાતકો ઉતારવામાં આવ્યા. કઈ રાતે, ક્યારે, કોણે કોણે ને કેવા સંજોગોમાં રાણીનો પ્રાણ લેવો તેની કાળજીપૂર્વક ઝીણામાં ઝીણી વિગતો નક્કી થઈ: ને એ દારુણ રાત્રિ આવી પહોંચી ત્યારે આખા યે કાવતરાની અચૂક રચના થઈ ગઈ હતી. ઠેરઠેર ઉભેલા જાપાની સૈનિકોના રક્ષણ તળે રીજન્ટની પાલખી રાજગૃહમાં પેઠી ને રૂકાવટ કરવા મથનાર કોરીઅન પહેરેગીરોની કતલ ચલાવતી સીધી રાણીવાસમાં પહોંચી. ઓરડે ઓરડે રાણીની શોધ ચાલી. અંતઃપુરની પરિચારિકાઓના ચોટલા ઝાલી ઝાલી, જમીન પર ઘસડી પૂછ્યું કે "કયાં છે રાણી?" પણ કોઈ ન માન્યું. તેવામાં એક બારણાની આડશે ઉભેલી એક કોમળાંગી સ્ત્રી હાથ લાગી. ઘાતકોના સરદારે એનો ચોટલો ઝાલીને પૂછ્યું: "તું રાણી છે?" જવાબમાં ના પાડી, ઝટકો મારી, છોડાવી, એ સ્ત્રી ચીસો પાડતી નાઠી. ત્યાં તો જાપાનીઓ એને આંબી ગયા, તલવારથી એને કાપી નાખી.

પરિચારિકાઓને પકડી આણીને એ મરનારની લાશ ઓળખાવી. એ રાણી જ નીકળી. હજુ એનામાં જીવ હતો. એના પર ગ્યાસલેટ છાંટ્યું. બગીચામાં ઉપાડી જઈ એની ઉપર લાકડાં ખડકયાં ને પછી આગ લગાવી. એનાં હાડકાં સિવાય કશું નામનિશાન ન રહેવા દીધું.

પણ એટલેથી બસ નહોતું. રાણીની હત્યાનો હાહાકાર પ્રજાને ઉશ્કેરી મૂકશે એમ કાઉન્ટ મીયુરાને લાગ્યું એટલે રાજાના જ નામથી એણે એક ફરમાન પ્રસિદ્ધ કર્યું કે "અમારી મહારાણી એક અધમ વેશ્યા હતી એ મરી નથી પણ નાસી છૂટી છે, અને જરૂર પાછી આવવાની અમે એ પાપિણીને બરાબર પિછાણેલી હતી, પણ અમારો ઇલાજ નહોતો એનાં પિયરિયાંથી અમે ભય પામતા હતા, એટલે ન તો અમે એને બરતરફ કરી શક્યા કે ન સજા કરી શક્યા અમને ખાતરી થઈ ચૂકી છે કે એ રાણીપદને લાયક નથી. એટલું જ નહિ પણ એના ગુના પારાવાર છે. આજથી અમે એને રાણીપદેથી પદભ્રષ્ટ કરી અધમ સ્ત્રીવર્ગની પંક્તિમાં મૂકીએ છીએ."

પોતાના નામે પ્રગટ થયેલા પોતાની બનાવટી સહીવાળા આ દસ્તાવેજની વાત રાજાની પાસે પહોંચી. પરંતુ એ વહાલી સ્ત્રીને આમ પોતાને નામે કલંકિત કરનારાઓને એ શું કહી શકે? એ તો બંદીવાન હતો સૂજતો, બળબળી ગયેલો, અને 'હાય! મને ઝેર દેશે' એવી બીકથી ફફડતો એ નૃપતિ મહેલમાં જ ચુપચાપ પડ્યો રહ્યો.

આંગળી ઘાલી મુંઝાતું ઊભું એ સમાચાર દબાવી રાખવા જાપાની અમલદારોએ કોશીશ કરી અમેરિકાના એક વર્તમાનપત્રનો ખબરપત્રી તે કાળે કોરીઆમાં હતો તેણે આ ઘટના વિષે અમેરિકા તાર કર્યો, પણ જાપાની સત્તાએ તાર અટકાવ્યો ને એ ગૃહસ્થને નાણાં પાછાં પહોચાડવામા આવ્યા. આટલો કડક બંદોબસ્ત ગખ્યા છતાં ગમે તે પ્રકારે પણ એ ખબર યુરોપઅમેરિકાને કિનારે પહોચી ગયા એટલે સુધરેલી દુનિયાને ફોસલાવી લેવા ખાતર એ ખૂન કરાવનારા અધિકારી ઉપર જાપાને કામ ચલાવવાનો તમાશો ભજવ્યો

ન્યાયમૂર્તિએ પોતાના ફેસલામાં આખું યે કાવતરું લિગતવાર કબૂલ રાખ્યું પરતુ એ બધી વાતને અંતે એણે લખ્યું કે "આ હકીકતો સાચી હોવા છતા, આરોપીઓ માહેલા કોઈએ પણ પોતાનો મનધાર્યો ગુનો વસ્તુત: કર્યો હોવાની કશી સાબિતી અમને જડતી નથી એથી કરીને તમામ આરોપીઓને નિર્દોષ ગણી છોડી મૂકવામાં આવે છે"

હત્યારાઓ મુક્ત થયા એટલુ જ બસ નથી જાપાની પ્રજાએ તેઓને સાચા સ્વદેશભક્તો કહી વધાવી લીધા ને મરેલી રાણીને જાપાનની દુશ્મન કહી વગોવી.

પણ જાપાન જોઈ શક્યું કે ખળભળાટ ખૂબ થઈ રહ્યો છે જાપાનને બાજી પલટતા આવડતું હતુ. જાપાને કાઉન્ટ ઈનોયે નામના અધિકારીને ખાસ એલચી તરીકે શાંતિ પ્રસારવા મોકલ્યો. એણે આવીને ફરમાન કાઢ્યુ કે "મરહૂમ રાણીજીને એમની અસલની પદવી પૂરેપૂરી પાછી આપવામાં આવે છે." એણે મરેલી રાણીને "નિષ્કલંક અને પૂજનીય"

નો ઈલ્કાબ આપ્યો. એની યાદગીરીમાં એક દેવાલય ચણાવી આપ્યું; ઊંચી પદવીના બાવીસ અમલદારોને એ મહારાણીની જીવન-કથા લખવા બેસાડી દીધા. છતાં રાજા તો હજુ પોતાના મહેલમાં કેદી બનીને પૂરાયો હતો.

એ વેળા રશિયાના એલચીખાતા પર એક બહુ ઉચ્ચ હૃદયનો અધિકારી બેઠો હતો. એ બંદીવાન રાજાને મદદ કરવા મથતો હતો. એની મદદ વડે રાજાને મહેલમાંથી છૂટી નીકળવાની ખૂબીદાર પેરવી કરવામાં આવી. રાણીવાસની રમણીઓએ એક અઠવાડિયા સુધી રોજરોજ વારંવાર ઓજલપડદાવાળી પાલખીઓની આવજા કરાવી મૂકીઃ જેટલા જેટલા દરવાજા હતા ત્યાં થઈને વારંવાર પાલખીઓ આવે છે ને જાય છે. આ રીતે પહેરેગીરો ભ્રાંતિમાં પડી ગયા કે રણુવાસમાંથી રમણીઓ માત્ર વારંવાર મુલાકાતે જાય-આવે છે. બીજી કશી શંકા તેઓને પડી નહિ. એક દિવસે પ્રભાતે એવી બે ઓજલપડદાવાળી પાલખીઓમાં બેસીને રાજા અને યુવરાજ છટકી ગયા. આકુળવ્યાકુળ હૃદયે રશિયાના એલચી-ખાતાને શરણે પહોંચી ગયા. ત્યાં તેઓને શરણ મળ્યું. કોરીઆમાં એવો રિવાજ હતો કે રાજા રાત આખી કામ કરે અને સવારે સૂઈ રહે, એટલે પ્રધાનમંડળને તો આ પલાયનની ખબર છેક બપોર પછી પડી. તે વખતે તો રાજા નવા મિત્રોના ચોકીપહેરા તળે નિર્ભય હતો, એટલે એ દ્રોહીઓ હાથ ઘસતા રહ્યા.

જાપાનીઓની ધાકથી ધ્રૂજતા અને અંદરની વાતોથી છેક અજાણ રહી ગયેલા પ્રજાજનોને જ્યારે આ ખબર

પડી ને બધો ભેદ સમજાયો, ત્યારે પ્રચંડ લોકમેદિની એકઠી મળી. કોઈના હાથમાં લાકડી, કોઈના હાથમાં પથ્થર એમ જે મળી ગયું તે હથિયાર ઉઠાવીને પાટનગરની પ્રજા ધીમટી પડી. બધાએ નિશ્ચય કર્યો કે રાજાજીના શત્રુઓને સંહારી નાખીએ. તપેલા મગજના એ હજારો સ્વામીભક્તો તલપતા ખડા હતા. જૂના અમીરઉમરાવો પણ એકદમ રાજાજીને નમન કરવા પહોંચી ગયા એ કલાકમાં તો નવું પ્રધાન-મંડળ ગોઠવાયું અને જૂના પ્રધાનો બરતરફ થયા. દેશદેશના એલચીઓએ જઈને રાજાને વંદના દીધી છેલ્લો છેલ્લો જાપાની એલચી પણ જઈ આવ્યો. એનો તો શ્વાસ જ સૂકાઈ ગયો હતો. કારણ કે એની બધી બાજી ધૂળ મળી હતી

તે જ સાંજે સૈન્યને સંદેશો પહોંચ્યો કે "રાજાજીની રક્ષા કરો, અને રાજદ્રોહીઓને વીણી વીણીને હણી નાખી એનાં માથાં રાજાજીની સમક્ષ લઈ આવો." લોકોને હત્યા-કાંડ રચવા માટે આટલી વાત બસ હતી કાવતરાંખોર પ્રધાનમંડળમાંથી બે પ્રધાનોને તો માર્ગ પર ઘસડી લાવી લોકોએ રહેંસી નાખ્યા. ત્રીજાને એને ઘેર જ ઠાર કર્યો. એક રીતે તો આટલા ખળભળાટથી જ દેશમાં શાંતિ પ્રસરી શકી. ગામડાની પ્રજા જાપાનીઓની સામે બળવો જગાડવા તત્પર થઈ રહી હતી, પરંતુ પોતાના રાજાજીને ફરી સ્વ-તંત્ર થએલા નિહાળીને પ્રજા શાંત પડી ગઈ.

રશિયન રીંછની સામે થવાની જાપાનમાં હિમ્મત નહોતી, એટલે ફરીવાર રશિયા, કોરીઆ અને જાપાન વચ્ચે

સંધિ થઈ. એ નવા સંધિપત્રની અંદર જાપાને રશિયાને સ્પષ્ટ કોલ લખી આપ્યો કે "કોરીઆની કોપાયમાન બનેલી પ્રજા તરફથી જાપાની એલચીખાતા ઉપર હલ્લો આવવાનો ભય મટી જશે કે તુરત જ અમે કોરીઆમાંથી જાપાની લશ્કર ખસેડી લેશું." આ સંધિ ૧૮૯૬માં થઈ. ૧૮૯૮માં જાપાન-રશિયા વચ્ચે ફરીવાર કરારનામું થયું. તેની પહેલી જ કલમ ભાખે છે કે "રશિયા ને જાપાનની બન્ને સરકારો કોરિયાનું તટસ્થ રાજત્વ તેમજ સ્વાતંત્ર્ય સ્વીકારે છે અને એ દેશના આંતર વહીવટમાં કશીય દખલ ન કરવાના સોગંદ લે છે."

રાજા ગાદી પર આવ્યો, લશ્કર અને પોલીસખાતું પાછાં કોરીઆને સોંપાયાં.

તૈયારીની તક

૬

ઓગણીસમી સદીના એ અંતિમ વર્ષોની અંદર આખા જગતની સત્તાઓ રશિયાના પરિબળ સામે કંપી રહી હતી. સાઈબીરીઆની ભૂમિ પર એના કદમ સંભળાવા લાગ્યા ને એના આગમનનો અવાજ નજીક ને નજીક આવવા લાગ્યો, તેમ તેમ હિન્દના બ્રિટિશ સામ્રાજ્યને ફાળ પડવા લાગી. પાસીફીકને કિનારે જેમ જેમ રશિયા પોતાની રેલ્વેના પાટા પાથરવા લાગ્યું તેમ તેમ જાપાનના કાન પણ ચમક્યા. ચીનની રાજ્યવ્યવસ્થામાં મહત્ત્વનું આસન મેળવવા રશિયન રીંછ ઘુરકી રહ્યું હતું અને જર્મનીની હાલત તો ફ્રાન્સ ને રશિયાની વચ્ચે, સૂડી વચ્ચેની સોપારી જેવી હતી. આવી પ્રચંડ સત્તાનો પંજો કોરીઆના શિર ઉપર છાયા કરી રહ્યો હતો, એટલે જાપાન થરથરીને આઘે જ બેસી રહ્યું.

રશિયા-જાપાનના એ નવા કરારનામા અનુસાર ફરીવાર સ્વાધીન બનેલા કોરીઆને પોતાની તૈયારી કરી લેવાની એક અનન્ય તક મળી ગઈ. સુલતાનની પદવી ધારણ કરીને સિંહાસન પર બેઠેલા રાજાને જો ઊંડી અક્કલ હોત તો એનો દેશ ઊગરી જાત. બેશક, એણે પરદેશથી સલાહકારો

બોલાવ્યા અને રાજ્યમાં કેટલાક સુધારા દાખલ કર્યા. રેલ્વે વિસ્તારવાનું શરૂ કર્યું. નિશાળો અને ઇસ્પીતાલો પ્રસરતી થઇ, શહેરસુધરાઇના પ્રબંધો થયા, પોલીસખાતું નવી ઢબ પર રચાવા લાગ્યું, લશ્કરમાં પણ નવાં તત્ત્વો દાખલ થયાં, અને શ્રીમંતોના પુત્રો અમેરિકા જઈને અભ્યાસ પણ કરવા લાગ્યા.

પરદેશમાં ભણી ગણીને તૈયાર થએલો એક સાચો દેશભક્ત ડૉ ફીલીપ જેઈસોન કે જે એક વખત ગુના બદલ અમેરિકામાં દેશવટો ભોગવતો હતો, એને પણ આદર-માનથી બોલાવી રાજાજીએ પોતાની પ્રીવી કાઉન્સીલનો સલાહકાર નીમ્યો.

પરંતુ આ નવીન ભાવનાઓથી ભરેલા યુવાન અધિકારીમંડળ ઉપર રાજાજીને વહેમ આવવા લાગ્યો એણે જોયું કે નવા પ્રધાનો ને મંત્રીઓ તો રાજાની સત્તા કમી કરી શાસનની અંદર પ્રજાનો અંકુશ પેદા કરવા માગે છે. એણે જોયું કે ખજાના ઉપર નિમાયેલો એક દાનો અંગ્રેજ મિ. બ્રાઉન તો પાઇએ પાઇનો હિસાબ માગે છે અને ઉડાઉ ખર્ચ કરવાની રાજાને મના કરે છે. દાખલા તરીકે પોતાની સદ્દગત મહારાણીના સ્મરણરૂપે રાજાજીને એક આલેશાન મહેલ બાંધવાની ઇચ્છા થઈ. તેના જવાબમાં આ નીડર ખજાનચીએ કહ્યું કે "એ નહિ બને. બહેતર છે કે એ પુનિત સ્થાન સુધી લોકસુખને ખાતર સુંદર સડકો બંધાવો." એ મુજબ સુંદર સડક બંધાઈ અને સ્મરણ-મહેલના નકશા અભરાઇએ પડયા રહ્યા.

રાજાના હૃદયમાં ફિકર પેઠી રાણીની હત્યા થઈ તે રાત્રિથી જ એ વહેમી, અચોક્કસ અને દુર્બળ બન્યો હતો. એ ચમકી ઊઠયો કે હાય ! કોઈ મારી સત્તા ઝૂંટવી લેશે જેઈસોન જેવાની દખલ ન સહી શકનારા પ્રધાનમંડળના કેટલાએક પિછેહઠવાદી અધિકારીઓએ પણ રાજાજીને એજ વિચારો ઠસાવ્યા. પરદેશી સલાહકારોએ પણ રાજતંત્રમાં અનીતિ પ્રસારી દીધી કોરીઆના રાજતંત્રમા સારા આદમીને સ્થાન ન રહ્યુ પ્રજાની આ દુર્દશા ઉપર ફિકર કરતો એ જવાળામય પ્રાણુ ડૉ જેઈસોન નોકરીમાથી છૂટો થયો અને એણે એક વર્તમાનપત્ર કાઢયું, જેનું નામ હતુ 'સ્વતંત્ર' અગ્રેજી અને કોરીઅન બન્ને ભાષામા એ પ્રગટ થવા લાગ્યુ

નિર્ભય પણ ઠરેલી લેખિની ચલાવીને જેઈસોને રાજ-શાસનના સડા ઉખેળવા શરૂ કર્યા પ્રજાની રાવ પરબારી રાજાને પહોંચાડવા મથવા માંડયો. અધિકારીઓ એ પત્રથી કમ્પતા. સત્તાધીશોના જુલમો ઓછા થવા લાગ્યા આતુર હૃદયે લોકો એ વાચતા એક આદમી વાચીને પોતાના પાડોશીને વાચવા દેતો. એમ છેક દૂર દૂરને ગામડે પણ 'સ્વતત્ર' પહોંચવા લાગ્યું લોકો એટલા બધા ગરીબ હતા કે અક્કેક નકલ બસો બસો આદમી વાંચવા લાગ્યા લોકોને એ રસ લગાડયા પછી જેઈસોને ખોલી 'સ્વાતંત્ર્ય-સભા.'

સ્વાતંત્ર્ય-સભા શરૂ થઈ ત્યારે બારજ સભ્યો નોધાયા પરંતુ એક દીવાની જ્યોતમાથી જેમ અનેક દીવા પ્રગટે તેમ ત્રણ મહિનામાં તો એ બારમાથી દસ હજાર નરનારીઓ

સભાને ચોપડે નોંધાઈ ગયાં. કોરીઆ—સરકારની કાળી કિતાબને પાને પણ એ દશે હજાર નામ ચડી ચૂક્યાં. એના સભાસદ થવામાં કશો શિષ્ટાચાર કરવાનો નહોતો, ફક્ત એકત્ર મળીને ચર્ચા કરવાની હતી. ઊભા થઈને બે શબ્દ બોલવાની પણ જેને આદત નહોતી એવા પ્રજાજનો કોઈ અજબ ત્વરાથી શીખી ગયા કે રાજકારણના નિગૂઢ પ્રશ્નોની પણ શાંત ચિત્તે ને શાણપણભરી છણાવટ શી રીતે કરી શકાય. અમલદારોના બુરા વહીવટ પર લોકો બેધડક બોલવા લાગ્યા. દોઢ વરસમાં તો અધિકારીઓ આ સભા ઉપર દાંત કચકચાવવા લાગ્યા. વિદેશી અધિકારીઓ પણ પ્રજામતની આ જાગૃતિ પર વક્ર નજરે જોવા લાગ્યા.

આ નવીન લોકશક્તિનો પહેલો પરિચય રાજ્યને આવી રીતે થયો: પોતાના સૈન્યને તાલીમ આપવાનું કામ કોરીઆ સરકારે રશિયાના એલચીખાતાને સુપ્રત કર્યું. દેશની ફોજ એક પરદેશી સત્તાના હાથમાં સોંપાય તેનાં જોખમ સ્વાતંત્ર્ય સભાને સૂઝી ગયાં. એ આત્મઘાતક પગલું અટકાવવાનું નક્કી થયું બીજે દિવસે રાજમહેલના ઓટા ઉપર દસ હજાર સભાસદો ખડા થયા અને રશિયન અમલદારોને લશ્કરમાં લાવવાનું કરારનામું ફાડી નાખવા તેઓએ રાજાને અરજી કરી. રાજાએ પ્રજાને સમજાવવા ઉપરાઉપરી માણસો દોડાવ્યાં. પણ દસ હજારમાંથી એકેય હટ્યો નહિ. કરારનામાના ટુકડા નજરે જોયા પછી જ ત્યાંથી ખસવાના સર્વેએ શપથ લીધા.

બીજી બાજુ રશિયાના એલચીને જ્યારે આ સમાચાર પહોંચ્યા ત્યારે એની આંખોના ખૂણા પણ લાલઘૂમ

થયા. એણે રાજાને દમ ભરાવ્યો કે જો આ લોકોને નહિ વિખેરી નાખો તો આજ પળે હું મારા તમામ અમલદારોને ઉઠાવી લઈને ચાલ્યો જઈશ પછીના પરિણામ માટે હું જોખમદાર નથી.

રાજાજીએ લોક–નાયકોને આ ભયાનક ધમકી કહી સંભળાવી. અને સમજાવ્યું કે જો રશિયા સાથેનો આ કંટ્રાક્ટ રદ કરશું તો ભયકર પરિણામો આવશે લોકો ઉત્તર આપે છે કે બીજાં બધા પરિણામો અમે સહીશું, પરંતુ આ લશ્કરી બંદોબસ્તની અંદર રશિયાનો પગપેસારો નહિ જ સહેવાય

રાજા લાઇલાજ બન્યો. એણે રશિયન એલચીને કહાવ્યું કે: "કૃપા કરીને અમલદારોને ઉઠાવી લો; કરારનામું રદ કરો; બદલામા હું નુકશાનીના નાણા ભરી દઈશ"

આખરે એ મુજબ જ અમલ થયો અને પ્રજાની જીત થઈ.

દસ હજારની ભુજાઓમાં નવુ બળ આવ્યુ રાજાની આગળ એણે આટલા નવા સુધારાનો ખરડો ધર્યો :

૧ પરદેશીઓની દખલગીરી દૂર કરો.
૨. વિદેશીઓને ખાસ હક્કો આપવામા વિવેક રાખો.
૩ મોટા ગુનેગારોનો છડેચોક ઇન્સાફ કરો
૪ રાજ્યખરચની બદીઓ દૂર કરો
૫. લોક–પ્રતિનિધિ મંડળ સ્થાપો

રાજાજીને આ વાતો વસમી લાગી. એણે આજ્ઞા દીધી કે "એ મંડળને જ વિખેરી નાખો."

દસ હજારે શું કર્યું? તેઓએ સામે શસ્ત્રો ન ઉગામ્યાં. પોતાની મેળે જ પોલીસથાણાંઓની અંદર જઈને હાથ ધર્યો ને કહ્યું કે "પહેરાવો બેડી."

દસ હજારને પૂરવાનાં જેલખાનાં કયાં હતાં? શરમાતે મોએ પોલીસે ફક્ત સત્તર સરદારોને પકડ્યા. તેઓનાં માથાં જ ઉડાવી દેવામાં આવત, પણ તેઓને પક્ષે પ્રજામત ઊભો થઈ ગયો હતો. તેને પરિણામે પાંચમા દિવસની પ્રભાતે તો બંદીખાતાં ખોલાયાં ને સુધારા મંજૂર થયા.

જેવા લોકો ઘેર પહોંચ્યા તેવી જ સુધારાની વાત ઊડી ગઈ. ઠગાયેલી પ્રજા વધુ રોષે ભરાણી; ઠેર ઠેર ટોળાં મળ્યાં, સિપાહીને હુકમ મળ્યો કે ટોળાં પર ગોળીઓ ચલાવો.

એકેએક સિપાહીએ કમર પરથી પટ્ટા ખોલીને નીચે ફેંક્યા, ટોપી પરના બિલ્લા તોડી નાખ્યા; બંદૂકો ભોંયપર પર ધરીને તેઓ બોલ્યા કે "માફ કરો! અમે પ્રજાથી નોખા નથી"

સરકાર સમજી ગઇ કે સિપાહીઓની અંદર હજુ થોડી ઘણી પ્રજાભાવના રહી ગઈ છે એટલે પછી એણે નિમંત્ર્યા પરદેશી સોલ્જરોને.

સોલ્જરોએ તે દિવસે તો લોકોનું દળ સંગીનની અણીએ વિખેર્યું. પણ બીજી પ્રભાતે આવીને જુએ તો હજારોની સંખ્યામા પ્રજા રાજમહેલની સન્મુખ ખડી થઈ હતી.

ચૌદ દિવસ ને ચૌદ રાત્રિઓ એ હજારોએ ત્યાં ને ત્યાં ગુજારી ફેરીઆની પ્રજા દુભાતી ત્યારે આવું ત્રાગું કરી રાજસત્તા પર પોતાનું નૈતિક દબાણ લાવતી

રાજાને નમવું પડ્યું. માગેલા સુધારા મંજૂર થયા. લોકોએ જય-ઘોષ કર્યો, પણ બહુ ઉતાવળ થઈ ગઈ લોકોની અંદરોઅંદર જ ફાટફૂટ થઈ; સુધારાનો કાગળિયો ફરીવાર હવામાં ઊડ્યો, લોકનાયક સીંગમાન બંદીખાને પડ્યો રાજ-સત્તાના શત્રુ તરીકે એને ઊંડામાં ઊંડા ભોંયરામાં પૂરવામાં આવ્યો. સાત સાત મહિના સુધી ભોંયતળીઆ ઉપર, બીજા અનેક બંદીવાનોની સાથે, એક જ સળીઆમાં હાથપગ બાંધી, માથા પર જબરદસ્ત બોજો મૂકી એને સતાવવામાં આવ્યો. કોઈ કોઈ વાર પુરાણી પ્રથા મુજબ સિતમ ગુજારવા માટે એને બહાર કાઢવામાં આવતો એ સિતમ કરતાં મોત મીઠું હતું એક રાત્રિએ એને ખબર કરવામાં આવી કે " તને દેહાંતદંડની સજા મળી છે " બંદીવાન આનંદથી નાચવા લાગ્યો. પણ પહેરેગીરોએ એક નાનકડી ભૂલ કરી નાખી સીંગમાનને બદલે એની બાજુ પર જ બંધાએલા એક બીજા કેદીને એ લોકો ભૂલથી ઉઠાવી ગયા ને એનો જાન લીધો.

પછી સીંગમાનની સજા કમી થઈ ને જન્મ-કેદની ઠરી. અંધકારમાં પડયા પડયાં એનો આત્મા પ્રભુ તરફ વળ્યો. નાનપણમાં નિશાળની અંદર એને કાને પડેલા ઇશ્વરી પેગામો એને ફરી યાદ આવ્યા. પ્રભુ એના પ્રાણની અંદર બોલી ઊઠયો પહેરેગીરો એના મિત્રો બન્યા એક જણ છુપાવીને એની પાસે " નવસંહિતા " (New Testamant) લઈ

આવ્યો. એની નાનકડી બારીમાંથી ઝાંખો પ્રકાશ આવતો હતોઃ એક દરોગો એ ઝકડાએલા કેદીની સામે એ બારીમાં પુસ્તક ધરી રાખતો; બીજો દરોગો જેલર આવે તેના ખબર આપવા માટે બહાર ઊભો રહેતો. ને એ હાલતમાં કેદી પુસ્તક વાંચતો. સહુ પાપાત્માઓને, સદોષ અને નિર્દોષને એ પ્રભુના બોલ સંભળાવતો. ધીરે ધીરે જેલર પણ એની સંગતમાં પીગળી ગયો. સાથેસાથ કારાગૃહની અંદર જ એણે છૂપુંછૂપું, સ્વાતંત્ર્યના રહસ્ય સમજાવતું પુસ્તક લખી કાઢ્યું.

સાત સાત મહિનાના સિતમો વીત્યે એને બીજા વિશાળ બંદીગૃહમાં પૂરવામાં આવ્યો એ કારાગૃહમાં ઘણુાયે મિત્રો એને આવી મળ્યા. અને ભવિષ્યના પ્રજાસત્તાકના પાયા ત્યાં જ મંડાઈ ચૂકયા. ૧૯૦૪ માં સીંગમાન છૂટયો. અમેરિકા ગયો. અભ્યાસે ચડયો હાવર્ડ વિદ્યાપીઠમાં એમ. એ. ની અને તે પછી પી. એચ. ડી. ની પદવી લીધી. હોનોલુલુ નગરમાં જઇને એક કોરીઅન શાળાનો આચાર્ય બની સ્વદેશનાં બાળકોની સેવા કરવા લાગ્યો.

૭

પ્રજાની દેશભક્તિ દાબી દેનાર કોરીઆ-નરેશને કુદરતી સજા પામવાનો એક પ્રસંગ આવી પહોંચ્યો : અને તે હતો રશિયા-જાપાનનો ઈ સ ૧૯૦૪નો સંગ્રામ. જાપાનની દીર્ઘદર્શી સરકારે એ યુદ્ધની જાહેરાત કરી, તેની અંદર કુનેહથી લખ્યું હતું કે "કોરીઆની તટસ્થતા માટે અમારું સામ્રાજ્ય ખાસ ચિંતા સેવે છે અને અમારા રાજ્યની સલામતીને ખાતર કોરીઆની નિરાળી હસ્તી જરૂરની છે" એ પહેલો પેતરો.

થોડા દિવસ પછી જાપાને કોરીઆને રશિયા નામેના તહનામાની અંદર દાખલ થવા લલચાવ્યું. એ તહનામાની ત્રીજી કલમમાં જાપાનનો કોલ લખાયો કે "જાપાનની શાહી સરકાર કોરીઅન સામ્રાજ્યની સ્વતંત્રતા તેમજ મુલકી તટસ્થતા રક્ષવાની ખોળાધરી આપે છે" અને આ ખોળાધરીના બદલામાં તેમ જ તહનામાને આધારે કોરીઆએ જાપાની લશ્કરને રશિયાની સામે યુદ્ધ-રચના કરવા માટે પોતાનો મુલક વાપરવા દેવાનું કબૂલ રાખ્યું. એ રૂઇએ જાપાની સૈન્યે કોરીઆનો મુલક રોકી લીધો એનાં બંદરો, એના તારટપાલ, રેલ્વેઓ, વેઠીઆમજૂરો વગેરે માગ્યાં સાધનોના બળે જાપાનનો રશિયા સામે વિજય

થયો એ યુદ્ધવિરામના સુલેહનામાની અંદર જાપાને રશિયાની પાસે લખાવી લીધું કે "જો કે કોરીઆની સ્વાધીનતા અમે સ્વીકારીએ છીએ, તો પણ અમારે સ્પષ્ટ કરવું જોઈએ કે કોરીઆમાં જાપાનનું હિત સર્વોપરિ મહત્ત્વનું છે. અને કોરીઆ ખાતેની જાપાની વેપારઉદ્યોગની ખિલવણીમા અમે આડે આવશુ નહિ અમે અમાગ લશ્કરી શિક્ષકોને તથા સલાહકારોને સીઉલમાથી તત્કાળ ઉઠાવી લઈએ છીએ "

આ રીતે વિજયમત્ત જાપાન પોતાના પાડોસીની પાસે પોતાનું 'કોરીઆમા સર્વોપરિ હિત' કબુલાવી લઈ કોરીઅન પ્રજા ને ગજા વચ્ચેના વિખવાદનો લાગ સાધી, પોતાના દળકટક સાથે કોરીઆમા ઊતર્યું

પછી ધીરે ધીરે કબજો લેવાનું શરૂ કર્યું કોરીઆના પરદેશ ખાતાના મંત્રીઓ તરીકે જાપાનીઓ નીમાયા ટપાલખાતું ને તારખાતું જાપાને કબજે કર્યું જાપાની લશ્કરીઓ નીમાયા જાપાની અધિકારીની રજા સિવાય રાજદ્વારી સભા ન ભરાય આની સામે અવાજ ઉઠાવનાર કોરીઆવાસીને માટે કારાગૃહ અથવા કાળુ પાણી ઠર્યું જાપાની મજૂરોથી દેશ ઉભરાઈ ગયો એ મજૂરોને કોરીઆનો કાયદો લાગે નહિ, એટલે મજૂરો ચોરી કરી શકે, કોરીઆવાસી પર ચાબુકો ચલાવી શકે ને શોખ થઈ આવે તો ખૂન પણ કરી શકે

કોરીઅન શહેરોનાં નામ પણ બદલીને જાપાની નામ રાખવામાં આવ્યાં લશ્કરી કાયદો ચાલ્યો રેલ્વેની બન્ને

બાજુની બહોળી જમીન પ્રજાની પાસેથી ખરી કીમતના વીશમા ભાગની કીમતે ખંડી લેવામાં આવી કારણ બનાવ્યું કે લશ્કરી જરૂરીઆત છે

લશ્કરી જરૂરીઆતને બહાને ઝુંટવી લીધેલી આ જમીન ઉપર જાપાની દુકાનો ચણાઈ, જાપાની કારખાનાં ને જાપાની ઘરાં ખડાં થયાં

પછી ૧૯૦૫ ના નવેમ્બરના એક પ્રભાતે જગવિખ્યાત જાપાની અધિકારી માર્કવીસ ઈટો કોરીઆને કિનારે ઊતર્યો અને તેણે રાજાના હાથમાં એક કાગળીઓ મૂકીને કહ્યું કે "સહી કરો" કાગળીઆમાં નીચે પ્રમાણે નવા કરારો હતાઃ–

(૧) કોરીઆના પરદેશી સબંધો જાપાની પરદેશખાતાને હસ્તક રહેશે. (૨) કોરીઆના એલચી તરીકે જાપાનીઓ પરદેશમા નીમાશે, (૩) કોરીઆમાં જાપાની રેસીડેન્ટો બંદરે બંદરે બેસી જશે એની છેલ્લી કલમ એ હતી કે (૪) "કોરીઆના રાજ્યકુટુંબનુ માન તેમજ સલામતી જાળવવા જાપાન ખોળાધરી આપે છે."

રાજા તો તાજ્જુબ જ બની ગયો. એણે જણાવ્યું કે "રૂસ–જાપાનની લડાઈ વેળા અમારી સ્વતંત્રતા રક્ષવાનાં તમે વચનો આપ્યા છે ને ?"

ઈટોએ ઉત્તર વાળ્યો કેઃ "હું તો મિકેનો ચાકર છું. કબૂલ કરી લેશો તો બન્ને પ્રજાને લાભ થશે અને પૂર્વની શાંતિ સચવાઈ રહેશે. કૃપા કરી જલદી જવાબ આપો."

રાજાએ કહ્યું: "પ્રધાનો અને પ્રજાજનોની સંમતિ વિના મારાથી કંઈ ન કહેવાય. મારા દેશમાં પરાપૂર્વથી ચાલતો આવેલો નિયમ છે, કે આવા મહાપ્રશ્નો પર વર્તમાન તેમજ માજી પ્રધાનોની અને વિદ્વાનો તેમજ આમલોકોની સલાહ લેવી જોઈએ."

ઈટો કહેઃ "બે રાજ્યોની દોસ્તી તૂટવાનું જોખમ હોય ત્યાં એવાં બહાનાં ન ચાલે. લોકોના વિરોધને તો પલકમાં ચાંપી દેવાય."

રાજા કહે: "મારા દેશનો વિનાશ નહિ કરાવું. ઝેર ખાઈને મરીશ, પણ સહી નહી કરું."

પાંચ કલાકની માથાફોડ પાણીમાં ગઈ. ઈટોની આંખના ખુણા લાલચોળ થયા. એ આંખોમાં જાપાની બંદૂકો ને તોપો દેખાણી. રાજા ડગ્યો નહિ.

ઈટો પહોંચ્યો પ્રધાનોની પાસે. પાશ્ચમની નિશાળે બરાબર ભણેલો એ અધિકારી સમજાવે છે કે "જુઓ ભાઈઓ, પીળા રંગની બે પ્રજાઓ જો દોસ્તીમાં જોડાય તો આપણે એશિયાને ગોરી પ્રજાના મોંમાંથી બચાવી શકશું. અમારે કાંઈ બીજો સ્વાર્થ નથી."

પ્રધાનોએ ડોકાં ધુણાવ્યાં. ઈટો કહે કે "નહિ કબૂલો તો જાન લઈશ. માનો જશો તો ખીસાં ભરી દઈશ." પ્રધાનો અડગ રહ્યા.

ઈટોએ જાપાની લશ્કરને સાદ કર્યો. શેરીઓમાં તોપો મંડાઈ. સરકારી અદાલતોની ને રાજમહેલની ચોપાસ

જાપાની સંગીનો ઝબૂકી ઊઠયાં રાજાને યાદ આવી ૧૮૯૫ની પેલી ભયાનક રાત્રિ, જે રાત્રિના અંધકારમાં જાપાને કોરીઆની બહાદુર રાણીનું લોહી રેડેલું. રાજા તેમજ પ્રધાનોનાં કાળજાં ફફડી ઊઠયા.

જાપાની તોપો–બંદૂકોથી ઘેરાયેલા તે મહેલની અંદર રાત્રિએ પ્રધાનમંડળ મળ્યું જાપાની તલવારોના ખણખણાટ પ્રધાનોની બેઠકમાં સંભળાતા હતા ત્યાં તો જાપાની સેના પતિની સાથે ઈટો આવી પહોંચ્યો એણે રાજાજીની સાથે એકાંત મુલાકાતની માગણી કરી જવાબ મળ્યો કે " નહિ બને મારા પ્રધાનોને મળો."

પ્રધાનમંડળની સાથે ઈટોને ફરી રકઝક ચાલી કોપ કરીને જાપાની હાકેમ બોલ્યો કે " કબૂલ કરીને ખિસ્સા ભરી લ્યો, નહિ તો ના પાડીને ડોકાં નમાવો "

જાપાની સેનાધિપતિએ તલવાર ખેંચી કોરીઆનો બહાદુર મુખ્ય પ્રધાન બોલ્યો કે " સુખેથી હિંમત હોય તો માથા ઉડાવી દો. "

" જોવું છે ? " એમ બોલીને સેનાધિપતિ, વડા પ્રધાનનો હાથ ઝાલી, બીજા ખંડમાં ઘસડી ગયો એનો જાન લેવાની તૈયારી કરી માર્ક્વીસ ઈટો પણ તેઓની પાછળ ગયો અને ફોસલાવવા લાગ્યો :

" રાજા પોતે તને સહી કરવાની આજ્ઞા કરે છે તો યે નહિ માને ? "

" ના, ના, " પ્રધાને ઉત્તર દીધો, " ખુદ ખુદા ફરમાવે તો પણ સહી નહિ કરું "

એ રકઝક ચાલતી હતી તે સમયે પ્રધાન-ગૃહમાં બેઠેલા પ્રધાનો વિચારે છે કે "કયાં ગયો એ આપણો સરદાર, જેણે આપણને મૃત્યુપર્યંત પણ અડગ રહેવા ઉશ્કેરેલા?" પળ પછી પળ વીતવા લાગી, પણ ગયેલો પાછો વળ્યો નહિ. ત્યાં તો શબ્દો કાને પડયા કે "એને તો હણી નાખ્યો." જાપાનીઓ ત્રાડ મારવા લાગ્યા. બધી સભ્યતા છોડીને મોતનો ડર બતાવવા લાગ્યા.

પ્રધાનો ખળભળ્યા. મનમાં થયું કે આપણાં માથાં ઊડવાનો સમય પણ હમણાં આવી પહોંચશે, કોઈ આપણી વહારે આવવાનું નથી. મરવાથી શું વળવાનું? એમ સમજીને આખી રાતની રકઝકને અંતે પ્રધાનોએ કરારનામા પર સહી કરી. પરદેશખાતાના પ્રધાને બહુ ટક્કર ઝીલી આખરે એ પણ ડગમગ્યો. અડગ રહ્યા ફક્ત બે જણા: એક રાજા અને બીજો મુખ્ય પ્રધાન.

લોકોએ નવી સંધિ પર સહી થયાનું સાંભળ્યું. લોકો કોપથી ને ભયથી થરથરી ઊઠયા. સહી કરનાર સચીવોને શિરે ધિક્કાર વરસ્યો. બજારમાં નીકળશું તો ટુકડા થઈ જશું એવી તેઓને ફાળ પેઠી. પરદેશખાતાનો સચીવ રાજમહેલમાં દાખલ થવા જતો હતો ત્યાં દરવાજા ઉપર જ ઊભેલો દેશી સોલ્જર બંદૂક ઉપાડી એ દેશદ્રોહીને ઠાર કરવા ધસ્યો. નાસીને એ પ્રધાન જાપાની એલચીખાતામાં ભરાયો. પશ્ચાત્તાપ એના અંતઃકરણને વીંધી રહ્યો હતો. જાપાની સેનાપતિની સમક્ષ જઈને એણે ચીસ પાડી: "તેં-તેં જ મને મારા દેશનો દુશ્મન બનાવ્યો. લે હવે આ મારું લોહી."

એમ કહીને ખંજર ખેંચી એ પોતાની ગરદન કાપવા લાગ્યો પણ જાપાની સેનાધિપતિએ ખંજર ઝૂંટવી લીધું. એને ઈસ્પિતાલમાં મોકલ્યો. આરામ થયે, જાપાનીઓએ પેલા મુખ્ય પ્રધાનને દેશવટે કાઢીને આ મિત્રને મુખ્ય પ્રધાનપદે બેસાડયો; પણ દેશદ્રોહનો પશ્ચાત્તાપ એના અંતરને બાળી રહ્યો હતો. એણે પ્રધાનપદ છોડી દીધું

કોરીઆની અંદર આંગણે આંગણે આક્રંદ ચાલ્યું. ઈજ્જતદાર પ્રજાજનો, મોટા અમલદારો અને એક વખતનો યુદ્ધખાતાનો વૃદ્ધ સચીવ, કુલ એક સો જણા રાજા પાસે આજીજી કરવા લાગ્યા કે "કરારનામું રદ કરો ને સહી કરનારા પ્રધાનોની કતલ કરાવો." આંસુભરી આંખે રાજા કહે કે "મેં સહી નથી કરી. પણ એ રદ કરવાની હવે મારી તાકાત નથી. તમે શોરબકોર કરો ના. નહિ તો જાપાનીઓ આપણને સહુને રેંસી નાખશે."

પણ અરજદારો ન ડગ્યા. રાજમહેલમાં બેસી રહ્યા ને હઠ લીધી કે "ઉત્તર આપો." કેટલાએક સરદારોને જાપાની સૈન્યે કેદ કર્યા. ત્યાં તો એ ખાલી પડેલી જગ્યાએ નવા મરણીઆ આવી પહોંચ્યા. આખરે રાજા કાંઈ ઉત્તર ન આપી શકયો. અરજદારો ઘેર ગયા, કેટલાકે રાજીનામાં ફેંકયાં. બાકીનાએ આપઘાત કરીને પ્રાણ કાઢી આપ્યો.

રાજમહેલને બારણે બેસી લાંઘણો ખેંચવી ને આખરે ઘેર જઈ જાન કાઢી આપવો એ કૌરીઆવાસીઓના સત્યાગ્રહની પરાપૂર્વથી ચાલી આવતી રીતિ હતી.

'ચ્હેન્ગ-સુંગ-શીમ્બુન' નામના એક દેશી વર્તમાનપત્રમાં આ આખી ઘટના પર આટલી નોંધ પ્રકટ થઈ:

"માર્કવીસ ઈટો કોરીઆમાં આવે છે એ વાતની જાણ થતા આપણા ભ્રમિત પ્રજાજનોએ એકે અવાજે એવું ઉચ્ચાર્યું હતું કે આ પુરુષ પૂર્વના ત્રણે દેશો–ચીન,જાપાન, કોરીઆ–ની દોસ્તી નભાવવાની સાચી જવાબદારી અદા કરી જાણશે, અને એના આગમનનો મુખ્ય હેતુ પણ કોરીઆની સ્વાધીનતા રક્ષવાના માગ ઈલાજો યોજવાનો જ હશે. આ ભ્રમણાને વશ થઇ પ્રજાએ પાટનગરના સમુદ્ર–તટ પર અતિથિને મસુક્ત સ્વાગત આપ્યું.

"પરતુ ઓહ! જગતમાં આવતી કાલના બનાવોની આગાહી કરવી એ કેટલું કઠિન છે! જ્યારે રાજાજીની સમક્ષ આ જાપાનીએ પાચ કરારો પેશ કર્યા ત્યારે જ જણાયું કે આપણે બધા આ અતિથિની મનલબ વિષે ભ્રમણામાં હતા એમ, પણ જ્યારે એ કરારો પર રાજમુદ્રા મૂકવાની રાજાજીએ ના પાડી, ત્યારે તો ૫છી ઈટોએ વધુ કોશીશ છોડીને ચાલ્યા જવું જ ઉચિત હતું

"પરતુ આપણા રાજનના પ્રધાનો તો કૂત્તાથી ને ભુંડડાથી પણ વધુ અધમ છે તેઓને માનઅકરામ અને સ્વાર્થસિદ્ધિ જોઈતા હતા તેઓ પોલી દમદાટીથી થરથરી ગયા ને તેઓએ ચાર હજાર વર્ષોથી ટકી રહેલી દેશીય સ્વાધીનતાને, પચ સદીના પુરાણા રાજવશના ગૌરવને, તેમજ બે કરોડ પ્રજાજનોના સ્વાતત્ર્યને જાપાનના હાથમાં સરકાવી દઈ રાજીખુશીથી દેશદ્રોહ કર્યો

"હવે વધુ વાર જીવવું આપણામાંના કોઈને પણ શું કામનું લાગે છે? આપણા પ્રજાજનો અન્યના ગુલામો બની

ગયા અને ચાર હજાર વર્ષોથી ટકેલો આપણો રાષ્ટ્ર-પ્રાણ એક જ રાતમાં મરી ગયો. અફસોસ! બંધુજનો અફસોસ!"

જાપાનીઓએ આ પત્રના તંત્રીને તત્કાળ કેદ પકડી કારાગૃહમાં નાખ્યો અને છાપું જપ્ત કર્યું.

રાજા તો રઘવાયો બન્યો. એણે અમેરિકાના એલચીને આજીજી કરી કે "મારી વારે આવો; આપણી ૧૮૮૨ની સંધિ સંભારો."

અમેરિકન એલચી ડૉ. એલને આ બીના પોતાને દેશ લખી મોકલી; સંધિ પ્રમાણે અમેરિકાની ફરજ યાદ દેવડાવી. દેશથી હુકમ છૂટયો કે "તમારું ત્યાં કામ નથી. નવા એલચીને સીલ સોંપીને તમે પાછા ચાલ્યા આવો."

એલનને બોલાવી લઈને અમેરિકન સરકારે બીજો એલચી મોકલ્યો.

અકટોબર મહિનામાં રાજાએ અમેરિકા પાસે પરભારી આજીજી પહોંચાડવાની પેરવી કરી. કોરીઆવાસીને તો જાપાનીઓ કિનારો જ છોડવા ન આપે એટલે એક અમેરિકનને જ એલચી બનાવી સાથે કાગળ આપી અમેરિકા મોકલ્યો. જાપાનીઓને કાને એ બાતમી પહોંચી, એટલે એ કાગળ અમેરિકા પહોંચે તે પહેલાં જ નવી સંધિ ઉપર રાજાનું સીલ કરાવવા એમણે તાકીદ કરવા માંડી.

પેલો એલચી વૉશીંગ્ટનમાં આવી પહોંચ્યો. રાજાજીનો કાગળ એણે સેનેટ પાસે આગ્રહભેર રજૂ કર્યો. ઉત્તર મળ્યો કે "પ્રમુખ સાહેબ એ કાગળ નહિ રાખી શકે!" એ

બીજી કચેરીમાં ગયો, ઉત્તર મળ્યો કે "અમે બહુ કામમાં છીએ, નહિ મળી શકીએ, કાલે આવો."

બીજે દિવસે પણ એ જ ઉત્તર મળ્યો: "કાલે આવો."

ત્રીજે દિવસે એને મળ્યા વિના, કોરીઅન એલચી-ખાતાને પણ પુછાવ્યા વિના, કોરીઆનરેશને પણ ખબર કર્યા વિના, અમેરિકાની સરકારે જાપાન સરકારની પરબારી આવેલી હકીકત મંજૂર રાખી કે "નવી વ્યવસ્થા કોરીઆના રાજા-પ્રજા તમામને બરાબર અનુકૂળ છે" અને અમેરિકન પ્રેસીડેન્ટે પોતાના એલચીને કોરીઆ તાર કર્યો કે "એલચીખાતું સકેલીને ચાલ્યા આવો. હવે આપણે કોરીઆ સાથે નિસ્બત નથી"

કચેરીને દ્વારે દ્વારે ભટકતા પેલા કોરીઆના એલચીને આ બધી બાજી રમાઇ ગયા બાદ પ્રેસીડેન્ટ તરફથી ઉત્તર મળ્યો કે: "તમોને આ કાગળ લખાવ્યા પછી તરત જ તમારા રાજાજીએ તો જાપાનીઓ સાથે નવી સંધિ કરી નાખી છે મને કાગળ પહોંચે ત્યાં સુધી પણ વાટ નથી જોઈ એટલે હવે તો એ કાગળ પરથી કશાં પગલાં લેવાનું મારાથી બની શકશે નહિ."

બીજે જ પ્રભાતે કોરીઆથી રાજાજીનો તાર આવે છે કે "નવી સંધિ પર તો મને સંગીનની અણી બતાવીને બળાત્કારે મારી સહી કરાવી છે મેં કદી પણ હા પાડી નથી, હા પાડીશ પણ નહિ અમેરિકન સરકારને આ તાર પહોંચાડો"

બેવકૂફ બિચારો રાજા! કાગળના ટુકડા પર એણે આટલો બધો ઈતબાર રાખ્યો. એને ખબર નહોતી કે પ્રેસિડેન્ટ રુઝવેલ્ટ બધું સમજતો હતો; રાજાના એલચીને મળવાનું એ ઈરાદાપૂર્વક મોકુફ રાખ્યે જતો હતો. એને ખબર હતી કે કાગળમાં શું મોકલ્યું છે; પણ એ તો રાહ જોતો હતો પેલી નવી સંધિ પર છેવટનાં સીલ થઈ જાય તેની. જાપાનની બાજી તેનાથી નહોતી સમજી શકાઈ એમ કહેવું એ તો તેની બુદ્ધિને અપમાન દેવા જેવું થાય. રુઝવેલ્ટની મતલબ તો જાપાનને સંતોષવાની જ હતી. એને તો ખાત્રી થઈ ચૂકી હતી કે કોરીઆ સ્વરાજ માટે નાલાયક છે અને પેલા ૧૮૮૨ના સંધિપત્રના સંબંધમાં તો આ અમેરિકન હાકેમે પાછળથી એક દિવસ ઉચ્ચારેલું કે "સંધિ મુજબ તો કોરીઆની સ્વતંત્રતા રક્ષવી જોઈએ. પરંતુ એ સંધિ પળાવવાની તાકાત પ્રથમ તો કોરીઆનાં કાંડાંમા જ હોવી જોઈએ કોઈ પરાયી પ્રજા, જેને કાંઈ લાગેવળગે નહિ, તે આવીને કોરીઆને મદદ કરે, એવી આશા જ અર્થશૂન્ય કહેવાય."

એ જ રીતે સમર્થ ઇંગ્લાંડે પણ કશો વાંધો જાપાનની આ ઉઘાડી અનીતિ સામે ન ઉઠાવ્યો, કેમ કે એને પણ ઘણી ગણતરીઓ કરવાની હતી. જર્મની સામે ટક્કર ઝીલવા માટે એને ઉત્તર સમુદ્રમાં કાફલો રાખવો હતો, પૂર્વની ભૂમિમાં પોતાનાં વેપારવાણિજ્ય તેમ જ મુલ્કો સુરક્ષિત રાખવાં હતાં; ને હિન્દુસ્થાન સામે ટાંપી બેઠેલા રશિયન રીંછને આગળ વધતું અટકાવવું હતું એ બધામાં જાપાન સાથેની મીઠી મિત્રતા જરૂરની હતી, કેમ કે ઈંગ્લાંડની

આંગળી ઊંચી થવાની સાથે તો એના પૂર્વના કાફલાને જાપાન દરિયાને તળિયે પહોંચાડી દે, વેપારનાં વહાણો પાછાં વાળે અને રશિયન રીંછને ભારતવર્ષની લીલી ભૂમિ ઉપર છૂટું મેલી દે.

ઈંગ્લાંડે તો જાપાનને ઉલટું પ્રથમથી જ રાજીખુશીથી લખી આપ્યું હતું કે "કોરીઆની અંદર તમે રાજદ્વારી, લશ્કરી અને આર્થિક હિત પ્રથમ દરજ્જે ધરાવો છો, એ અમારે મંજૂર છે."

રક્ષિત રાજ્ય

૮

આ રીતે ૧૯૦૫ની અંદર કોરીઆ સ્વતંત્ર રાજ્ય મટીને જાપાનનું રક્ષિત રાજ્ય બની ગયું. અને પહેલા રેસીડેન્ટ જનરલ તરીકે માર્કવીસ ઇટો પોતે જ નીમાયો. ઇટો પોતાની સાથે જાપાની અમલદારો લઈને જ આવ્યો. એણે પોતાનું વર્ચસ્વ સ્થાપવું શરૂ કર્યું.

ધારાસભામાં સર્વોપરિ સત્તાધારી જાપાની રેસીડેન્ટ જનરલ ઠર્યો એને હાથે જ બધા અધિકારીઓની નિમણૂક થવાનું ઠર્યું અને કોઈ પણ પરદેશીને સરકારમાં જગ્યા આપવાની મનાઈ થઈ

ધીરે ધીરે મોટા હોદ્દા પરથી કોરીઆવાસીઓને ખસેડવામાં આવ્યા, તેને બદલે જાપાનીઓની ભરતી થઈ, પણ પશ્ચિમના કોઈ મુસાફરને પોતાનું ન્યાયીપણું બતાવવા ખાતર કેટલાંક કોરીઆનાં પૂતળાને મોટી જગ્યા ઉપર બેસાડી રાખ્યાં પરંતુ સાથે તેઓની ઉપર એકએક જાપાની સલાહકાર નીમી દીધેલો સલાહકારની સલાહ ઉથાપનારો કોરીઅન અધિકારી બીજે દિવસે જ ઘેર બેસે.

કોરીઆવાસીઓ માટે જુદા જ કાયદા બન્યા. આરોપીની ઉપર આરોપ સાબીત કરવો જોઈએ તેને બદલે

આરોપીએ પોતાનું નિર્દોષપણું પુરવાર કરવું પડે, એવા ધારા થયા. જાપાની ભાષા રાજભાષા બની; વારંટ વિના કેદ કરવાની પોલીસને સત્તા મળી; આરોપી બચાવના સાક્ષી આપે તે સ્વીકારવા ન સ્વીકારવાની મુખત્યારી ન્યાયાધિકારીની રહી ન્યાયાધિકારીઓ પણ જાપાનીઓ જ નિમાયા.

ત્યાર પછી એણે લશ્કરને એક છેડેથી બીજે છેડે તાબડતોબ લઈ જવા માટે મોટે ખર્ચે રેલ્વેઓ ને સડકો બંધાવી; નવા કરવેરા નાખ્યા; નવી લોનો ખડી કરી અને અને તેમાથી બંદરો સમાર્યા—કોરીઆની આબાદી ખાતર નહિ, પણ જાપાની સૈન્યની ત્વરિત આવજાની સગવડ માટે.

પછી લોકોનાં મકાનોના જૂના અટપટા લેખોને બદલે નવા લેખો કરી આપવાનું કામ લીધું પરિણામ એ આવ્યું કે સેંકડો વરસ થયાં ભોગવટો કરનારા જે જે પ્રજાજનો પુરાણા લેખો ન બતાવી શક્યા, તે ઘરબાર વિનાના થઈ રઝળી પડયાં. આવી રીતે રઝળી પડેલાં લોકો વતન છોડીને દેશાવર જવા તૈયાર થયાં, તો તેઓના દેશાટન ઉપર સખ્ત અંકુશો મૂકાયા. જાપાની સત્તાએ તે સખ્તાઈનું એવું કારણ બતાવ્યું કે "દેશીઓને દેશાટનની હાડમારીમાંથી બચાવવા માટે જ અમે રોકીએ છીએ."

પોલીસખાતામાંથી પણ કોરીઅનોનો એડો વિખેરી નાખી નવા કોન્સ્ટેબલો છેક જાપાનથી લાવવામાં આવ્યા

પછી હુકમ નીકળ્યા કે પ્રજાજનોએ ધોળો પોશાક ન પહેરવો; પોશાક કાળો જ જોઈએ શ્વેતવસ્ત્રધારી કોરી-

આવાસીઓને આ વસમું લાગ્યું. પોશાક ન બદલનાર પ્રજાજનો ઉપર જાતજાતની સતામણીઓ થવા લાગી.

વાળ કાપવાની પદ્ધતિ પર પણ આકરું દબાણ ચાલુ રહ્યું. રણવાસની સ્ત્રીઓને અને ગવ્યના નોકરોને વિદેશી ઢબનો લેબાસ ધરવાની ફરજ પડી શરમની મારી આ બાઈઓ ઘરબહારનું જીવન સંકેલીને અંતઃપુરમાં જ સંતાઈ રહેવા લાગી

કોરીઆના બૌદ્ધ ધર્મના સ્તૂપોના પણ ટુકડા કરી કરીને કુતૂહલની એક વસ્તુ તરીકે જાપાનનરેશ મીકાડોની પાસે ભેટ ધરવા માટે જાપાનીઓ ઉઠાવી જવા લાગ્યા.

બીજી બાજુથી જાપાની સત્તાવાળાઓએ કોરીઆ-પક્ષી પત્રકારોને દબાવી દીધા, વિદેશી પ્રવાસીઓને રસ બસતી સગવડ થકી ને બીજી ઈંદ્રજાળ વડે સત્ય વસ્તુસ્થિતિથી વેગળા રાખ્યા અને તેઓના હસ્તે પોતાના શાસનની પ્રશંસા ગાતાં પુસ્તકો લખાવ્યાં

રાજા પોતાના રાજમહેલમાં કેદી બન્યો હતો. એના સાચા મિત્રો એની પાસે જવા પામતા જ નહિ. જે જતા તે જાપાનીઓના પક્ષકારો હતા. રાજાએ એને કરેલી એકેએક વાત રેસીડન્ટ-જનરલને પહોંચી જતી. રેસીડન્ટ-જનરલ ઈટો એક જ વાટ જોઈને બેઠેલો કે રાજા ક્યારે કરારનામાનો ભંગ કરે! એણે રાજાની અંગત જીવનચર્યા પર વિશેષ અંકુશો મૂકવા માટે મહેલમાં જાપાની પહેરેગીરો ચડાવ્યા અને જાપાની અમલદારના પાસ વિના મહેલમાં પ્રવેશવાની મનાઈ કરી છતાંયે ૧૯૦૫ ના કરારનામા પર

રાજાએ સહી કરી જ નહિ રાજાના હૃદયમાં ઉદ્‌ગાર ઊઠયો કે “ જરૂર કોઈક પ્રજા મારી વારે ધાશે શું કોઈ નહિ આવે ? ” એની આશા ૧૯૦૭ ની ‘ હેગ પરિષદ્ ’ પર ટીંગાતી હતી મનમા થતું હતું કે એકવાર ત્યાં મળનારાં રાજ્યોને હુ ખાત્રી કરી બતાવું કે આ “ સુરખ્ખીવટ ”ની સ ધિમાં મેં કબુલાત નથી આપી, તો ચોક્કસ એ બધાં રાજ્યો પોતાનાં એલચીખાતાં પાછાં મોકલીને જાપાનની સત્તા પર અંકુશ મૂકાવશે એ અનુસાર ગુપચુપ ત્રણ કોરીઆવાસીઓનું એક મંડળ હેગ નગરમાં પહોંચ્યું; પરંતુ એની વાત સાંભળવાની બદલે એનું મોં સુદ્ધાં જોવાની પરિષદે ના પાડી.

તુરત જાપાને જાહેર કર્યું કે કરારનો ભંગ થઈ ચુકયો. રાજાએ બેવફાઈ કરી. એને ગાદી છોડવી પડી. નવા રાજાને હાથે ઈટોએ હુકમ કઢાવ્યો કે “ આપણું કોરીઅન સૈન્ય રદ કરી નાખો ને જાપાની લશ્કર બેસાડી દો. કારણ કે આપણા ભાડુતી સૈનિકોમાં દેશનું રક્ષણ કરવાની જ તાકાત નથી ”

કોરીઅન લશ્કરી અમલદારોને બોલાવવામાં આવ્યા; પગાર અને ભથ્થું આપીને વિદાય સંભળાવી એક ઉત્તમ અમલદારે પોતાને ઘેર જઈને આપઘાત કર્યો. પરિણામે લશ્કરમા બળવો ફાટયો, સૈનિકો દારૂગોળો લૂંટી જાપાની લશ્કરીઓ ઉપર તૂટી પડયા આખરે જાપાની સૈન્યે એ તમામને તોપને મોએ ઉડાવી દીધા એ મૃત્યુની અંદરથી એક નવો પ્રાણ જન્મ્યો

ધર્મ-સેનાનું બહારવટું

૯

એક યુરોપિયન પ્રવાસીને મુખેથી સાંભળવા જેવી કરુણાભીની ને વીરરસભરી આ કથની છે.

"૧૯૦૬ ની એ શરદ ઋતુ હતી શહેનશાહ પદભ્રષ્ટ થયો હતો, ને લશ્કર વિખેરી નાખવામાં આવેલું હતું. અશક્ત પ્રજા ધ્રુસકી રહી હતી. જાપાની તોપ બંદૂકો માર્ગ પર ખડી થઈ ચુકેલી. લોકોએ કપડાં કેવાં પહેરવાં, અને શાળાએ કેશ કેવી રીતે કપાવવા કે ઓળવા એ બધું બંદૂક બતાવીને કહેવામાં આવતું.

"એ સમયમાં, દૂરદૂરનાં ગામડાંમાંથી લોકો રાત્રિએ છાનામાનાં ગઢ ઓળંગીને નગરમાં પેસતાં અને લપાઈને વાતો કરતાં કે "એક ધર્મ-સેના ખડી થઈ છે. એ જાપાની લશ્કરો ઉપર બંદૂકો છોડે છે, તેઓને તારાજ કરે છે, પાછી પહાડોમાં છુપાઈ જાય છે. જાપાનીઓ એનું વેર વાળવા માટે ગામડાંનાં ગામડાં સળગાવી મારે છે ને નિર્દોષ લોકોની કતલ ચલાવે છે.

"આ બહારવટીઆઓ કોણ છે? બરતરફ થયેલા સૈનિકો અને પહાડના શિકારીઓ છે. જાપાની સૈન્ય એનો નાશ કરવા આખા મુલકમાં પથરાઈ ગયું છે, જાપાની શસ્ત્રોના

સુમાર નથી; છતાં તેઓને ત્રાસ પમાડનાર આ ધર્મ-સેના કેવી હશે! એની પાસે નથી પૂરાં હથિયાર, કે નથી એને કશી કવાયત. એને ખાવા કોણ દેતું હશે!

"જઈને એકવાર જોવાનું મને મન થયું.

"એ બહારવટે થએલા સૈનિકોની સાથે પહાડી વાઘમાર શિકારીઓનું જૂથ જોડાયું છે. દુનિયાભરના એ સહુથી શૂરવીર શિકારીઓ ગણાય છે. લાંબી નાળીવાળી અને જામગરીવાળી જૂની ઢબની અકકેક બંદૂક તેઓનું એકનું એક હથિયાર હોય છે. પહાડી જંગલોમાં વાઘને શોધી, તેની લગોલગ જઈ એકજ ભડાકે ઠાર કરવાની તેઓએ તાલીમ લીધી હોય છે. નિશાન ચુકવાનું તેઓ જાણતા નથી. એ લોકો આજે ગંજાવર જાપાની ફોજ સામે ઝૂઝી રહ્યા છે.

"આ બધું:મારાથી ન મનાયું. રોજરોજ જાપાની સેનાની ટુકડીઓ એ પ્રદેશો તરફ જવા ઊપડતી જ હતી, એટલે કોઈ ગંભીર સંગ્રામ ચાલતો હોવાની શંકા તો સહેજે પડતી હતી. તેવામાં કોરીઆ પર સ્થપાયેલા જાપાની લશ્કરના ખુદ સેનાધિપતિની જ સહીથી એક જાહેરનામું પ્રસિદ્ધ થતાં આ ગામડીઆઓની વાતોનું ગાંભીર્ય મને સમજાયું. બીજી બાજુ દૂરના પ્રદેશોમાંથી એ બહારવટીઆના નામે પણ જાહેરાતો પ્રસિદ્ધ થઈને પાટનગરમાં આવી પહોંચી. તેમાં લખ્યું હતુંઃ—

"આપણી સંખ્યા બે કરોડની છે, એમાંથી વૃદ્ધો, આજારો, બાળકો અને ઓરતો બાદ જતાં એક કરોડ સશક્ત મનુષ્યો રહે છે. ત્યારે જાપાની સૈનિકો તો કોરી-

આમાં આઠ હજારથી વધુ છે જ નહિ. તેમ જાપાની વેપારીઓ પણ ફક્ત બેત્રણ હજાર જ હશે. તેઓનાં શસ્ત્રો કાતિલ છે, પણ તેથી શું ? એક માણસ એક હજારને કેમ કરીને મારી શકે ? પણ ભાઈઓ, અમે તમને વિનવીએ છીએ કે મૂર્ખાઈ કરીને નિર્દોષોને ન મારજો અમે જ આપણે તૂટી પડવાનો દિવસ ને કલાક મુકરર કરીશું વેપારીવેશે તેમ જ સાધુવેશે શીઉદ્રમાં અમે આવી પહોંચશું. રેલ્વેના પાટા ઉખેડી, બધાં બંદરોને આગ લગાડી, જાપાની સૈન્યની બરાકો સળગાવી ઈટોને તથા તેના બધા જાપાની સાથીઓને ઠાર કરશું આપણા સમ્રાટ સામેનો એક પણ શત્રુ જીવતો નહિ જાય પછી જાપાન પોતાનું લશ્કર કાઢશે. આપણી પાસે હથિયાર નથી, પણ સ્વદેશભક્તિ તો છે ને ! આપણે પરદેશી એલચીઓને આપણા ધર્મપક્ષે પોતાનાં લશ્કર આણવા વિનવશું. તેઓ આપણને દુષ્ટોની સામે સહાય કરશે નહિ કરે તો આપણે સુખેથી મરશું થોડા વધુ દિવસો પામરતામાં જીવવું તે કરતાં મરવું જ બહેતર છે, કેમ કે આખરે ઈટોની મંડળીની ગોઠવણ મુજબ આપણા રાજા તથા આપણા બંધુજનોના પ્રાણ લેવાશે એ તો નક્કી જ છે દેશને દગો દઈને જીવવા કરતા દેશસેવક તરીકે મરવું જ બહેતર છે. આપણો દેશબંધુ ચી–ચુન સ્વદેશનાં દુઃખ રડવા વિદેશમાં ગયો, પણ એના પ્રયાસો ન ફાવવાથી એ પોતાની તલવાર વતી પેટ ચીરી, પરદેશી પ્રજાઓની વચ્ચે પોતાનું રુધિર રેલાવી દુનિયાને પોતાની દેશભક્તિ દેખાડતો ખતમ થયો. આપણે બે કરોડ નહિ સંપીએ તો ચી–ચુનની યાદને નાપાક કરી કહેવાશે જીવવું–મરવું નજીની વાત છે. દેશને

પક્ષે કે દેશની વિરુદ્ધમાં ઊઠવાનો નિર્ણય, એ જ એક સર્વોપરિ મહત્ત્વની વાત છે."

"એવી જ એક મતલબનો જામો પ્રીન્સ ઈટોની ખુદની ઉપર આવી પહોંચ્યો. આ પરથી એ ધર્મ-સૈન્યને પહાડોમાં જઈ મળવાનો મારો નિશ્ચય મક્કમ બન્યો.

"પરંતુ એ સહેલ નહોતું. પ્રથમ તો જાપાની સત્તાવાળાઓએ જ મને પરવાનો આપવા ના પાડી. તેઓ કહે કે અંદરના પ્રદેશોમાં ખૂનામરકી હોવાથી તમારી સલામતીની બાહેધરી અમે નહિ આપીએ. હું રેસીડેન્ટ જનરલને મળ્યો; એણે પણ કહ્યું કે "પરવાના વિના જશો તો કેદ પકડાશો ને સજા પામશો."

"મેં વિચાર્યું, પરવા નહિ! પકડાયા પછી હું એ વાત પર લડી કાઢીશ. મેં તૈયારી કરી. ત્રણ ઘોડાં ભાડે કર્યાં. સાથે ચાર માણસો જોઈએ તેનું શું? બહારવટિયાની ગોળીની બીકે કોઈ કબૂલ ન થાય; આખરે માંડ માંડ માણસો મળ્યાં.

"સ્નેહીઓએ ને સંબંધીઓએ મને ચેતાવ્યો કે 'કદાચ તમે પાછા નહિ જ ફરો'' તરેહતરેહના ભય બતાવ્યા. કહેવામાં આવ્યું કે મારા વિદેશી પોશાક પરથી મને જાપાની ગણી એ વાઘ-માર બરકદાજો મને દૂરથી વીંધી નાખશે. પણ મેં આ શિખામણોને ન ગણકારી. જાપાનીઓની નજર ચુકાવીને ચુપચાપ હું નીકળી પડ્યો.

"ગામડાંવાળા પ્રદેશોમા થઈને હું ચાલ્યો જતો હતો ત્યારે મારી આસપાસ લીલાલીલાં ભરપૂર ખેતરો મે જોયાં. તસુએ તસુ જમીનમાં છેક ડુંગરાની ધાર સુધી મેં વાવેતર જોયું બાર બાર ફુટ ઊંચા મોલ જોયા. ખેતરોની વચ્ચે ઊંચા મેડા કરીને તેની ઉપર બેઠા બેઠા નાના છોકરાઓને લૂગડાના લાંબા લીરા પવનમા ફરકાવી પંખી ઉરાડતાં જોયાં ખેતરોમા જુવાન સ્ત્રીઓનાં વૃંદેવૃંદ મગીને નીંદતાં ને લણતાં હતા, અને વૃદ્ધ પિતા પડતર જમીનમાં માંતી હાંકતો હતો. નાનાં બચ્ચાં પણ પખી ઉડાડવામાં મશગુલ હતાં ગામડાની અંદર ઘેરઘેર જઈને જોઉં ત્યાં તો ઘરધણિયાણી છોકરાં હીંચકાવતી હીંચકાવતી રાંધણું કરતી હોય અને વૃદ્ધો પણ બેઠા બેઠા ચાદડીઓ કે રૂઢવાં બનાવતા હોય માટીની દીવાલે લીલા વેલા છવાયેલા અને એ વેલા ઉપર ચીભડાં, ગીંગણાં કે ઘીસોડાં લટકતાં હતા. મખમલ પાથર્યું હોય તેવાં લાલ લાલ મરચાં ઉતારીને ખોરડાનાં છાપરાં પર સૂકવવા પાથરેલાં મારા મનમા થયુ કે શુ આ દેશ આટલો બધો રમણીય ! ને આ લોકો આટલાં બધાં ઉદ્યોગી !

"હું આગળ ચાલ્યો. હરિયાળી વાડીઓ પાછળ રહી ગઈ રૂપાળાં ગામડાં અદૃશ્ય બન્યાં, એને બદલે પહાડોની ખીણોમા ચોમેર મેં જાપાનનો હત્યાકાંડ જોયો. બળીને ખાખ થયેલા ગામડાંઓ, ધુંધવાતાં ખંડેરો અને એ ખાખના ગંજ-માથી પોતાની ભસ્મ થયેલી ઘરવખરીને વ્યર્થ શોધતાં ગૃહ-હીન ગામડીઆં જોયાં

"પાછાં આવી આવીને તેઓ પોતાના ઘરો નવેસર ખડાં કરવામા લાગી ગયા હતાં.

" આ ઘરબાર વિનાનાં પાયમાલ લોકો તરફ નજર કરતાં મારી આંખો પીગળી ગઈ. એ પ્રભાવશાળી અને પૂજનીય દેખાતા કોરીઅન બુજર્ગોને, છાતીએ બચ્ચાં ધવરાવતી તરુણીઓને અને લઠ્ઠ જુવાન પુરુષોને દેખી મારા પર એક ચોખ્ખા ફૂલ જેવા અને શાંતિપ્રિય ગ્રામ્ય સમાજની છાપ ઊઠી, અને શરમાળ, સંતાતી તેમજ શબ્દ માત્ર ઉચ્ચારતાં પણ ડરતી કોરીઅન ઓરતોને બદલે અહીં તો મેં તેઓને પુરુષના જેટલી જ છૂટથી બોલતી સાંભળી. કદાચ એ મહાન વિપત્તિએ સ્ત્રીપુરુષો વચ્ચેની ચુપકીદીની દીવાલો તોડી નાખી હશે !

" એ નિરાધાર લોકો બસ આટલું જ બોલી શકે છે કે "ભાઈ, તમે ભલે આવ્યા. તમે આ હત્યાકાંડની કથા જગતમાં જઈને કહેજો." મેં પૂછ્યું: "શા માટે જાપાનીઓ આમ આગ લગાડે છે?" લોકો જવાબ આપતાં: "ચુંગ-ગ્યુંગ (બહારવટિયા) આવીને જાપાની લશ્કરોને મારી જાય અને પછી સોલ્જરો આવીને અમને કહે છે કે 'બહારવટીઆને તમે જ રોટલા ને આશરો આપો છો, તમે એ લોકોને કેમ મારી નાખતાં નથી? તમારે શું આંખો નથી? તમે એ લોકોને નહિ મારો ત્યાં સુધી એનું વેર અમે તમારા પર વાળશું."

" મેં કતલની ઘણી ઘણી વાતો સાંભળી.

" દૂર દૂરની ટેકરીઓ બતાવીને તેઓએ કહ્યું "ચુંગ-ગ્યુંગ (ધર્મસેનાના સ્વયંસેવકો) ત્યાં કને આવેલા અને તારના

થાંભલા તોડી ગયેલા. અમારે ને એને કશી નિસ્બત નહોતી. જાપાની સોલ્જરો આવ્યા, બન્ને વચ્ચે ધીંગાણું થયું ને સ્વયંસેવકો નાસી ગયા. પછી જાપાની સોલ્જરો અમારા ગામ ઉપર ને બીજા સાત ગામો પર ચડી આવ્યા જુઓ ચારે બાજુ, એ બધાં ગામડાંનાં ખંડિયેર થઈને પડયાં છે, એ બધાંનો જાપાનીઓએ નાશ કર્યો. અમને ન કહેવાનાં વચનો કહ્યાં. કહે કે કેમ તમે બહારવટિયાઓને ન રોક્યા? તમે પણ બધા એમાં ભળેલા છો. તમે જ એને રોટલા અને આશરો આપો છો અમે તમને સજા કરશું પછી તેઓ ઘરેઘર ફરી વળ્યા. ગમ્યું તે ઊઠાવતા ગયા. બાકીનાને આગ લગાડતા ગયા એક ડોસાનું ઓરડું સળગાવવા લાગ્યા. ડોસો સોલ્જરોના ચરણો ઝાલીને કરગર્યો કે 'મને માફ કરો, મને માફ કરો! આ ઓરડામાં હું મારી માને ખોળે ધાવતો હતો ત્યારથી રહું છું, ને હવે મને આમાં જ સુખેથી મરવા દો. હું હવે બુઢ્ઢો થયો છું ઝાઝું નહિ જીવું. કૃપા કરીને બાળવું રહેવા દો."

"સોલ્જરે એને ધક્કો માર્યો તો પણ એણે પગ ન છોડ્યા આંસુભરી આંખે કાલાવાલા કરતો જ રહ્યો. એટલે સોલ્જરે પોતાની બંદૂક ઉપાડી એ બુઢ્ઢાને ફૂંકી નાખ્યો અમે એને દફનાવી આવ્યા.

"એક ઘરમા એક બાઈને છોકરુ આવવાનો સમય હતો, એ સૂતી હતી એને પણ મારી નાખી એક જુવાન ખેતરમાં ઘાસ વાઢતો હતો એને ખબર નહિ કે સોલ્જરો આવે છે. અચાનક એણે સુરજના તાપમાં તપાવવા માટે દાતરડું

ઊંચું કર્યું. "આ રહ્યો સ્વયંસેવક બહારવટીઓ!' એમ કહેતા સોલ્જરો દોડ્યા, એને બંદૂકથી ઠાર કર્યો."

"નિર્જન ગામડામાં જઈને હું પૂછતો કે " તમારાં આયડી છોકરાં કયાં?" મને જવાબ મળતો કે "પેલા જ પહાડોમાં. આંહીં એ બધાની આબરૂ લૂંટાય તે કરતાં બહેતર કે પહાડોમાં દિવસો વીતાવીને ભૂખેતરસે મરી જાય."

૬

"ભસ્મીભૂત બનેલાં ગામડાંની ચોપાસ ભરપૂર મોલ ઉભેલા. પણ એને લણવા કોણ આવે? પહાડમાં સંતાયેલા લોકો ભયથી નીચે ઊતરતા નહિ. આશરે વીશ હજાર લોકો પહાડોમાં ચાલ્યા ગયા હશે.

૭

"એક ગામડા પર જાપાની વાવટો ઊડતો હતો હું ત્યાં ગયો. ત્યાં લશ્કર પડ્યું હતું સેનાપતિના ઓરડામાં જઈને જોઉં ત્યાં તો દીવાલો પર આખા પ્રદેશના નકશા, અને લશ્કરનાં મથકો, બહારવટિયાવાળાં સ્થળો, માર્ગો, પહાડો વગેરેની નોંધ લટકતાં હતાં! "ધર્મસેના" કયા પ્રદેશમાં હશે તે મને તેમાંથી સૂઝી ગયું. હું ચાલી નીકળ્યો.

"ગામથી થોડેક દૂર અમે ગયા હઈશું, ત્યાં મારી નજર એક ખેતરને વીંટાએલાં ઝાડો પર પડી ઝાડીમાં થોડા થોડા દેખાતો એક આદમી મોલ સોસરો ઠેખાં ખાતો દોડ્યો જાય છે. એના હાથમાં કંઈક હથિયાર છે, પણ અંધારું થઈ જવાથી વધુ કશું દેખાયું નહિ. થોડીક વારે સનનન કરતી

એક ગોળી મારા કાન પાસે થઈને ચાલી ગઈ મેં ઝબકીને ચોમેર જોયું, પણ કોઈ આદમી ન મળે

'યાન-ચુન' ગામમાં હું પહોંચ્યો ભયભીત લોકો મને જાપાની સમજીને ઘરમાં લપાઈ ગયા ધીરે ધીરે એ બહાર નીકળ્યા. મારા દોસ્તો બન્યા સ્ત્રીઓ તો ગામ ખાલી કરીને પહાડોમાં ચાલી ગયેલી. ફક્ત મર્દો અને છોકરા જ હતા

"ચોગાનમાં મારે માટે રસોઈ કરતાં કરતા એકાએક મારા નોકરે બૂમ પાડીઃ "જુઓ સાહેબ, ધર્મ-સેના આવી પહોંચી" બીજી જ પળે છ સાત સુવાનો બગીચામાં આવીને મારી સામે હારબંધ ઊભા રહ્યા બધા ૧૮ થી ૨૬ વરસના તરુણો હતા. કોઈના શરીર પર કોરીઅન લશ્કરની ફાટીતૂટી ખાખી પાટલૂનો હતી કોઈનો પોશાક વળી બીજી તરેહનો હતો એકેયના પગમાં જોડા નહોતા કમર પર હાથના બનાવેલા કારતૂસોના પટ્ટા હતા એ પટ્ટામાં અરધા જ કારતૂસો ભરેલાં હતાં કોઈના હાથમાં કટાયેલી નાળ વાળી જૂનામાં જૂની ઢબની જામગરીવાળી બંદૂક હતી, તો કોઈના હાથમા લશ્કરની જૂની રાયફલ અને કોઈની પાસે તો ફક્ત બાર વરસના છોકરાને રમવા લાયક નકામી નાની બંદુકડી હતી. છ જણા વચ્ચે પાંચ જાતની તો બંદૂકો હતી.

"મારા દિલમાં થયું : શું આ કંગાલ, શસ્ત્રહીન, અધ ભુવા છોકરાઓ વીસવીસ હજાર જાપાની સૈનિકોને હંફાવે છે! આને કવાયત કરાવનાર કોણ? શિક્ષા દેનાર કોણ?

"એ તમામના ચહેરા પર કરુણાજનક કંગાલિયત નિહાળી. પરિશ્રમ અને દુ:ખનાં દર્શન કર્યાં. એ બધા ઝૂઝતા હતા—આખર તો ઠાર થવા માટે જ! પરંતુ મને એની દયા ખાવાનો તો હક્ક જ નહોતો. કાંઈ નહિ તો તેઓ પોતાના દેશવાસીઓને સ્વદેશપ્રેમનું ઉજ્જવલ દૃષ્ટાંત આપી રહ્યા હતા એ પ્રત્યેક દયામણા મોં ઉપર બબ્બે તેજસ્વી આંખો ચળકતી હતી, જાણે એની દયા ખાવા બદલ મને ઠપકો દેતી હતી એ આંખો જાણે મને કહેતી હતી કે "અમે તો સ્વદેશ ખાતર મરીએ છીએ." મેં પૂછ્યું: "દુશ્મનો આવી ચડે તેની તપાસ રાખવા માટે તમે સીમમાં થાણાં નથી રાખતા ?"

મને જવાબ મળ્યો: "એકેએક કોરીઆવાસી અમારો જાસુસ છે. થાણાંની અમારે જરૂર નથી"

મેં એના એક અમલદારને પૂછ્યું "તમારુ બંધારણ કેવું છે ?" જવાબમાં એણે નિરાશા બતાવી: "કશું જ બંધારણ નથી. શ્રીમંતો જેના હાથમાં દ્રવ્ય મૂકે તે બિચારો પોતાની ટુકડી ઊભી કરીને લડે છે. સંગઠન જેવું કંઈ જ નથી, પણ ફિકર નહિ, સાહેબ! જાપાનના ગુલામ બનીને જીવવા કરતાં સ્વતંત્ર માનવી તરીકે મરવું જ બહેતર છે."

મને તેઓ પૂછે છે: "અમને બંદૂકો મેળવી દેશો? તમે માગો તેટલા પૈસા આપીએ. પાંચ હજાર ડોલર, દસ હજાર ડોલર, કહો તેટલા ડોલર દઈએ. પણ અમને કોઈ રીતે બંદૂકો આપો" હું માત્ર હસતો કહેતો કે "ભાઈ, મારાથી એવું ન જ થાય"

મને પૂછે - "જાપાનીઓ કયા કયા પડાવ નાખીને બેઠા છે?"

હુ ઉડાઉ જવાબ વાળતો. માત્ર માહિતી અર્થે પ્રવાસે નીકળેલા સજ્જનથી પર-પરની બાતમી શી રીતે અપાય?

મે એ મરણીઆ નૌજવાનોના દર્શન કર્યા હું પાછો ફર્યો. મારી અગાઉ એ બહારવટીઆએ માર્ગ પર માણુસો દોડાવી ખબર કહેવરાવ્યા કે "ખબરદાર, આ અંગ્રેજ ગૃહસ્થ છે, એને ન મારશો"

અમે થોડે દૂર ગયા હઈશુ ત્યા એકાએક મારા એક ચાકરને પોતાના હાથ ઊંચા કરીને કારમી ચીસ પાડતો સાભળ્યો કે "યેન્ગ-ગક-ટેઇન (અંગ્રેજ)!" અમે સહુ થભી ગયા ને બીજાઓએ પણ એ જ ચીસ નાખી મે પૂછ્યું કે "આ બધુ શુ છે?" મારા ચાકરે કહ્યુ કે "સાહેબ, બહારવટિયા આપણને ઘેરી વળ્યા છે. તેઓ બદૂક ફોડવાની તૈયારી કરે છે તમને તેઓએ જાપાની માની લીધા લાગે છે" મે પણ નોકરોની સાથે જ શોર કર્યો કે "યેન્ગ ગક!" તરત જ મે ડુગરાઓ ઉપર દોડાદોડ કરતા ધૂધળા આકારો દીઠા તેઓ અમારી તરફ જ ધસ્યા આવતા હતા કેટલાકે મા । પર બદૂકો તાકી હતી પછી નજીકની જ ભોંયમાથી પચીસેક જુવાનો નીકળી પડયા એને મોખરે એક યુરોપી પોશાકવાળો જુવાન હતો અમે થભી ગયા તેઓ દોડીને અમને આવ્યા. મને ટીકી ટીકીને જોયો. પછી ક્ષમા માગીને કહ્યુ "અમારી ભૂલ થઈ ગઇ સારુ થયુ કે તમે બૂમ પાડી."

બીજો કહે: " હું તો તમને ફૂંકી દેવાની અણી પર જ હતો "

મેં તેઓને નિરખીનિરખીને જોયા. એમાંના કેટલાક તો ૧૪ થી ૧૬ વરસના કાચા કુમારો જ હતા. મેં તેઓની તસ્વીરો પાડી લીધી.

હું પાછો શીઉલ આવ્યો. હું ધર્મસેનાને જોઈ આવ્યો એ વાત જાપાની અધિકારીઓને ન ગમી. કારણ કે એ લોકોએ જ વિદેશમાં ભ્રાંતિ ફેલાવેલી કે ધર્મસેના તો લૂંટારાઓ ને ઘાતકોની જ ટોળી છે! તે ગામડાં બાળે છે ને લૂંટે છે! જગતભરમાં આ જ માન્યતા પ્રસરી ગયેલી. પણ એની સામે મેં સાચી માહિતી ફેલાવી. "

આ સૈન્યનું પરિબળ જામતું ગયું, પરંતુ બંદૂકો ક્યાં! બંદૂકો હોત તો? જાપાનનો પગ અત્યારે કોરીઆમાં ન હોત ૧૯૧૫ સુધી એ વીરો ઝૂઝયા, એટલે કે અરધો-અરધ દેશ સશસ્ત્ર બળવાની સ્થિતિમાં રહ્યો. ટક્કર ઝીલી, પછી ચગદાઈ ગયા* પણ કોરીઅનોના નામ પરથી 'ડરપોક' "નિરુત્સાહી" એવાં કલંકો તેઓ પોતાના રક્ત વડે ધોઈ નાખતા ગયા

---

* "ના, ના, ના!" કોરીઆવાસી દેશભક્ત હેનરી ચંગ બોલે છે, "ના, ના, એ યુદ્ધ નથી વિરમ્યુ કોરીઆના દૂરદૂરના પ્રદેશોમા હજુ પણ આ સ્વયંસેવકોની ધર્મસેના જાપાની લશ્કરની સામે લડી રહી છે. હજુ તો ૧૯૨૦ના ફેબ્રુઆરી માસમાં જ બે હજાર કોરીઆવાસીઓ જાપાની સૈન્ય સાથે ઝઝૂમેલા અને તે પછી તાજેતરમા મંચુરીઆ પ્રાંતના હચન ખાતેના જાપાની ગ્સાના સાથે

તેઓએ ઝપાઝપી બોલાવી હતી, જેને પરિણામે પાંચ હજાર જાપાની સોલ્જરોને મચૂરીઆના એ અજ્ઞાત પરગણામાં મોકલવા પડ્યા હતા. ફેર માત્ર એટલો જ પડ્યો છે કે જાપાની સરકાર હવે એ સ્વયંસેવકોને 'કોરીઅન લૂંટારાઓ' કહેવાને બદલે 'બોલ્શેવીકો' કહે છે. આ નવું નામ પાડીને જાપાનીઓ એ સ્વદેશના પુનરુદ્ધાર માટે સંગ્રામ ખેલતા યુવાનો પ્રતિ અમેરિકાની તેમ જ પશ્ચિમ યુરોપની સુગ ઉત્પન્ન કરવાની ધારણા રાખે છે. સાચી વાત તો એ છે કે તેઓ નથી 'બોલ્શેવીકો' કે નથી લૂંટારા, તેઓ તો જાપાની શાસન તળે રહેવા કરતાં મૃત્યુને વધુ વહાલું કરનારા સશસ્ત્ર રાષ્ટ્રવાદીઓ છે. આ શસ્ત્રધારી સ્વાતંત્ર્યવાદીઓની જબ્બર સંખ્યા વિદેશી કબ્જામાં કોરીઆને મુક્ત કરવા માટે માગો તેટલું આત્મસમર્પણ કરવા તત્પર બનીને મચુરીઆ તથા સાઈબીરીઆમાં વસે છે. સુમારે દસ લાખ કોરીઆવાસીઓ દેશપાર થઈને ત્યાં યુદ્ધનાદની રાહ જુએ છે, કવાયત કરે છે, કોરીઆ–સાઇબીરીઆની સરહદ પરનાં જાપાની થાણા પર તૂટી પડે છે. કોરીઆની અંદર તેમ જ બહારની પ્રજામાં મરજિયાત ફાળો ઉઘરાવીને તેઓ હથિયારો ખરીદે છે, નવી નવી ટુકડીઓ તૈયાર કરે છે. એ લોકોને આશા છે કે એક દિવસ–છો ને દૂરદૂરના ભવિષ્યમાં–જાપાનીઓને કોરીઆમાંથી સાફ કરી નાખવા જેટલું સંખ્યાબળ આ ધર્મસેનાને મળી રહેશે.

અને હા, રશિયનો આ કોરીઆવાસીઓને પોતાની પાંખમાં લઈ પૈસા આપે છે એ વાતે ખરી. તેઓનો ઇરાદો જાપાનને સાઇબીરીઆમાંથી ચોટલાં ઉપડાવવાનો છે અને કોરીઅનો એ નાણાં સ્વીકારે છે તે પણ સાચું છે. પરંતુ તેનું કારણ તેઓનો બોલ્શેવીક સિદ્ધાંતો પરનો પ્રેમ નથી. તેઓની અભિલાષા તો એક–અને એક જ છે, સ્વદેશમાંથી જાપાની સત્તાને સાફ કરવી, અભિલાષાની સિદ્ધિ અર્થે તેઓ તો રાતા રશિયાની કે ગોરા અમેરિકાની–ચાહે તેની કનેથી મદદ સ્વીકારવા તૈયાર છે.

પરંતુ કોરીઆવાસીઓનો ચાલો સમુદાય, જેણે આ અગાઉ જાપાનની સાથે શસ્ત્રયુદ્ધની વ્યર્થતા નિહાળી છે, તેઓ આ ધર્મ-સેનાના અભિલાષ સાથે એકમત છે, પણ ઈલાજો સાથે સહમત નથી. તેઓ માને છે કે કાયમી પરિણામ તો ક્રાંતિવાદી મારફાડની રીતિથી નહિ પણ ઉત્ક્રાંતિની રીતિએ જ નીપજી શકશેઃ માટે પ્રજાને કેળવવી જોઇએ, જાપાનની સમભૂમિકાએ આર્થિક પ્રગતિ પહોંચાડવી જોઇએ અને પશ્ચિમની સુધરેલી દુનિયાને પોતાના અભિલાષોથી એવી રીતે વાકેફ કરી દેવી જોઈએ, કે સ્વાતંત્ર્યપ્રાપ્તિની આખરી રસા-કસીની અંદર પશ્ચિમ કાંઈ નહિ તો તેઓ કોરીઆને નૈતિક ટેકો આપશે એવી ધારણા રહે."

કોરીઆ હજમ

૧૦

પ્રીન્સ ઈટો (રાજા ચીત્હાગના ગાદીત્યાગ પછી એને 'પ્રીન્સ'ની પદવી મળી હતી) નો કારોબાર ઈ સ ૧૯૦૮ સુધી ચાલ્યો આટલા આટલા જુલ્મો વરસ્યા છતા એમ જ મનાયુ કે ઈટોની રાજનીત સહારક નહોતી, એણે તો પોતાના શાસનના પાયા મિત્રભાવ ઉપર માંડેલા, પરતુ એ ઉમદા અધિકારી જાપાનની સર્વભક્ષી રાજનીતિનુ એક હથિયાર બની ગયો એણે પોતાના માણસો પાસે ખૂબ સયમ પળાવ્યો, પરતુ જાપાની લશ્કરીમડળે તો પોતાની સામે એક જ સુદ્રાલેખ રાખેલો " કોરીઆ હજમ કરવુ "

જુલ્મ ન સહેવાય ત્યારે અજ્ઞાત પ્રજાજન શુ કરે ? ને શું ન કરે ? એને જીવવુ અસહ્ય લાગે જાલીમોના લોહીને માટે એનો પ્રાણ પોકારી ઊઠે એક નાદાન પ્રજાજનના અતઃકરણમા પોતાની માતાને માટે વેદનાની જ્વાળા સળગે ત્યારે એ અણુસમજુ દેશભક્ત દુશ્મનોનું લોહી લેવા ધસે. એ ન્યાયે ૧૯૦૭ ની સાલમા પરદેશખાતાના મત્રીનું એક કોરીઅને ખૂન કર્યું ૧૯૦૯ની સાલમા પ્રેસીડેન્ટ–જનરલ ખુદ પ્રીન્સ ઈટોનું જ બીજા એક કોરીઆવાસીએ ખૂન કર્યું.

એ બે ખૂન થવાની સાથે જ કોરીઆના મોતની નોબત વાગી. જાપાનનો લશ્કરી સંપ્રદાય તો કંઈ વરસો થયાં દમનની રાજનીતિ ધારણ કરવા પોકારી રહ્યો હતો. એને આ સોનેરી તક આવી મળી. કાઉન્ટ ટેરાચી નામનો જાપાની લડાયક વર્ગનો આગેવાન, ટેં ટેં યુદ્ધોની યશ-કીર્તિ પામેલ યોદ્ધો, સંહારનો જ હિમાયતી, નિષ્ઠુર, હૃદયહીન, મિતભાષી ને ભયાનક-રેસીડેન્ટ જનરલ નિમાયો. એને એક જ ઝંખના હતી: "જાપાન અને જાપાનની જ સાર્વભૌમ સત્તા." એ આવ્યો. એનો નિશ્ચય હતો કે કાં તો કોરીઆને ખાલસા કરી લેવું, અથવા તો પૃથ્વી પરથી એની હસ્તી જ ઉખેડી નાખવી.

એ આવ્યો કે તત્કાળ, જાપાનના પગાર ખાનારા પ્રત્યેક વર્તમાનપત્રે લખી નાખ્યું કે "અત્યારે કોરીઆનાં સુવહીવટ અને સુવ્યવસ્થાને ખાતર લગાર દયાહીન બનવાની જરૂર છે. પંપાળવાની રાજનીતિ નહિ ચાલે"

કાઉન્ટ ટેરાચીએ પોતાની આણ વર્તાવવાનું આદરી દીધું. ચાર સ્વદેશી વર્તમાનપત્રોને રૂંધી નાખ્યાં, વિદ્યાર્થીઓને પકડીપકડી પૂર્યા, લશ્કરી અમલદારોને શાસન સોંપ્યાં. પોલીસખાતાને સતેજ બનાવ્યું પ્રચંડ જાસુસ-જાળ પાથરી દીધી લોકોમાં ત્રાસનો પેગામ પહોંચી ગયો

બીજી બાજુ જાપાની શાસનના શુભચિંતકો માટે નાણાંની થેલીઓ, નોકરીઓ ને પદવીઓ છૂટે હાથે વેરાઈ. એ બધા જાપાનના જાસુસો બન્યા પોતાની કોટડીને બંધ બારણે પણ વિદ્યાર્થી ખુલ્લે દિલે બોલતો બંધ થયો. દીવાલોને પણ કાન આવ્યા હતા

ટેરોચી બોલતો ન હતો, હસતો પણ ન હતો. એ કોઈને મુલાકાત પણ આપતો નહોતો, એનો મૂંગો કોપ પોતાને માર્ગ કરી રહ્યો હતો

એક દિવસ ઓચીંતા ખબર આવ્યા કે "કોરીઆ ખાલસા !" રાજા નામનું પૂતળું પણ કોરીઆ ઉપર ન જોઈએ, રાજસિંહાસન ઉથલી ગયું, રેસીડેન્ટજનરલ ગવર્નર જનરલ બન્યો. ચાર હજાર વરસનો પુરાતન સ્વતંત્ર દેશ જાપાનનો એક પ્રાંત બની ગયો ચાલીસ સૈકાનો ઈતિહાસ પલવારમાં ભુસાઇ ગયો કોઈ જાદુગરની છડી અડકતાં કોરીઆની સુરત જ એવી બની ગઈ કે પોતે પોતાને ન પિછાને

જાહેરનામું બહાર પડયું: "આ મંગળ પ્રસંગની યાદગીરીમાં કેદીઓને છોડી મૂકવા. કરવેરામાં પાંચ ટકા કમી કરવા પ્રજાજનો ! આનંદો !"

જાણે કે રાજાએ પોતે રાજીખુશીથી જ પોતાનો દેશ જાપાનને સુપરદ ન કર્યો હોય, એવું બતાવવા માટે આ ખાલસાના જાહેરનામાને જાપાન અને કોરીઆના નરેશો વચ્ચે થએલી સંધિનું જ સ્વરૂપ અપાયું

કદાચ જગત સવાલ કરે કે "શા ઈરાદાથી રાજા પોતે ઉઠીને પોતાનું રાજ્ય પરસત્તાને સોંપી દે ?" જાપાને એ પણ અવ્યક્ત નથી રાખ્યું. સંધિની શરૂઆતમાં જ એણે લખ્યું છે કે : "નામદાર જાપાનના શહેનશાહ અને નામદાર કોરીઆના શહેનશાહ, બન્ને મળીને વિચારે છે કે પોતાના બન્ને દેશોની વચ્ચે દિલોજાન દોસ્તી ચાલી આવે

છે, પૂર્વના આ વિભાગની શાંતિ જાળવવાનો બન્નેનો અભિલાષ છે. બન્ને નામદારો સમજે છે કે ખરેખરી શાંતિ તો જાપાનની સાથે કોરીઆને જોડી દેવાથી જ સ્થપાય તેવું છે !

તેથી એ જોડાણના કોલકરારો કરવા બન્નેએ પોતપોતાના પ્રતિનિધિઓ નીમ્યા છે. નામદાર જાપાન–શહેનશાહ તરફથી રેસીડેન્ટ જનરલ વાઈકાઉન્ટ ટેરોચી. અને નામદાર કોરીઆ–નરેશ તરફથી તેઓશ્રીના મુખ્ય પ્રધાન. બન્નેએ મસલત કરીને નીચેની શરતો ઠરાવી છે :

૧. નામદાર કોરીઆ–નરેશ સમસ્ત કોરીઆ પરની માલિકીના કુલ હક્કો ચુકતે અને કાયમને માટે નામદાર જાપાન–નરેશને સુપરદ કરે છે.

૨. નામદાર જાપાન–નરેશ એ હક્કો સ્વીકારે છે ને કોરીઆને જોડી દેવા તૈયાર છે.

૩. નામદાર કોરીઆ–નરેશને, નામદાર શહેનશાહબાનુને, નામદાર યુવરાજને તથા તેઓશ્રીનાં રાણીજીને તેમજ વારસદારોને પોતપોતાની પદવીને છાજતાં તમામ માનઇલકાબ આપવા તેમજ એ માનઈલકાબ નભાવવાનું ખર્ચ કરવા માટે શ્રી જાપાન–નરેશ જરૂર પૂરતી વાર્ષિક રકમ મંજુર કરશે.

૪. ઉપલી રકમમાં બતાવેલા મનુષ્યો ઉપરાંત કોરીઆના પાદશાહી પરિવારનાં બીજાં જે જે કુટું

બીઓ કે વારસદારો હશે તે તમામને પોત-પોતાની પદવીને માટે જરૂરજોગા પૈસા આપવામાં આવશે.

૫. જે જે કોરીઆવાસીઓએ ઊંચી સેવા બજાવી હશે, તેઓને અમીરી તેમજ આર્થિક ઈનામો અવશ્ય એનાયત કરવામાં આવશે.

૬. ઉપર લખ્યા જોડાણને આધારે ના. જાપાન સરકાર કોરીઆનો તમામ રાજવહીવટ સંભાળી લે છે, અને જે જે કોરીઅન પ્રજાજનો અત્યારના કાયદાનું પાલન કરતા હશે તે તમામના જાનમાલનું રક્ષણ કરવાનું સરકાર પોતાને માથે લે છે.

૭. સંજોગો અનુકૂળ હશે તેટલે દરજ્જે તો સરકારી નોકરીમાં એવા કોરીઆવાસીઓને અવશ્ય નીમવામાં આવશે કે જેઓ નવી સરકાર તરફ વફાદાર હશે અને નોકરીની લાયકાતવાળા હશે.

૮. આ કોલકરાર બન્ને નામદાર શહેનશાહોએ મંજુર રાખ્યા છે.

પ્રજાજનો કહેઃ "માતા કોરીઆ તો મરી ગઈ. હવે આપણે છવીને શું કરવું છે?" વિદ્વાનો, જૂના સોલ્જરો, કોરીઆના પ્રેમીઓ એક પછી એક પોતાની વેદનાને વ્યક્ત કરતા આપઘાત કરી મરવા લાગ્યા જાપાની દાનવને દેવાલયે માતા કોરીઆએ એકવાર શિલ્પ, સંસ્કૃતિ, સાહિત્ય તેમજ ધર્મનાં પુષ્પો વેર્યા હતાં. દાનવે ગર્જના કરી કે

" હવે હું ફૂલોનો ભોગી નથી રહ્યો, હે નારી ! મારે રક્ત જોઈએ-સંપત્તિ જોઈએ."

દૂર દૂરની ડુંગરમાળ ઉપર ધર્મ-સેના લડી રહી હતી, પરંતુ પાટનગરના પ્રજાજનો કોઈ ભાવી સુયોગની વાટ જોતા બેઠાં રહ્યાં હોઈએ બળવો ન કર્યો થયો હોત તો પણ જાપાનીઓ ઝીણામાં ઝીણી તૈયારી કરીને સામનો કરવા ખડા જ હતા.

૧૧

કાઉન્ટ ટેરેચીનું તલવાર–રાજ્ય ૧૯૧૦થી ૧૯૧૯ સુધી ચાલ્યુ એ તલવારનું રાજ્ય કેવું હતું ?

એ દશ વર્ષની અંદર કેટલીક આર્થિક પ્રગતિ કરવામાં આવી ખરી : જરીપુરાણી જંગલી વહીવટ–રીતિ રદ કરી, નાણાનું સગીન ચલણ દાખલ કર્યું, રેલ્વેએ વિસ્તારી, રસ્તા સમરાવ્યા, જંગલો ઉગાડવાનું કામ મોટા પાયા પર ઉપાડયું, ખેતી ખીલાવી, સુધરાઈ સુધાર્યું અને નવા ઉદ્યમો આદર્યા

આમ છતા જાપાની શાસનનો આ દાયકો ઈતિહાસની અંદર એક સહુથી મોટી નિષ્ફલતાનું દૃષ્ટાંત પૂરૂ પાડી ગયો છે. ક્યુબાની અંદરનું અમેરિકા–શાસન અને કોરીઆનું જાપાની શાસન, એ બન્ને વીસમી સદીની અંદર તાબેદાર પ્રજા ઉપર રાજ ચલાવવાની રીતિના અનુક્રમે ઉજ્જવલ અને કલંકિત દૃષ્ટાંતો છે કારણ એ છે કે જાપાને શરૂઆત જ કરી કોરીઆ પ્રતિની ધિક્કાર ભાવના વડે, સારો વહીવટ વહીવટકર્તાના અંતરમા દિલસોજી જન્મ્યા વગર અશક્ય છે અને નાદાનીભર્યા અંધ તિરસ્કાર–ભાવની જોડે દિલસોજીને સ્થાન મળવું પણ અશક્ય છે જાપાને તો

આદર કર્યો આવી ભાવનાથી કે કોરીઆના રાષ્ટ્રીય આદર્શોનો નાશ કરવો, એના પ્રાચીન સંસ્કારોની જડ કાઢવી અને પ્રજાજનોને જાપાનીઓ (ઊતરતી પંક્તિના જાપાનીઓ) બનાવી લેવા એક પુરાતન અને આગ્રહી પ્રજાની આવી વિકૃતિ કરવામાં જાપાનને પ્રથમ તો પશુબળ જ વાપરવાની જરૂર પડી એ સમજવા માટે આપણે એના નવા રાજવહીવટની વિગતો સમજીએ :

૧ પોલીસને તેઓએ જીવનમૃત્યુની અસીમ સત્તા સોંપી વિના વારંટે તેઓ હરકોઈ ઘરની જડતી લઈ શકે, ત્યા ને ત્યાં પોતાને ઠીક લાગે તે ચીજનો નાશ કરી શકે, દાખલા તરીકે કોઈ પણ વિદ્યાર્થીના ઓરડાની જડતી લઈ પોતાને ભયકર લાગતી ચોપડી ઉઠાવીને ત્યા ને ત્યાં, અથવા લોકો પર છાકો બેસાડવા માટે શેરીમા મૂકીને સળગાવી નાખે. બીજી સત્તા તે પોલીસને ઘરોની અંદરની સ્વચ્છતા તપાસવાની. એ તપાસ ગામડે ગામડે ને મકાને મકાને કરી શકે, શેખખાઈ નથી એવા ઓઠા નીચે ચાહે તે પ્રજાજનને ત્યાં ને ત્યાં ફટકા લગાવે ત્રીજુ, વિના વારંટે પોલીસ હરકોઈ પ્રજાજનની જડતી લઈ શકે તથા અટકાયતમાં રાખી શકે પોલીસથાણા પર લઈ જઈને એને ચાહે તેટલા દિવસ સુધી મુકર્દમો ચલાવ્યા વગર પૂરી રાખે, છોડી મૂકે અથવા સજા પણ કરી શકે

પોલીસખાતું મુખ્યત્વે ફટકા મારવાની સજા ધરાવે છે એ સજામાંથી જાપાનીઓ ને પરદેશીઓ મુક્ત છે માત્ર દેશીને જ એનો લાભ અપાય છે. એ સજા મનુષ્યને આજાર,

અપંગ, મરણતોલ અથવા તો પૂરેપૂરો મૃત્યુવશ કરી મૂકવા સુધીની હદે પોલીસ કરી શકે ઓરતોને, પાસઠ ઉપરની ઉમરના મર્દને અને પંદર વર્ષની અંદરના બાલકને ફટકા મારવાનો તો જાપાની સરકારે પ્રતિબંધ કરેલો એવું જાહેર નામુ કાઢેલુ કે 'ઉપર લખ્યા ઉપરાંત બીમાર કે દીવાના બની ગયેલા ગુનેગારોને છ મહિના સુધી ફટકા મારવાનુ મુલ્તવી રાખવુ, તેમજ બની શકે ત્યાં સુધી અતિશય દેહ પીડા ન દેવી'—તે છતાં પોલીસખાતું એવા કશા ભેદભાવ વગર ફટકા લગાવે ગયુ

ઈ સ ૧૯૧૯ની અંદર સીઉલ નગરની ઇસ્પીતાલોમાં ઘાયલ થઈને સૂતેલા દર્દીઓને, દાક્તરોના ને પરિચારિકાઓના વિરોધો છતાં, બહાર ઘસડી લાવીને ફટકા લગાવેલા ઓરતોને અને નાના છોકરાઓને ફટકા મારવાને પરિણામે તેઓના થોડા જ દિવસોમાં મરણ નીપજ્યાં હોવાના દાખલા મોજુદ છે જાપાની કાયદો વધુમાં વધુ ૯૦ ફટકા—રોજના ૩૦ ને હિસાબે મારવાનું મંજુર કરે છે છતાં એણે કાયદામાં " નિરર્થક દેહપીડા ન દેવી " એવો વિવેક વાપર્યો છે

ફટકાની સજાપૂરતી જ પોલીસની જુલમ—નીતિ નથી અટકી જતી પકડતાની વાર જ આરોપીનો એના સ્વજનો સાથેનો વ્યવહાર અટકાવી દેવામાં આવે છે એને એના આરોપો પણ જણાવવાની જરૂર નથી જોવાતી એના સ્વજનોને પણ ખબર નથી અપાતા શરૂશરૂમાં તો એને વકીલ પણ રોકવા દેવામાં નથી આવતો મહિનાઓ સુધી

એ કાચા કેદીની હાલત ભોગવે છે. એ દરમ્યાન એની પાસેથી ખોટી કેફીઅતો કઢાવવાની બારીકમાં બારીક રિબા-મણી ચાલે છે. પછી આરોપીને અદાલતમાં લાવે છે. ત્યાં રાજ-વકીલ પણ પોલીસ જ હોય છે. અદાલત પણ આરો-પીને રક્ષણ આપવાને બદલે એની નિર્દોષતા પુરવાર કરવાની ફરજ એના પર જ મૂકે છે. ન્યાયમૂર્તિઓ પોતે પણ ગવર્નર-જનરલના જ નીમાએલા હોવાથી એની જ ઈચ્છાને અનુસરે છે આ સ્થિતિમાં જાપાની અદાલતોનો ઈન્સાફ એક રાજદ્વારી ચાલબાજી જ બની ગયો. ગુનાઓનું પ્રમાણ આવા વહીવટને પ્રતાપે ફાટી નીકળ્યું. એના આંકડા આ રહ્યા :

	કુલ તહોમતદારો	વિના કામ ચાલ્યે સજા પામેલા.	છૂટી ગયેલા
૧૯૧૩	૩૬,૯૫૩	૨૧,૪૮૩	૮૦૦
૧૯૧૪	૪૮,૭૬૩	૩૨,૩૩૩	૯૩
૧૯૧૫	૫૯,૪૩૬	૪૧,૨૩૬	૪૭
૧૯૧૬	૮૧,૧૩૯	૫૬,૦૧૩	૧૨૬

તહોમતદારો પાસેથી બાતમી મેળવવા માટે કેવી કેવી કળાઓ વપરાતી? પુરુષોના અને બચ્ચાંનાં બાવડાં બાંધી બાંધી ઊંચે ટીંગાડવામાં આવતા અને તેઓ છેક બેશુદ્ધ બની જાય ત્યાંસુધી, એ બાંધેલી દોરી ખેંચાતી ને ઢીલી થતી. ધગાવેલા સળીઆ ઉપર એની આંગળીઓ ચાંપવામાં આવતી. એના શરીરના માંસમાં ધગધગતા ખીલા ઘોંચાતા. આંગળીના નખને ચીમટાથી ખેંચી કાઢવામાં આવતા (ઈ. સ. ૧૯૨૨ સુધી તો આ બનતું જ આવ્યું છે.)

ધંધારોજગારથી વંચિત થયેલાં, ને સરકારી સતામણી ન સહી શકનારાં ૭૫ હજાર કોરીઆવાસીઓ વરસે વરસે ઘરબાર છોડીને મંચુરીઆ તરફ ચાલી નીકળવા લાગ્યાં. રસ્તે ભૂખમરો, કડકડતી ઠંડી અને મૃત્યુ રાહ જોઈ રહ્યાં હતાં, પણ જાપાની જુલમની અંદર રહેલું અપમાન આ માર્ગના મૃત્યુના હિસાબે કંઈ નહોતું.

દેશ છોડીને ચાલી જનારી નારીઓનાં અંગ ઉપર નગ્નતા ઢાંકવા જેટલાં પણ વસ્ત્રો નહોતાં. પીઠ ઉપર એનાં નાનાં બચ્ચાં બાંધેલાં હતાં, તેથી એકબીજાનાં શરીરની હુંફ મેળવીને તેઓ ચાલતાં. બાળકોનાં નાજુક આંગળાં ઠંડીમાં એકબીજા સાથે ચોંટી જતાં. વૃદ્ધ સ્ત્રીપુરુષો, વાંકી કેડ કરીને ગાઉના ગાઉ સુધી ચાલ્યાં જતાં. આખરે એ જર્જરિત શરીરો થાકી જાય, આગળ ચાલી ન શકે અને માર્ગમાં જ પ્રાણ છોડે. સગર્ભા સ્ત્રીઓને રસ્તાની ધર્મશાળાઓમાં પ્રસવ આવે એવાં દુઃખોની બરદાસ કરતાં કરતાં ૭૫ હજાર કોરીઆવાસીઓ દેશવટે ચાલ્યાં ગયાં આજે તો મંચુરી-આમાં એની સંખ્યા પાંચ લાખની થઈ ગઈ છે

જાપાન તો તાજ્જુબ બનીને જોતું રહ્યું કે આ બહાદુર પ્રજાનો પ્રાણ તલવારથી નથી જતો તલવાર ચલાવીને દુશ્મન ચાહે તેટલું લોહી ચૂસી શકે, વસ્તીની ગણતરીના આંકડા ઓછા કરી શકે, પણ એ લોહીના ઉંડાણમાં ને એ આંકડા-ઓથી છેક અગમ્ય, એક એવો પ્રાણ પ્રજાને હોય છે કે જેને જાલીમનાં શસ્ત્રો સ્પર્શી જ ન શકે એ પ્રાણ તે પ્રજાની સંસ્કૃતિ ને પ્રજાનું ચારિત્ર્ય. જાપાને કોરીઆની એ

સંસ્કૃતિને ભ્રષ્ટ કરવાનું ને એ નીતિનો ધ્વંસ કરવાનું કામ આરંભ્યું. આટલાં આટલાં પગલાં લેવાયાં :

૧. કોરીઆના ઈતિહાસનાં તમામ પુસ્તકો ને જીવન-કથાઓ નિશાળોમાંથી, પુસ્તકાલયોમાંથી અને ખાનગી માણસોને ઘેરથી એકઠાં કરાવી બાળી નખાવ્યાં. મહામૂલું પુરાતન સાહિત્ય બળીને ભસ્મ બન્યું. દેશી વર્તમાનપત્રો, પછી તે રાજ્યદ્રોહી હો કે વિજ્ઞાનને લગતાં, તદ્દન બંધ થયાં છાપાને લગતા એવા કાયદા ઘડાયા કે વર્તમાનપત્ર કાઢવું જ અશક્ય હતું. નીચેના પ્રસંગોથી એ કડકાઈનો ખ્યાલ આવશે.

કોરીઆનાં બાળકો માટે અંગ્રેજી ભાષામાંથી એક હાથીની વાર્તા કોરીઆની ભાષામાં Cતારવામાં આવી. છાપાના અધિકારીએ એ વાર્તાને જપ્ત કરી કારણ કે એ વાર્તાની અંદરનો હાથી પોતાના નવા માલિકને કબ્જે થવા નાખુશ હતો, એ વાતને રાજ્યદ્વારી અર્થમાં ઘટાવી બાળકો રખે કદાચ એવું શીખી બેસે કે પોતાના નવા માલિક જાપાનને તાબે ન રહેવું!

એક ધાર્મિક વર્તમાનપત્રે ‘વસંત ’ઉપર કાવ્ય પ્રસિદ્ધ કર્યું. તે સત્તાએ દાબી દીધું, કારણ કે એમાં ‘નૂતન વર્ષનો પુનર્જન્મ’ એ ભાવનો ઉલ્લેખ કોરીઆવાસીના મનમાં કદાચ “પ્રજાનો પુનર્-ઉદય” એવો અર્થ સૂચવી રખે પ્રજાને સરકાર સામે ઉશ્કેરી મૂકે!

કૉલેજની એક કુમારિકાએ ‘સ્વતંત્રતા’ ઉપર એક ગીત જોડ્યું, તે બદલ તેને બે વરસની સજા પડી.

૨. સભાસમિતિઓ ગેરકાયદેસર જાહેર થયાં. લોકોને મોંએ પણ ડુચા દેવાયા. રાજ્યદ્વારી વિષયમાં પડવું એ કોરીઆવાસીઓને માટે ભયંકર ગુનો ગણાયો.

૩. કોરીઆ સ્વતંત્ર હતું ત્યારે એને ગામડે ગામડે લોકો શાળાઓ ચલાવતાં. વિદ્વત્તા મેળવી મશહૂર થવાનો પ્રત્યેક બાળકનો મહામનોરથ હતો. જાપાને આવીને એવા કાયદા કર્યા કે જેથી ખાનગી નિશાળો મરણુને શરણ થઈ. કોરીઆનાં મહાન વિદ્યાલયો જાપાને વીંખી નાખ્યાં. કેળવણી આપવા માટે કોરીઆની ભાષા કાઢી નાખીને જાપાની ભાષા દાખલ કરી. નિશાળોમાં જાપાની શિક્ષકો નીમાયા. જાપાની શિક્ષકને ન સ્વીકારનારને માટે શાળાનાં બારણાં બીજા દિવસથી બંધ થઈ જાય. પાઠ્ય પુસ્તકો જાપાની સરકારની પસંદગીનાં જ ચલાવાય. યુરોપ કે અમેરિકાનો, બલ્કે ખુદ પોતાની માતૃભૂમિ કોરીઆનો ઈતિહાસ પણ બાળકોને કાને ન જ પડી શકે. જાપાનનો જ ઈતિહાસ શીખવાય. એ ઈતિહાસમાં એવી વાતો ઘુસાડવામાં આવી છે કે જાણે જાપાને જ કોરીઆને જંગલી હાલતમાંથી છોડાવ્યું, જાણે કોરીઆનો ઈતિહાસ ફક્ત બે હજાર વરસોનો જ જૂનો છે અને જાપાનના છત્ર નીચે જ કોરીઆ ફૂલ્યું ફાલ્યું છે; અને છેલ્લી વાત– કોરીઆ પોતાની ઈચ્છાએ જ, પોતાની સલામતી ખાતર જ જાપાનને આધીન બન્યું છે.

જાપાનના પૂજારીઓ પેદા કરવામાં આ કારખાનાંની અંદર એકેય સાધનની ઉણપ ન રહી. ઉપરાંત જાપાની શિક્ષકો કમ્મર પર તલવાર બાંધીને શાળામાં શીખવવા

આવે. આઠ નવ વરસની ઉંમરનાં બાળકોનાં મન ઉપર એ તલવારોના દમામ વડે તાબેદારી ને ગરીબડાપણાની છાપ પાડવાનો આશય હતો.

આમ છતાં યે કોરીઆનાં સંતાનો છાનાં છાનાં પોતાની માતાને મળે છે. નિશાળમાંથી છૂટ્યા બાદ ચાર બાળકોની મંડળી એકઠી મળીને કોરીઆની ભાષા શીખે છે. માતૃભૂમિનાં છિન્નભિન્ન સ્મરણોમાંથી ચાર હજાર વરસનો જૂનો ઈતિહાસ ઉકેલે છે. ઉચ્ચ શિક્ષણને માટે વિદેશ જવા ઈચ્છનાર વિદ્યાર્થીઓને સરકાર પાસપોર્ટ નથી આપતી. ફક્ત જાપાન જવાની છૂટ રાખી છે. પરંતુ ત્યાં જનાર વિદ્યાર્થીને એકડે એકથી તમામ પરીક્ષાઓ ફરીવાર પસાર કરવી પડે છે.

૪. શિક્ષણને પલટી નાખવાથી તો માત્ર મગજ ડોળાય; પણ જાપાનના અભિલાષ તો કોરીઆના આત્માને જ જલદી કલુષિત કરી નાખવાના હતા. ચારિત્ર્ય અને પવિત્રતા વિષેના જાપાની વિચારો ઘણા શિથિલ જ છે. જૂના કાળમાં, પોતાના માવતરની ગરીબી ટાળવા જુવાન દીકરી પોતાનું શિયળ વેચે, એ તો જાપાનમાં મહા પવિત્ર કાર્ય ગણાતું. અત્યારે પણ જાપાની અમલદારો, પ્રધાનો ને શિક્ષકો છડેચોક વેશ્યાઓને ઘેર જાય, વ્યભિચાર સેવે, રખાતો રાખે એક શાળાના અધ્યાપકે તો ખુલ્લેખુલ્લું કહેલું કે "મારા શિક્ષકોને હું વેશ્યાગારોમાં જવા દઉં છું. વેશ્યાનાં બીલો મારી પાસે પરબારાં આવે છે, તે હું શિક્ષકોના પગારમાંથી પરબારાં જ ચુકવું છું."

આમ હોવાથી જાપાને કોરીઆમાં જાપાની વેશ્યાઓને ટોળાબંધ ઉતારી. જાપાનનાં પગલાં થયા પહેલાં કોરીઆમાં

વેશ્યાગારો હતાં જ નહિ. માત્ર મોટાં શહેરોમાં, ખાસ કરીને શીઉલમાં ફક્ત પાંચસો કેસાંગો [નાચનારીઓ] હતી; પરંતુ તેઓ ફક્ત નૃત્યસંગીતનું જ કામ કરતી. એ બધીઓનાં ચારિત્ર્ય ભ્રષ્ટ નહોતાં. જાપાનના આગમન પછી એ બાલિકાઓનો ધંધો તૂટી ગયો. એને બદલે દેશના પ્રત્યેક શહેરમાં પરવાનાવાળાં વેશ્યાગારો ખોલાયાં. શહેરના ઉત્તમ લત્તાઓમાં વેશ્યાઓને મકાનો અપાયાં, એટલે કુલીન પડોશીઓ પોતાનાં ઘરબાર જાપાનીઓને નામની જ કીમતે વેચી દઈને ચાલી નીકળ્યાં આ ઉપરાંત વેશ્યાઓની એકકેક મંડળી લઈને જાપાની સોદાગરો ગામડે ગામડે ભટકવા લાગ્યા

એક અંડખોર કોરીઅન કુમારિકાએ અદાલતના ઓરડામાં ન્યાયાધિકારીને ખુલ્લેખુલ્લું કહેલું કે "તમે અમારી ખાનગી નિશાળો ઝૂંટવી લીધી, અને તેને બદલે જાહેર વેશ્યાવાડા આપ્યા. શિક્ષકને પરવાનો મળતાં મહા મુશ્કેલી પડે, પણ વેશ્યાને સહેલાઈથી પરવાનો મળે છે" આજ કોરીઆની ભૂમિ પર વેશ્યાઓને લીધે ભયંકર ગુપ્ત રોગો ફેલાઈ ગયા છે.

સીઉલ નગરમાં રાત્રિના સમયને દેદીપ્યમાન બનાવતું સર્વોપરિ દૃશ્ય જો કોઈ હોય તો તે 'યોશીવારા' નામનું, દીપમાલા વડે પ્રજાનાં દિલ હરતું એક વિશાળ વેશ્યાગૃહ છે. સરકારે જ એને ઊભું કર્યું છે અને જાપાનીઓ જ એને ચલાવે છે અનેક કોરીઅન કુમારિકાઓ એમાં લપટાય છે.

એટલું જ બસ નથી. લગ્ન વિષેનાં કોરીઆએ કરેલાં બંધનોને તોડી નાખીને જાપાનીઓએ પ્રજાની અનીતિને ઉત્તેજન આપ્યું છે. દાખલા તરીકે લગ્ન માટેની ઉંમરનું બંધન રદ કરવાથી અત્યારે બાર બાર વરસની કન્યાને પણ લોકો પરણાવી દે છે. એવી શિથિલતાને પરિણામે દસ વર્ષમાં તો ૮૦ હજાર છુટાછેડાના કિસ્સા બન્યા છે. એમાંથી વેશ્યાઓ વધે છે. આ વેશ્યાઓને ચીનમાં ઉપાડી જઈ વેચાણ કરવાના ધંધાને જાપાની સરકારે ઉત્તેજન આપ્યું છે. કેમ કે તેમાંથી સરકારને મહેસૂલ મળે છે આ વિક્રયનો ભોગ થનારી ઘણીખરી વેશ્યાઓ તો ૧૪–૧૫ વર્ષની જ હોય છે.

૫. કોરીઆ જ્યારે સ્વતંત્ર હતું ત્યારે કોરીઆની અંદર અફીણનો પગ નહોતો. અફીણ લઈ આવનારો પકડાય તો તેનું માથું ધડથી જુદું થતું. પણ જાપાનને હાથ ગયા પછી કોરીઆની અંદર અફીણના વેપારીઓ આવી પહોંચ્યા. ખુદ જાપાનમાં તો અફીણનો ઉપયોગ એક ભારે અપરાધ ગણાય છે, અફીણને કાઢવા ચાંપતા ઇલાજો લેવાય છે. એ જ જાપાને ઇરાદાપૂર્વક કોરીઆની અંદર અફીણ પેસાડ્યું. અફીણના ડોડવાનાં વિશાળ વાવેતર કરાવ્યાં. સુધરેલી પ્રજાની દૃષ્ટિએ હલકા ન પડવા ખાતર, કાયદો તો અફીણનિષેધનો જ રાખવો પડ્યો છે, પણ બીજી બાજુ ખુદ જાપાની સરકારે જ ખેડુઓને બીયાં પૂરાં પાડેલાં છે. એ વિનાશક વાવેતરને ઉત્તેજન આપવા સરકારે વાર્ષિક ૧,૮૨૦૦૦ ડૉલર ખર્ચવાનું ઠરાવ્યું છે. એ અફીણ છૂપી રીતે દરિયાઈ રસ્તે ચીનમાં મોકલે છે.

અફીણનો ધંધો આઝાદ કરવામાં જાપાનને બે ફાયદા: (૧) રાજ્યને કમાણી. (૨) રીતસરના વિષપ્રયોગ વડે એ વીર પ્રજાનો ધીરો ધીરો પણ ખાતરીબંધ વિનાશ.

૬. કોરીઆમાં શરાબ વપરાતો; પણ બહુ જ સંયમપૂર્વક. દારૂનાં પીઠાં ફક્ત શહેરમાં જ હતાં. તેના ઉપર પણ રાજ્યસત્તાની સખ્ત દેખરેખ રહેતી. ગામડાં એ બદીમાંથી તદ્દન મુક્ત હતાં. જાપાનની સત્તા સ્થપાયા પછી એકેએક શહેર અને ગામડાંની અંદર, પ્રજાજનોની મરજીવિરુદ્ધ પીઠાં ખોલવાના પરવાના અપાયા. આજ એ વિષ પ્રજામાં ખૂબ પ્રસરી ગયું છે.

૭. કોરીઆમાં કોઈ બાળક પોતાના વડીલોની હાજરીમાં બીડી કે હુક્કો પી શકતો નહિ આજ સુધી કોરીઆને છેક અજાણી એવી સિગારેટો જાપાની સરકારે જ દેશમાં દાખલ કરી. નવ નવ વરસનાં બાળકો છચોક સિગારેટ પીતાં હોય છે. એક પાદરીએ બાળકોને સિગારેટ ન પીવાનો ઉપદેશ કર્યો તેથી સરકારે એને કેદ કર્યો. એના પર તહોમત મૂકાયું કે "તમે બાળકોને સિગારેટ ન પીવાનું શીખવ્યું. આ સિગારેટ સરકારના પરવાનાથી બનાવાય છે. સિગારેટ વિરુદ્ધ બોલવું એટલે સરકારી ખાતા વિરુદ્ધ બોલવું ગણાય; એટલે કે સરકારી ખાતાને નુકશાન પહોંચાડયું ગણાય, એટલે કે સરકારની સામે રાજદ્રોહ કર્યો ગણાય. માટે તમારા પર રાજદ્રોહનું તહોમત!"

૮. સ્ત્રીપુરુષોને સાથે નાહવાનાં જળાશયો બંધાયાં. જાપાનીઓને માટે મિશ્ર જળાશય એ શરમની વાત નથી.

સ્વાભાવિક વ્યવહાર છે, પણ શિયળ ને પવિત્રતાનું પૂજક કોરીઆ એ ક્રીડાથી અળગું જ રહ્યું હતું.

આવા પદ્ધતિસર અધઃપતનમાંથી એક પરવશ અને પરાજિત પ્રજા લાંબો કાળ નજ ઊગરી શકે.

આ બધી નીતિ તો બહુ વહેલી વહેલી નક્કી થઈ ચૂકી હતી. ૧૯૦૬ની અંદર એક જાપાની અમલદારે એક અંગ્રેજ આગળ છુપા ઉદ્‌ગારો કાઢેલા કે: "રાજના નોકર તરીકે હું તમને કહી શકું; પણ મારો ખાનગી મત પૂછતા હો તો સાંભળોઃ અમારી રાજનીતિનું એક જ નિશાન છે, એ પાર પડવાનું જ: ભલે જમાના વીતે, કોરીઅન પ્રજા જાપાની પ્રજામાં એકમેક બની જવાની. એ પ્રજા અમારી જબાન બોલશે, અમારા જેવું જ જીવન જીવશે, અમારો જ એક વિભાગ બની જશે. પરદેશીઓ ઉપર રાજ્ય કરવાના બે જ રસ્તા છે. એક તો પરદેશીઓને પરદેશી જ રાખી તલવાર વડે વશ રાખવાનો રસ્તો: એ તો તમે અંગ્રેજોએ હિંદમાં અજમાવ્યો છે, એટલે જ તમારો અમલ આખરે નષ્ટ થવાનો. બીજો રસ્તો પ્રજાની સંસ્કૃતિને વટલાવી પ્રજાને પી જવાનો છે. તે રસ્તો આજ અમે કોરીઆમાં લીધો છે."

સ્વાધીનતાની જાહેરાત

૧૦

જાપાન ભૂલ્યું હતું દમનના તમામ પ્રયત્નોને પરિણામે કોરીઆઈ પ્રજા દબાવાને બદલે વધુ ને વધુ ઉગ્ર બનતી હતી જાપાનનું એક એક પગલુ પ્રજાના ઉશ્કેરાટમા ને ધિક્કારમા ઉમેરો કરે જતું હતુ પ્રજાનો એક પણ બોલ પરદેશને કિનારે ન પહોંચી શકે તે માટે તાર-ટપાલ વ્યવહારનાં સાધનો ભલે જાપાને પોતાની મૂઠીમા ભીડી રાખ્યા હતા, તે છતા કેદમાથી છૂટેલા ને નાસી ગયેલા એવા અનેક રાજદ્વારી પુરુષોએ ને વિદ્યાર્થીઓએ વિદેશમા પહોચી પહોચી વિશ્વાસપાત્ર વાતો ફેલાવી ફેલાવી, મંચુરીઆ, મેક્સિકો, ચીન, હવાઈ વગેરે સ્થળોએ મોટી સંખ્યામા વસવાટ કરી રહેલા કોરીઆવાસીઓમા આગ ચેટાવી હતી. ભડકો છેક શ્વેત રંગ પકડી ગયો હતો અને પરમુલકોના એ કોરિયાવાસીઓએ એક નેશનલ એસોસીએશન પણ સ્થાપી દીધેલું (એ જ સંસ્થાનું સંખ્યાબળ ઈ. સ ૧૯૧૯મા ૧૦ લાખ સભ્યો સુધી પહોચ્યું હતું.)

એવે સમયે એક મહાન સંયોગ ઊભો થયો અમેરિકાના પ્રેસીડેન્ટ વુડરો વીલસને નાની નબળી પ્રજાઓના હક્કોનું જગવિખ્યાત જાહેરનામુ પ્રગટ કર્યું એ પુરુષના મોમાથી

પડેલો એક બોલ પ્રત્યેક કોરીઆવાસીને કાને ગુંજી ઊઠયો, ને તે આ હતો :

"આ પ્રજાસંઘને કયું કાર્ય કરવાનું છે ?

"એ કાર્ય છે નાની પ્રજાઓની સ્વતંત્રતા સ્થાપવાનું, મોટી પ્રજાઓને નાની પ્રજાઓ પર દાદાગીરી કરતી અટકાવવાનું."

આ શબ્દોની વીજળી સમી સણસણાટી એકેએક કોરીઆવાસીના અંતર સોંસરવી ચાલી ગઈ. કોરીઆએ જાણે કોઈ ભેરીનાદ સાંભળ્યો. કોરીઆના અંધકારમાં આશાનો ઉદય થયો. પોતે સહુએ જેને પ્રિય માની હતી તે જ પ્રજાના અગ્રેસરે જાણે કે તેઓને સ્વતંત્ર કરવાનો કોલ દીધો. તેઓએ વિચાર્યું કે આંદોલનની ખરેખરી ઘડી અત્યારે છે. તેઓએ પેરીસતી 'પ્રજાસંઘ પરિષદ'માં પ્રતિનિધિઓ મોકલી 'જાપાને રાજાપ્રજાની સંમતિ વગર—ને રાજાની તો સહી જ વગર—કોરીઆ ખાલસા કર્યું છે' એ કથા પેશ કરવાનું ઠરાવ્યું. કોરીઆની અંદરથી તો જાપાન કોઇને જવા જ ન દે, તેથી અમેરિકા ખાતેના દેશવાસીઓમાંથી ત્રણ જણાનાં નામ નક્કી થયાં.

અમેરિકા કહે: "પાસપોર્ટ જ નહિ મળે."

પરંતુ આખરે એ ત્રણમાંનો એક તરુણ આગેવાન મી. કિયુસીક કિમ્મ કોઈ અકળ યુક્તિથી ફ્રાંસને કિનારે ચડી ગયો. પેરીસ પરિષદ્નાં દ્વાર ખખડાવ્યાં.

જવાબ મળ્યો: "નહિ મળી શકીએ."

આ છેલ્લો આઘાત વાગ્યા પછી તો કોરીઆએ પારકી આશા છોડી. આખા દેશ પર કેસરિયાં કરવાની વાતો ચાલી. ચતુર આગેવાનો ચેતી ગયા. તેઓએ માતૃભૂમિને નામે ઘોષણા કરી કે:

" જે કાંઈ કરો તેમાં જાપાનીઓને અપમાન દેશો નહિ,
" પથ્થર ફેંકશો નહિ.
" મુક્કાઓ મારશો નહિ.
" કારણ કે એ તો જંગલી પ્રજાનાં કામ છે. "

પરંતુ બીજી બાજુ વધુપડતી ચાલાકી વાપરવા જતાં જાપાને પોતાની બાજી ઉથલાવી નાખી તેથી પ્રજાને જાગવાની તક સાંપડી. ૧૯૧૮ માં દુનિયાએ હથિયાર હેઠાં મેલ્યાં, એટલે જાપાને કોરીઆની સમગ્ર પ્રજાની અંદર એક પત્રિકા ફેલાવી અને તલવારની અણી બતાવી એ ઉપર સહી કરાવવી શરૂ કરી. એ પત્રિકામાં શું હતું ! કોરીઆની પ્રજા તરફથી એમાં જણાવવાનું હતુ કે " જાપાનની કૃપાળુ રાજસત્તાના અમે અહેસાનમંદ છીએ. અમે બન્ને મહાપ્રજાઓ અમારા નૃપતિ મીકાડોના છત્ર તળે એક બની ઊભાં છીએ. અમારે જુદી સ્વતંત્રતા નથી જોઈતી. એ નાની પ્રજાઓને સ્વાધીનતા આપવાનો સિદ્ધાંત અમને લાગુ પાડશો નહિ ! "

સૈનિકોએ ખુલ્લી તલવારે આ અરજીખત ઉપર નામાંકિત પ્રજાજનોની સહી લીધી પણ પેલા જરાગ્રસ્ત જર્જરિત અને આશાહીન રાજાએ કહ્યું કે " સુખેથી મારી નાખો, પણ સહી કરીને મારી પ્રજાને હું હવે નહિ વેચી મારું. "

૧૯૦૫માં કોરીઆને જાપાને રક્ષિત રાજ્ય બનાવી દીધું, ત્યારે પોતે પોતાનો પ્રાણ પ્રજાને ખાતર નહોતો આપી શકયો એ વાત સંભારી સંભારીને રાજા રડતો હતો. એના મનમાં હતું કે "આજ તો એ મહાપાપનું પ્રાયશ્ચિત કરી લઉં." એણે જાપાનને જણાવ્યું કે "તમારું ચાલે તે તમે કરી છૂટો. હું તૈયાર છું." ને જાપાનીઓએ એમજ કર્યું. ૧૯૧૯ના જાનેવારીની ૨૦ મીએ રાજાને ઝેર દઈ તેનો જીવ લીધો. અપમાનથી ખરડાએલો અને જિંદગી હારી ગયેલો વૃદ્ધ રાજા મૃત્યુને તો જીતી ગયો.

પ્રથમ તો જાપાનીઓએ આ મોતના સમાચાર દાબી રાખવાની કોશીશ કરી. પણ છેવટે એ અશકય જ લાગ્યું એટલે તા. ૨૨ મીએ તેઓએ માજી-રાજાનું મૃત્યુ અમૂક રોગથી થયેલું જાહેર કર્યું.

રાજાના મરણની બીજી વાત ચાલી હતી. કોરીઆનું વ્યક્તિત્વ આંચકી લેવા ખાતર જાપાને પોતાની કુમારી ોરીઆના યુવરાજની સાથે પરણાવવાનું કહેણ મોકલ્યું. ્વરાજ તો આનંદથી નાચી ઊઠયો. પણ બુઢ્ઢો રાજા વિચારે ે કે હું હમણાં જ મરી જાઉં તો કોરીઆના રિવાજ ્રમાણે ત્રણ વરસ સુધી વિવાહ નહિ થાય; અને ત્રણ વર-સમાં શું કોઈ નહિ જાગે? એમ સમજીને એણે વિષપાન ્રી પ્રાણ કાઢી નાખ્યા. એમાંથી ગમે તે વાત સાચી હોય, પણ રાજાનું મૃત્યુ તો ઉજ્જવળ જ બની ગયું.

રાજાજીના મરણના સમાચાર તો આગના ભડકાની માફક ચોમેર વિસ્તરી ચૂકયા. જિંદગાનીની અંદર જે રા ◦

ચોતાની ૧૯૦૫ ની નબળાઇથી પ્રજાની પ્રીતિ ખોઇ બેઠો હતો, તેણે આજે દેશજનોનું કરજ મૃત્યુ વડે પૂરેપૂરું ચુકાવી દીધું. એના આવા પ્રાણદાનથી પ્રજાનું અંતર પ્રેમમાં તરબોળ બની ગયું. ઉપરાંત કોરીઆની પ્રજા એને ગઈ કાલના સ્વાધીન અને ગૌરવાન્વિત કોરીઆના સ્થૂલદેહ સમ લેખતી હતી એના મૃત્યુની અંદર પ્રજાએ અનેકાનેક મધુર સ્મૃતિઓથી ભરપૂર એવા પુરાતન રાષ્ટ્રની સદાની વિદાય નિહાળી. બીજી બાજુ જાપાની સરકારે તો રાજાના મૃત્યુની એનાં સરકારી છાપામાં યે નોંધ ન લીધી. શોકનો દિવસ પણ ન પાળ્યો, અને એનું દફન જાપાની રીત પ્રમાણે કરવાનું ઠરાવ્યું.

પ્રજા પૂછે છેઃ "અમને મડદું પણ નહીં સોંપો ?"

જાપાની સત્તા કહે છેઃ "નગરના ગઢની બહાર કાઢ્યા પછી એ મુડદું તમને સોંપાશે"

મૃતદેહની પવિત્રતા સમસ્ત માનવજાતિના પ્રાણમાં વસેલી હોવાથી કોરીઆવાસીઓનાં દિલ પર બહુ આઘાત થયો. પ્રજાએ વિચાર્યું કે દફનને દિવસે કાંઇક નવાજૂની તો કરવી જોઈએ એ જાતના લોકોનો સમૂહ મસલત કરવા બેઠો. એમાંનો હિંસાબળમાં શ્રદ્ધા ધરાવનાર સમુદાય બોલ્યો કે "હવે તો હદ થઈ આવી, જાપાનના એકેએક આદમીને રેસી નાખીએ દેશમાં અકેકે જાપાનીનો જીવ લેવા સાઠ સાઠ દેશજનો જીવતા છે એકવાર તમામની કતલ કરી નાખીએ; પછી ચાહે તે થાએ !"

પણ બીજો ડાહ્યો ને ધૈર્યશીલ વર્ગ બોલ્યો : "આવી કતલથી તમે જગબત્રીશીએ ચડશો. જાપાન વધુ દારૂગોળો ને વધુ નવા જુલ્મો લાવવાનું વ્યાજબી ઠરાવશે. આપણને જેર કરી નાખશે. આપણી આગળ હથિયાર ક્યાં છે !"

શાણપણની સલાહ સ્વીકારાઈ.

સ્વાધીનતાનું જાહેરનામું તૈયાર થયું. દેશના તેત્રીશ નાયકોએ એના ઉપર સહી કરી. એની નકલો ગામડેગામડે ચુપચાપ પહોંચી, વંચાઈ, ને મંજુર થઈ. દફ્નને દિવસે જ એ સંદેશો ગામેગામમાં પ્રગટ થવાનો હતો. ચુપાચુપ બે કરોડ માણસોની અંદર આ તૈયારી થતી થતી બે કરોડમાંથી એક બાલક પણ આ વાતથી અજાણ્યું નહોતું. છતાં આખા દેશમાં અદ્ભુત શાંતિ હતી. જાપાનો કાગડો પણ ન જાણે કે શું થઈ રહ્યું છે.

જાપાનીઓને જરાક ગંધ આવી કે દફ્નને દિવસે કંઈક થવાનું છે, એટલે દફ્નને દિવસે સભા ભરવાની જ મનાઈ થઈ. પ્રજાના આગેવાનોએ સોમવારને બદલે આગલો શનિવાર ઠરાવ્યો. જાપાની કૂતરું પણ આ વાત જાણી ન શક્યું. એ યશસ્વી શનિવાર આવી પહોંચ્યો. પેલા તેત્રીશ મરણીઆ સરદારોમાંથી બે તો બહારની દુનિયાને ખબર પહોંચાડવા ચાલ્યા. પહોંચેલા બાકીના ત્રીશ બહાદુરો એક નામાંકિત હોટેલમાં છેલ્લીવારને માટે ભેળા બેસી ખાણું ખાવા મળ્યા, ને મુખ્ય જાપાની અધિકારીઓને પણ ભોજન લેવા નોતર્યા.

જાપાનીઓ એમ જ મલકાઈ ગયા કે આખરે કોરી-

આવાસીનો ગર્વ ગળ્યો ખરો—આખરે તેઓ ઠેકાણે આવ્યા ખરા! રાત્રિના બારના ટકોરાની તૈયારી હતી. એક સુશોભિત ટેબલ પર પથરાએલ વિપુલ અન્નપાનની સામગ્રીને જાપાની અધિકારીઓ ન્યાય આપી રહ્યા છે, એટલામાં બારનો ટકોરો થયો અને કોરીઅનોનો અગ્રેસર, અચળ શાંતિપૂર્વક વદન ઉપર મધુર હાસ્ય ફરકાવતો ઊભો થયો. એક કાગળ કાઢી તેમાનું લખાણ વાંચવા તૈયારી કરી. આખું મંડળ સ્તબ્ધ થઈ ગયું સઘળે શાંતિ છવાઈ ગઈ.

અદ્‌ભુત ગંભીરતાથી ને સંપૂર્ણ સ્વસ્થતાપૂર્વક કોરીઅન અગ્રેસરે ગર્જના કરી :

" આજે, આ સ્થળેથી, અમે કોરીઆનિવાસીઓ અમારી પ્રજાની સ્વાધીનતા જગતને જાહેર કરીએ છીએ "

વિદ્યુતનો કોઈ પ્રબળ પ્રહાર થયો હોય તેમ જાપાની અધિકારીઓ સ્તબ્ધ થઈ, આગળ શું થાય છે તે જોતા જ બેસી રહ્યા

કોરીઅન અગ્રેસરે આગળ ચલાવ્યું :

" છેલ્લા પાંચ હજાર વર્ષના સ્વાધીનતાના અમારા ઈતિહાસના અનુભવબળે, અને અમારી બે કરોડ પ્રજાના સંપૂર્ણ સમર્થનથી આજે આ જાહેરાત અમે જગત સન્મુખ કરીએ છીએ. નવીન યુગની નવજાગૃતિને અનુરૂપ સ્વતંત્રતા અમારી સંતતિને બક્ષવા આ પગલું અમે લઈએ છીએ. સ્વાધીનતા કર્તાની કરણીનો એ ઉદ્દેશ છે વર્તમાન યુગના આચાર્યોનો ઉપદેશ છે અને માનવ જાતિનો અધિકાર છે

સ્વાધીનતા એવી વસ્તુ નથી કે જે દાબી દબાવી શકાય, ચગદી ચગદી શકાય કે ઝુંટવી ઝૂંટી શકાય.

"હજારો વર્ષ સુધી પ્રજાકીય સ્વાધીનતાનો ઉપભોગ કર્યા બાદ, આજે જ્યારે જગત નવીન યુગમાં પ્રવેશ કરે છે ત્યારે જ, પેલી જરીપુરાણી લોહુકમીના અને પશુબળ તેમજ લૂંટફાટની જંજાળાના અમે શિકાર થઈ પડ્યા છીએ. છેલ્લા એક દશકાથી અમે પરદેશી જુલમની વેદનાથી પીડાઈએ છીએ. જીવવાનો અમારો અધિકાર જ જાણે ઝુંટવી લેવામાં આવ્યો છે. અમારા વિચાર સ્વાતંત્ર્ય ઉપર અંકુશ મુકવામાં આવેલ છે; અને પ્રજાકીય જીવનની અમારી પ્રતિષ્ઠાને લૂંટી લેવામાં આવેલ છે.

"ભૂતકાળની ભૂલો સુધારવી હોય, અમારી વર્તમાન વેદના વિદારવી હોય, અમારા ઉપરના ભાવી જુલમો જો જતા કરવા હોય, અમને વિચારસ્વાતંત્ર્ય બક્ષવું હોય, અમને સહજ પણ પ્રગતિના માર્ગે પ્રયાણ કરવા દેવું હોય, દુઃખ અને નામોશીભર્યા ગુલામીના વારસામાંથી અમારી સંતતિને મુક્ત કરવા દેવી હોય અને તેમને માટે સુખ અને સંતોષ મૂકી જવા દેવાં હોય તો એ સર્વ માટે એક જ વસ્તુ આવશ્યક છે: અમને સ્વાધીન રહેવા દો.

"જે સમયે સત્ય અને ન્યાય માટે જગતનું જિગર તલપી રહ્યું છે, ત્યારે અમારામાંનો દરેક પ્રજાજન પોતાનું અંતર મજબૂત કરે તો બે કરોડની પ્રજા શું શું ન કરી શકે? શાં શાં બંધનો ન તોડી શકે? શા શા મનોરથો સિદ્ધ ન કરી શકે?

આવાસીનો ગર્વ ગળ્યો ખરો—આખરે તેઓ ઠેકાણે આવ્યા ખરા ! રાત્રિના બારના ટકોરાની તૈયારી હતી એક સુશોભિત ટેબલ પર પથરાએલ વિપુલ અન્નપાનની સામગ્રીને જાપાની અધિકારીઓ ન્યાય આપી રહ્યા છે, એટલામા બારનો ટકોરો થયો અને કોરીઅનોનો અગ્રેસર, અચળ શાતિપૂર્વક વદન ઉપર મધુર હાસ્ય ફરકાવતો ઊભો થયો એક કાગળ કાઢી તેમાનું લખાણ વાચવા તૈયારી કરી આખુ મડળ સ્તબ્ધ થઈ ગયું સઘળે શાતિ છવાઈ ગઈ

અદ્ભુત ગભીરતાથી ને સપૂર્ણ સ્વસ્થતાપૂર્વક કોરી અન અગ્રેસરે ગર્જના કરી

"આજે, આ સ્થળેથી, અમે કોરીઆનિવાસીઓ અમારી પ્રજાની સ્વાધીનતા જગતને જાહેર કરીએ છીએ"

વિદ્યુતનો કોઈ પ્રબળ પ્રહાર થયો હોય તેમ જાપાની અધિકારીઓ સ્તબ્ધ થઇ, આગળ શું થાય છે તે જોતા જ બેસી રહ્યા

કોરીઅન અગ્રેસરે આગળ ચલાવ્યુ

"છેલ્લા પાચ હજાર વર્ષના સ્વાધીનતાના અમારા ઇતિહાસના અનુભવબળે, અને અમારી બે કરોડ પ્રજાના સપૂર્ણ સમર્થનથી આજે આ જાહેરાત અમે જગત સન્મુખ કરીએ છીએ નવીન યુગની નવજાગૃતિને અનુરૂપ સ્વતત્રતા અમારી સતતિને અર્પવા આ પગલું અમે લઈએ છીએ. સ્વાધીનતા કર્તાની કરણીનો એ ઉદ્દેશ છે વર્તમાન યુગના આચાર્યોનો ઉપદેશ છે અને માનવ જાતિનો અધિકાર છે

મહોબ્બત અને મિત્રતા આદરો કે જેને પરિણામે નવો યુગ મંડાશે અને બન્ને પ્રજાઓને સરખું સુખ મળશે.

“ કોરીઆની સ્વાધીનતા અમને જ માત્ર જીવન આપશે એમ નથી; એ સ્વાધીનતા તમને પણ પાપના માર્ગ પરથી ઉગારી લેવાની; તમને એશિયાના સંરક્ષકની પ્રતાપી પદવીએ સ્થાપવાની. પરિણામે ચીન પણ તમારાથી ત્રાસતું બચશે. તમારા પરના કોઈ દુર્બળ ગુસ્સાની અંદરથી આ વિચારો નથી પ્રગટતા, પણ વિશ્વકલ્યાણ અને વિશ્વપ્રેમની મહાન સુરાદોની અંદરથી એ ઊઠી રહ્યા છે.

“અમારી દૃષ્ટિ સન્મુખ આજે નવીન યુગ ઊભો થયો છે. પશુબળનો યુગ તો હવે ભૂતકાળના ઈતિહાસની વાત થઈ ગઈ છે. જૂના જગતના દુઃખભર્યા અનુભવે આપણને નવું જ્ઞાન અને નવો પ્રકાશ આપ્યાં છે. સર્વને સર્વનું સુપ્રત કરી દેવાનો આ યુગ છે. આવા યુગના મધ્યાહ્નકાળે અમારી સ્વાધીનતા ખરી કરવા આજે અમે મેદાને પડીએ છીએ. અમે હવે વિશેષ વિલંબ કરતા નથી. કોઈ પણ હવે અમને ડરાવી કે ડગાવી શકશે નહિ

“ જૂની દુનિયાના અંધકારભર્યા આવાસોમાંથી હવે અમે પ્રકાશને પથે ચડયા છીએ. સત્યને અમારો સાથી બનાવીને, સ્વાશ્રયનો જ માત્ર આધાર રાખીને, સંપૂર્ણ નિશ્ચયબળથી, એકદિલે અને એકચિત્તે અમારો અર્થ સાધવા આજે અમે બહાર પડીએ છીએ શિયાળામાં મરક અને હિમથી ઠરી ગએલી કુદરત સૂર્યદેવનાં આર્દ્ર કિરણોથી અને વસંતઋતુની મધુર લહેરીથી આજે જાગૃત થઈ છે. તે

"જાપાને અમારા તરફ અઘટિત વર્તન ચલાવ્યું છે, અમારી સંસ્કૃતિને તેણે ધિક્કારી કાઢી છે, અથવા તો અમારા ઉપર તેણે જુલમ કર્યો છે, તે સબંધી અમારે કશું જ કહેવાનું નથી જ્યાં અમારા પોતાનામા જ દોષો ભરપૂર ભર્યા હોય ત્યાં પારકાના અવગુણ ગાવામાં અમારો કીમતી સમય શા વ્યર્થ વીતાવવો? જ્યારે ભવિષ્યના કાર્યક્રમમાં અમારે મશગૂલ થવુ ઘટે છે, ત્યારે ગઈગૂજરી શા અર્થે સંભારવી? અમાના અતગત્માની આજ્ઞાનુસાર ભવિષ્યના તમામ અનર્થો દૂર કરી અમારો માર્ગ સાફ કરવો આજે અમને ઘટે છે ભૂતકાળનાં દુ ખો અથવા તો વૈરવિરોધના પ્રસગો સ્મરણમા લાવી અમારા અતરમા ક્રોધ કે કડવાશ ઉત્પન્ન કરવા અમે નથી માગતા અમારુ શુરુકાર્ય તો આજે એ જ છે કે "પશુબળની પુરાણી પ્રથાને વશ બનેલ, વિશ્વનિયમ અને ઔચિત્યબુદ્ધિથી વિરુદ્ધ વર્તેલ જાપાનની સરકારને અમારે સમજાવી દેવુ કે તેણે હવે સુધરવુ જ જોઈશે–સત્ય અને ન્યાયને માન આપવુ જ પડશે અમારે તો જાપાની સરકારનું હૃદય પિગળાવવુ છે આજ એ હૃદયની અંદર પશુબળની પુરાણી વૃત્તિ વસી રહી છે અમારા લોહી આપીને અમે એ રાક્ષસી હૃદયને પલટાવીશું, પછી જાપાન નીતિ, ધર્મ અને સત્યને પથે પળશે

"કોરીઆને તમે જાપાન સાથે જોડી દેશો તેનુ શું પરિણામ? તમારી અને અમારી પ્રજાના હૃદયો વચ્ચે તો ઝેરવેરની ખાઈઓ ખોદાતી જશે, અતિદિવસ ઊંડી ને ઊંડી ખોદાતી જશે. બહેતર રસ્તો તો એ છે કે સાચી હિંમત વાપરી પાક દાનતથી તમારા પુરાણા પાપોનું નિવારણ કરો.

આવીને પોલીસ-થાણા પર પહોંચી ગયો અને સ્વેચ્છાથી ગિરફ્તાર થયો.

ગામડે ગામડે લોકોએ કેસરિયાં કર્યાં છે, સ્વાધીનતાનો સંદેશ વંચાય છે, વાવટા ઊડે છે અને ગર્જના ઊઠે છે કે "અમર રહો માતા કોરીઆ! મેંસેઈ! મેંસેઈ! મેંસેઈ!"

પ્રજા પાગલ નથી બની, ભાન નથી ભૂલી. તે સારી રીતે સમજે છે કે બીજી પ્રભાતે એનાં-અનેકનાં માથાં ઊડવાનાં છે; પણ આજ તો ખોવાયેલી માતા મળી છે. પોલીસો કમ્મર પરના પટ્ટા ફેંકી દે છે, બાળકો ને બાલિકાઓ નિશાળો ખાલી કરે છે અને નિર્ભય નાદે ગરજી ઊઠે છે કે "અમર રહો મા! અમર રહો મા! અમર રહો માતા કોરીઆ!"

આવા નિર્ભય અને પ્રતાપવંત જાહેરનામાની નીચે જ ત્રણ કલમો ટાંકેલી:

૧. સત્ય, ધર્મ અને જીવનને ખાતર, સમસ્ત પ્રજાના આદેશ અનુસાર પ્રજાની સ્વતંત્રતાની ઇચ્છાને અમે જાહેર કરીએ છીએ. પરંતુ સાવધાન! કોઈને પણ કશું પીડન દેવાનું નથી.

૨. જે અમારો સાચો સાથી હશે તેણે સદાને માટે -પ્રત્યેક કલાકે અને પ્રત્યેક પલે, આનંદની સાથે અહિંસક બની રહેવું.

સાથે અમે પણ આજે જાગૃત થયા છીએ. અમારા પિતૃદેવો સ્વર્ગમાં રહ્યા રહ્યા અમને સહાય કરો ! જગતનાં સર્વ શુભ બળો અમારી કુમકે આવો ! અને અમારા નિશ્ચયમાં આ દિવસથી જ સ્વાધીનતાની પ્રાપ્તિ અમોને દઈ જાઓ : એવી જ્વલંત આશા સાથે આજે અમે અમારું કાર્ય શરૂ કરીએ છીએ. ”

આ જાહેરનામું માત્ર કોરીઆઇ પ્રજાના જ અભિલાષોની જ ઘોષણા નહોતી. એ તો મધ્યયુગી લશ્કરી દોર અને જુલમાટના કારાવાસમાંથી મુક્તિ અને શાંતિના નિશ્ચલ ધામ પર પહોંચવા તલખતા આખા નૂતન એશિયાનો અવાજ હતો.

જાપાની અધિકારીઓ હજુ તો પોતાની વિસ્મય –નિદ્રામાંથી જાગૃત નહોતા થયા, ત્યાં તો ઢંઢેરો વાંચનાર અગ્રેસરે શહેરના મુખ્ય પોલિસઅધિકારીને ટેલિફોન ઉપર બોલાવીને તેમને સર્વને પકડી જવા આમંત્રણ કર્યું. એને કહેવરાવ્યું કે ‘તમારા મહેમાન થવા અમે સજ્જ થઈ બેઠા છીએ–કેદીનું પાંજરું મોકલાવો !’

પોલીસની મોટર આવી પહોંચી ત્રીસ શૂરાઓ બંદીખાને ઘસડાયા. માર્ગમાં લોકોની મેદિની માતી નથી વાવટાનું જાણે કોઈ જંગલ ખડું થયું. ત્રીસ શૂરાઓને કાને ડગલે ડગલે પ્રચંડ ધ્વનિ સંભળાય છે કે “અમર રહો મા કોરીઆ ! ” ને એકત્રીસમો પેસ્ટર કીલ નામનો આગેવાન પોતાના પરગણામાંથી આવતાં જરા મોડો પડ્યો એ પણ

કાગડો પણુ આ મહાન ઝુંબેશને જોઈ ન શકે, એ વાતની અજાયબી આખી દુનિયાના મનમાંથી હજી મટી નથી.

ઘણાં વરસોનો અબોલ બની ગએલો પેલો ચોન્ગો ગલ્લીનો પ્રાચીન ઘંટ રણકી ઊઠયો. શીઉલ નગરને પાદરે ઉભેલો "સ્વાધીનતાનો દરવાજો" ફરી શણગારાયો, અને 'નામ-સાન'ના શિખર પરની જ્વાળા સ્વાધીનતાનો સદેશો ફેલાવતી ઝળહળી ઊઠી. ગલીએગલીમાં ને ઘેરેઘેરે ગર્જના થાય છે કે "અમર રહો માતા કોરીઆ!" સ્ત્રી, પુરુષ કે બાળકના હાથમાં એક જ ચીજ છે–કોરીઆનો રાષ્ટ્રધ્વજ.

બંદીખાનાંની અંદર બંદીવાનો બેઠા બેઠા શું કરે છે? માતા કોરીઆના રાષ્ટ્રધ્વજો તૈયાર કરી રહ્યા છે.

આખી ઝુંબેશને અદ્‌ભુત બનાવી દેનાર તો લોકોની શાંતિ હતી. તોફાનનો એક ઈસારો પણ નહિ. મારપીટનો એક કિસ્સો પણ નહિ.

પહેલું જાહેરનામું કાઢનારા એકત્રીસ નેતાઓ ગિરફતાર થવાથી તરત જ નવાઓએ તેની જગ્યા પૂરી. તેઓએ તત્કાળ જાહેરનામું કાઢ્યું કેઃ

"બધુજનો, ધન્ય છે તમારી પ્રતાપભરી શાંતિને! એ શાંતિને બરાબર જાળવજો. મારપીટ કરનારો માણસ માતા કોરીઆનો વેરી બનશે!"

૩. આપણે કામ લેવાનું છે તે એવી તો સભ્યતાપૂર્વક ને વ્યવસ્થાપૂર્વક, કે આખર સુધી આપણું આચરણ નિર્મળ અને માનવંત બની રહે.

એક જ દિવસે, એક જ વખતે, આખા દેશને ગામડે ગામડે એ જાહેરનામું લોકોની પ્રચંડ મેદની વચ્ચે વંચાયું. હજારો નકલો વહેંચાઈ ગઈ. એક ખૂણો પણ ખાલી ન રહ્યો.

જગત આખું તાજુબ બન્યું. પરદેશીઓને તો લાગ્યું કે ગગનમાંથી જાણે કોઈ વજ્ર પડ્યું. પરદેશીઓ જાણતા હતા કે જાપાની રાજસત્તાનો જાપ્તો કેવો ભયાનક હતો કોરીઆના એકેએક આદમીનું નામ સરકારને ચોપડે નોંધાતું દરેકને એક નંબર મળતો અને પોલીસ આ નંબર જાણતી પરગામ જતી વેળા પોલીસની પોથીમાં કોરીઆવાસીએ પોતાના કામકાજની વિગત લખાવવી પડે પોલીસ બીજે ગામ તારથી તપાસ કરાવે કે એ વાત સાચી હતી કે ખોટી અને જો ત્યાંથી નોંધાવ્યા મુજબ હકીકત ન નીકળે તો એ ખોટા પડેલા કોરીઆવાસીનું આવી બનતું.

પ્રત્યેક માણસનું નામ અમુક વિભાગમાં નોંધાતું. કોરીઆવાસી જરા આગળ પડતો થાય કે એનું નામ (અ) વિભાગમાં ચડી ચૂક્યું હોય. પછી એની પછવાડે છૂપી પોલીસ ફરે. નાસી જનારા માણસને તો પોલીસ પૂરો જ કરી નાખે ફરી એ ઘેર આવે નહિ આવા સખ્ત ચોકીપહેરાની વચ્ચે, આવા કાળા કાયદાની ઉઘાડી આંખ સામે, ને છૂપી પોલીસથી ઘેરાયેલા આવા દેશની અંદર, આખરની ઘડી સુધી જાપાની

એ બધાએ બરાબર રાજસેવા બજાવી. બંબાવાળાઓ મોટાં કાતિલ દાતરડાં (ધારીઆં) લઈને બહાર નીકળ્યા. એનાં દાતરડાંનો જ્યાં જ્યાં આંચકો લાગે ત્યાં ત્યાં કોઈ કોરીઅન જીવતો રહેવા ન પામે.

જેમ જેમ કતલ ચાલતી ગઈ તેમ લોકોનો નિશ્ચય પણ વધતો ગયો. દુકાનો બંધ. નિશાળો બંધ. જ્યાં જુઓ ત્યાં મરદોનાં, ઓરતોનાં ને બાળકોનાં ટોળેટોળાં શાંતિથી ને હસતે મુખે મારપીટ ઝીલતાં હતાં.

બાળકોએ હડતાળ શી રીતે ઉઘાડી ને જાપાની અધિકારીઓની ધમકીનો શો ઉત્તર વાળ્યો, એ વાત શરૂમાં જ લખાઈ ગઇ છે. એ ઇતિહાસનાં બધાં પ્રકરણો ભલે ભુંસાઈ જાઓ, પણ કોરીઅન રમણીઓની વીર-કથાનો એક અક્ષરે ઝાંખો નહિ થાય. શરીર ઉપર કસીકસીને સીવેલાં વસ્ત્રો સોલ્જરોને હાથે ચીરાઈ રહ્યાં હતાં; જાપાનીઓનાં ટોળાં એ વસ્ત્ર-હરણનો તમાસો ઠંડે કલેજે જોઈ રહ્યાં હતાં. નગ્ન રમણીઓ કેદખાને ઘસડાતી હતી. એ બધાનો ચિતાર આપવા દ્રૌપદીને સેંકડો વાર જન્મવું પડે.

થોડી વિગતો તપાસીએ : પરંતુ તે પહેલાં એક વાત જાણવી જરૂરની છે. જાપાની લોકોની અંદર સ્ત્રીઓ કે પુરુષોને એક બીજાની સમક્ષ નગ્ન અંગે ઊભા રહેવામાં કશી એબ જ નથી; ત્યારે એથી ઊલટું જ, કોરીઆવાસીઓની લાજમરજાદની ભાવના અતિશય કડક છે. પોતાનો દેહ પરપુરુષ જોઈ જાય તો એને મરવા જેવું થાય છે. ઉપરાંત નીચે ટાંકેલા પ્રસંગોમાં જાપાની પશુતાનો ભોગ થઈ પડ-

અબળાઓ પર અત્યાચાર

૧૩

પ્રજાએ પ્યાલો પીધો, પણ છકી ન ગઈ. બીજે જ દિવસે રવિવાર હતો. દેવળો ને મંદિરો માણસોથી ઉભરાઈ ગયા આખો દિવસ લોકોએ પોતાના માલિકની બંદગી કરવામાં જ ગુજાર્યો

બીજી તરફથી જાપાની સરકારે બરાબર તક સાધી સિપાઈઓએ તો પટ્ટા કાઢી કાઢી ફેંકી દીધા ને લોકો પર હાથ ચલાવવા ના પાડી, એટલે સરકારે જાપાની સોલ્જરોને બહાર કાઢ્યા. તેમને આજ્ઞા દીધી કે " ટોળુ દેખો ત્યા છૂટથી લાકડી વા તલવાર ચલાવો, સ્વાધીનતાની ઝુંબેશમા કોઈ પણ આદમી ભળેલો જણાય અથવા 'મેસેઈ' પુકારે તો તેને પીટી જ નાખો "

સોલ્જરોના આ કૃત્યોની છબીઓ જગત ઉપર મોજુદ છે અમેરિકાના ત્રણ માણસો સાક્ષી પૂરે છે કે સોલ્જરોએ ચૂથી નાખેલા એક કોરીઆવાસીની છબી જોયા પછી તે રાત્રે અમને નીદ ન આવી

સોલ્જરો બસ નહોતા જાપાની સીવીલિયનોને પણ લાકડીઓ, તલવારો આપીને જ્યા ઠીક પડે ત્યાં બેધડક મારપીટ ચલાવવાનો સદર પરવાનો આપી છોડી મૂકયા ને

સમાય તેવડી સુરંગ નથી. માટે એને મનાવીને વિખેરી નાખો."

મહેતીજી કન્યાઓ પાસે ચાલ્યાં, પણ તેઓ તો એની વાત સુદ્ધાં સાંભળવા માગતી નહોતી. તેઓએ એના માનમાં હર્ષનાદ કરી એને વિનવી કે "બહેન! તમે ચાલ્યાં જાઓ!" પછી વધુ જોરથી પુકાર્યું "મેસેઈ!"

મહેતીજી પોલીસ—ઉપરી પાસે પાછાં ગયાં, કહ્યું કે 'બીજું કાંઈ જ નહિ બને. મને કેદ કરવી હોય તો ખુશીથી કરો!' પોલીસ-ઉપરી આ વાતથી ધ્રૂજી ઊઠયો. મહેતીજી ફરીને બહાર ગયાં. કન્યાઓને કહ્યું: 'છોકરીઓ, તમે નહિ વિખેરાઓ તો પોલીસ ઉપરી મને કેદ કરશે હું તમારી શિક્ષિકા છું. એટલે જો તમે મારૂં નહિ માનો તો મારું શિક્ષણ વગોવાશે."

"ના બહેન, ના". છોકરીઓ પુકારી ઊઠી; 'તમારો વાંક નથી. તમારે આ લડતની સાથે કશું લાગેવળગે નહિ. અમે અમારી મુન્સફીથી જ આ જુમ્બેશ કરીએ છીએ." એમ કહીને થોડીક કન્યાઓ જાણે કે બળજબરીથી એનું રક્ષણ કરવા દોડી ગઈ.

પરંતુ આખરે પોતાના બચાવના ઓઠા તળે મહેતીએ કન્યાઓને ઘેર ચાલ્યા જવા મનાવી લીધી. કન્યાઓની અગ્રેસરોએ ઉચ્ચાર્યું કે 'ખેર, હવે કશી હાનિ નથી. આપણે મર્દોને ખળભળાવ્યા છે, એ બાપડા મેંઢાં હતાં અને આપણે સ્ત્રીઓ ઊઠીને પહેલ કરીએ એમ ઈચ્છતા

નાર સ્રીઓ મુખ્યત્વે કરીને કોલેજોની વિદ્યાર્થિનીઓ હતી, ઇજ્જતદાર ઊંચાં કુટુંબોની પુત્રીઓ હતી, અને તેઓના ઉપરનો આરોપ કા તો "સ્રીઓનો સ્વદેશભક્ત-સંઘ" ના સભ્ય હોવાનો અથવા તો 'મેગેઈ મેંસેઈ' એવો જયઘોષ કરવાનો જ હતો

એક કન્યાશાળાની અમેરિકન ખ્રિસ્તી મહેતીજી એક દિવસ પ્રભાતે આવીને જુએ છે તો નિશાળ ખાલી પડી છે એના ટેબલ પર એક કાગળ પડયો છે કાગળમાં શાળાનું રાજીનામું લખ્યું છે લખાણ નીચે તમામ કન્યાઓની સહી છે પોતાની વહાલી શિક્ષિકાને જાપાની અધિકારીઓ જવાબદાર ગણીને સતાવે નહિ, તે ખાતર કન્યાઓ શાળાનો ત્યાગ કરી ગઇ હતી

થોડીવારમા જ પોલીસ-ઉપરીનું તેડું આવ્યું સંદેશામા કહેવરાવેલું કે 'તમારી શાળાની કન્યાઓએ સ્વાધીનતાની ચળવળ કરીને આખા શહેરને ખળભળાવી મૂક્યું છે તમે આવીને એને વિખેરી નાખો '

ગોરી મહેતીજી દોડી ગઈ સાથોસાથ એણે પોતાની કન્યાઓને રાષ્ટ્રીય બિલ્લા લગાવેલી, રાષ્ટ્ર-ધ્વજો ફરફરાવતી, અને 'અમને સુખેથી કેદ કરો' એવી પોલીસને હાકલ પાડતી દીઠી. અહીં પણ ટોળે વળીને 'મેંસેઈ !' પુકારી રહ્યા હતા

પોલીસ ઉપરીએ મહેતીજીને કહ્યું 'હું આ તમામને ગિરફતાર કરી શકું તેમ નથી મારી પાસે એ બધી

જાપાની વસ્ત્ર (કીમોનો) ઉતારીને નગ્ન હાલતમાં જ એ ક્રિયા કરવી પડે. બીજુ વસ્ત્ર ન મળે.

એક કુમારિકાએ કરેલી પોતાની વીતક–વાર્તા છે : માર્ચ મહિનાની પાંચમી તારીખે અમે થોડીએક બહેનપણીઓએ અમારી માતૃભૂમિની સ્વતંત્રતાને ખાતર દક્ષિણ દરવાજે સરઘસ કાઢયું. અમે મહેલની પાસે પહોંચ્યાં. ત્યાં તો એક જાપાની સિપાહીએ મારો ચોટલો પકડી, મને જમીન પર પટકી એવો તો માર માર્યો કે હું બેહોશ બની ગઈ મારો ચોટલો ઝાલીને મને એ ચાવડી ઉપર ખેંચી ગયો ચાવડીને દરવાજે વીશ જાપાની સિપાહીઓ ઉભેલા. તે બધાએ મને લાતો લગાવી ને તલવારના ગોદા માર્યા મને એક ઓરડામાં ધસડવામાં આવી મારા મોપર માર પડયો; હું બેહોશ બની ગઈ. પછી શું બન્યું તેની મને ખબર નથી.

" મને શુદ્ધિ આવી ત્યારે મેં જોયું તો મારી ચોપાસ ખીચોખીચ માણસો પુરાએલાં કેટલાએકની હાલત જોઈને મારૂં હૈયુ ફાટી ગયું. પછી અમારી તપાસણી ચાલી અમલદારો મારા મો પર થુંકતા જાય, મને મારતા જાય અને ગાળો દેતા દેતા સવાલો પૂછતા જાય.

" મને હુકમ મળ્યો કે ' છાતી ખુલ્લી કર. ' મેં ના પાડી, એટલે સોલજરોએ મારું વસ્ત્ર ચીરી, નાખ્યું. આંખો મીંચીને હું ભોંય પર ઢળી પડી. અમલદારોએ ગર્જના કરીને મને ઘુંટણ પર બેસવા કહ્યું, મારાં સ્તન પકડીને મને ધણધણાવી.

હના. એટલે હવે એ મૂછાળા આ ચળવળ ચાલુ રાખશે. ચાલો આપણે."

અમૂક શહેરોમાં તો શાળાઓની કન્યાઓએ સ્વાધીનતાનાં સરઘસો કાઢવા માટે દિવસેદિવસની ટુકડીઓ પાડી હતી આવતી કાલે જનારી ટુકડી જાણી ચૂકી હતી કે પોતાની અગાઉ જનાર ટુકડીવાળી બહેનોનાં વસ્ત્રો ચીરવામાં આવ્યા અને તેઓને માર મારવામાં આવ્યો છે પોતાની પણ એ જ વલે થવાની સંભાવના સમજીને તેઓએ આગલી રાતે સવારોસવાર જાગીને પોતાનાં શરીર પર એવી તરેહનાં નવાં વસ્ત્રો સીવીને કસકસી લીધાં હતાં, કે જે સામાન્ય કપડાંની માફક જલદી ચીરી ન શકાય અને પરિણામે પોતે તદ્દન નગ્નાવસ્થામાંથી બચી જઈ શકે.

આવા ગુનાસર ગિરફતાર થયેલી રમણીઓને બંદીખાનાની અંદર જ દરોગાઓની દૃષ્ટિ સમક્ષ તદન નગ્ન કરવામાં આવતી; ત્યાર પછી એ નગ્ન શરીરે આખી અદાલત વીંધીને એને આરોપીના પાંજરામાં આવવું પડે, કુલિન ઘરની કુમારિકાની આ દશા થાય જાપાની સિપાહીઓ એ જોના જોતા એની હાંસી કરે

કોઈ રમણીએ અતિ શરમને લીધે પોતાના બે હાથ વડે અંગની એબ ઢાંકી દીધી સિપાહીએ આવીને એના હાથ પીઠ ઉપર બાંધી લીધા હોય.

તેઓને બંદીખાનામાં જ્યારે જ્યારે હાથપગ ધોવાનું કે હાજતે જઈને પાણી લેવાનું હોય ત્યારે ફરજિયાત બીજા લોકોની હાજરીમાં જ તેઓને અંગ પરનું આચ્છું

"ત્રણ વાર મારી ઉલટતપાસ કરી જ્યારે મારી જડતી લેવા લઈ ગયા ત્યારે મને ઘાસના જોડા પહેરવા બદલ માથા પર દંડપ્રહાર કર્યો. હું બેશુદ્ધ બની ગઈ. મને પૂછ્યું. "ઘાસના જોડા કેમ પહેર્યા છે ?"

"અમારા રાજાજી મરી ગયા છે, તેના શોકમાં; અમારો એ રિવાજ છે"

"જૂઠું બોલે છે ?" એમ કહીને એ અમલદાર ઊઠયો પોતાના બે હાથ વચ્ચે મારું મોં પકડયું, આમનેમ જોશથી ખેચ્યું. મને લોહી નીકળ્યું પછી તેણે મારુ બદન ચીરી નાખ્યું. મારા સ્તન ખુલ્લાં કર્યા ને હસ્યો કે "વાહ! વાહ!" ફરી મને લાકડી મારી ફરી પૂછયું કે "બોલ, આ કૃત્ય કરવાનું તને કોણે શીખવ્યું? પેલા પરદેશીઓએ કે ?" મે ઉત્તર આપ્યો: "મારી શિક્ષિકા સિવાય બીજા કોઇ પરદેશીને હું નથી પિછાનતી: અને મારી શિક્ષિકા તો અમારી આ યોજના વિષે લગારે નથી જાણુતી"

"મારી બીજી બહેનોને પણ વસ્ત્રો ઉતારવાનું કહેવામાં આવ્યું. એક બહેન બોલી, "મેં કશો ગુનો નથી કર્યો, છતાં શા માટે મારાં વસ્રો ઉતરાવો છો ?"

"તું ખ્રિસ્તી છે ને ? તારી બાઈબલમાં તો લખ્યું છે કે જો તમે કાઇ અપરાધ ન કર્યો હોય તો કપડાં કાઢીને સુખેથી જગતમાં નગ્ન હરો ફરો નિષ્પાપ લોકો તો નગ્ન જ હોય, ખરુ ને છોકરી ? માટે કપડાં ઉતાર"

"અમલદાર પોતે આવીને મારા કપડા ઉતારવા લાગ્યો. સામે બેઠેલો કોરીઅન દુભાષીઓ મારી આ દશા જોઈને

"મને કહેવામાં આવ્યું કે 'સ્વતંત્રતા જોઈએ છે ? તલવારને એક ઝટકે તારો જાન લેશું ત્યારે તને સ્વતંત્રતા મળશે "

"પાછી મને ચોટલો ખેંચીને હલમલાવી, મારા માથાપર લાકડી મારી–પછી મને નીચે જવા કહ્યું. પણ ઊઠીને ચાલવાની મારામાં તાકાત નહોતી. હું ભાખોડીઆં-ભેર ચાલી મારાથી ચલાયુ નહિ સીડીનાં પગથીઆં પરથી હુ ગબડી પડી ફરીને હું બેહોશ બની.

"હું જાગી ત્યારે મને બીજી ચોકી પર લઈ જવામા આવી. ત્યાં મારાં લૂગડાં કઢાવી મને નગ્ન કરી પછી લૂગડાં પહેરીને હું ઓરડામાં ગઈ

"બીજે દિવસે ડાકતરે આવી મને નગ્ન બનાવી મારું વજન કર્યું દારોગાએ મને કહ્યું કે 'તારા ઉપર કામ ચાલશે ' હું રાજી થઈ મેં માન્યુ કે ભર અદાલતમાં મારી વાત કહી નાખવાની મને તક મળશે; પણ એક દિવસ મને છોડી મૂકી. મારા પર કામ ચાલ્યું નહિ મારો શો ગુનો હતો તે પણ મને કહેવામાં આવ્યું નહિ "

ચાલીસ મરદો અને પાત્રીશ કુમારિકાઓને એક નાના ખંડમાં પૂર્યા, દરવાજો બંધ કર્યો. બંદીવાનો ગુંગળાવા લાગ્યા; બારણું ખોલવા આજીજી કરવા લાગ્યા. અધરાત થઇ ત્યારે ભૂખ્યા તરસ્યા એ હતભાગીઓ છૂટયા.

જુલ્માટથી બેહોશ બનેલી એક બાલિકાને જુબાની લેવા અમલદાર પાસે ઘસડી ગયા એ બાલિકા આત્મ-વૃત્તાંત કહે છે કે:

પકડી. એની કેડમાં બેઠેલા નાના બાળકથી વિછોડી એને ચાવડી પર લઈ ગયા. પીઠ પર લાતો મારીને એને પછાડી; ફરી ઉઠાડી, ફરી મારી; એટલો એના પર માર વરસ્યો. પોલીસે ગર્જના કરી કે "રંડા શિક્ષિકા! તેં આ દેશનાં છોકરાંને અમારી સરકાર સામે ઉશ્કેર્યાં છે; હું તને મારી મારીને તારો પ્રાણ કાઢી નાંખીશ "

પછી એનાં કપડાં ચીરી નાખ્યાં તો યે એ હીંચ દબાવીને પોતાની નગ્નતા ઢાંકવા મથતી હતી હીરા પણ ચુંટાયા. એ બાઈ નીચે બેસી ગઈ. એને બળાત્કારે ઊભી કરી; બાઈ દીવાલ તરફ ફરી ગઈ. જબરદસ્તીથી એને બધા પ્રેક્ષકોની સન્મુખ ફેરવી. પછી બાઈએ પોતાના હાથવતી એબ ઢાંકી. એટલે એ બન્ને હાથને એની પીઠ પર બાંધી લેવામાં આવ્યા. તેને ખૂબ માર માર્યો ને પૂછ્યું કે: "હવે બોલીશ કદી મેસેઈ?'

૪

પ્યેંગ યાંગ શહેરની એક એકત્રીસ વર્ષની વિદ્યાર્થિની લખાવે છે :

'મને પકડીને પોલીસ થાણા પર લઈ ગયા ત્યાં બીજાં પણ ઘણાં સ્ત્રીપુરુષો હતાં. અમને પોલીસો પૂછવા મંડ્યા, "કેમ, બીડી પીઓ છો ને? શરાબ ઉડાવો છો ને! ખ્રિસ્તી છો ને?" પછી તરત જ અમારામાંથી ૧૫ સ્ત્રીઓને બેસાડી રાખી બીજાંને રજા આપી. પુરુષોની હાજરીમાં જ એ તમામ સ્ત્રીઓને નગ્ન કરી. મારી સામે તો મેં 'મેસેઈ' પુકાર્યાં

દુઃખ પામતો જણાયો. એ મારા દેશબંધુને હુકમ થયો. એણે ઉત્તર આપ્યો કે "મારા પોતાનાં આંગળાં કરડી જવા તૈયાર છું; પણ આ દેશી અબળાના અંગ પર હાથ નહિ ઉપાડું." એટલે એ જાપાની અમલદારે મને પેટ ભરીને મારી.

"અમારાં પેટમાં સોટી ઘોંચીને અમને કહેવામાં આવે કે: 'કુલટાઓ, તમારાં પેટમાં છોકરાં રહ્યાં છે.'

"અમે કહીએ કે અમે કુમારિકાઓ છીએ, શંકા હોય તો અમારાં પેટ ચીરીને અંદર જોઈ લો."

*

બંદીખાનામાં એ બંદીવાન બાલિકાઓને આખો દિવસ હાલ્યા ચાલ્યા વિના અંગૂઠા પકડીને વાંકા ઊભા રહેવું પડે, જરા પણ અંગ હલે તો મારપીટ કરવા દરોગા તૈયાર જ ઊભા હોય. એક બાલિકાએ બંદગી કરવા આંખો બીડી. દારોગાનું કામ કરનારી જાપાની બાઈ ત્રાડ પાડી ઊઠી કે "રાંડ, ઝોલાં ખાય છે કે?" બાલિકાએ કહ્યું કે "હું તો બંદગી કરું છું." પણ એ ખુલાસો વ્યર્થ હતો. એને ખૂબ માર પડ્યો.

*

શહેરોમાં તો પરદેશીઓના ધાકથી આવા આવા જ જુલમો થતા. પણ ગામડાંની અંદર તો જાપાની સેનાએ દારુણ કૃત્યો આદર્યાં હતાં. ટોનચન ગામડામાં એક ખ્રિસ્તી શિક્ષકની પત્નીને ત્રણ માસનો ગર્ભ હતો. એ રમણીને સરઘસમાં ભાગ લેવા બદલ અને 'મૅન્સેઈ' પુકારવા બદલ

પકડી. એની કેડમાં બેઠેલા નાના બાળકથી વિછોડી એને ચાવડી પર લઈ ગયા. પીઠ પર લાતો મારીને એને પછાડી; ફરી ઉઠાડી, ફરી મારી; એટલો એના પર માર વરસ્યો પોલીસે ગર્જના કરી કે "રંડા શિક્ષિકા! તેં આ દેશનાં છોકરાંને અમારી સરકાર સામે ઉશ્કેર્યાં છે, હું તને મારી મારીને તારો પ્રાણ કાઢી નાંખીશ"

પછી એનાં કપડાં ચીરી નાખ્યાં તો યે એ લીગ દબાવીને પોતાની નગ્નતા ઢાંકવા મથતી હતી લીગ પણ ઝુંટાયા એ બાઈ નીચે બેસી ગઈ એને બળાત્કારે ઊભી કરી; બાઈ દીવાલ તરફ ફરી ગઈ જબરદસ્તીથી એને બધા પ્રેક્ષકોની સન્મુખ ફેરવી. પછી બાઈએ પોતાના હાથવતી એણ ઢાંકી. એટલે એ બન્ને હાથને એની પીઠ પર બાંધી લેવામાં આવ્યા તેને ખૂબ માર માર્યો ને પૂછ્યું કેઃ "હવે બોલીશ કદી બેરોઈ?"

૩

ચ્યેંગ યાંગ શહેરની એક એકત્રીસ વર્ષની વિદ્યાર્થિની લખાવે છે :

'મને પકડીને પોલીસ થાણા પર લઈ ગયા. ત્યા બીજાં પણ ઘણાં સ્ત્રીપુરુષો હતાં અમને પોલીસો પૂછવા મંડ્યા, "કેમ, બીડી પીઓ છો ને? શરાબ ઉડાવો છો ને! ખ્રિસ્તી છો ને?" પછી તરત જ અમારામાંથી ૧૫ સ્ત્રીઓને બેસાડી રાખી બીજાંને રજા આપી. પુરુષોની હાજરીમા જ એ તમામ સ્ત્રીઓને નગ્ન કરી. મારી સામે તો મેં 'બેરોઈ' પકાર્યા

ઉપરાતનો કશો વિશેષ આરોપ તેઓને જડયો નહિ છતાં મને એટલી મારી કે આખે શરીરે પસીનો રેબઝેબ થઈ ગયો તરત જ તેઓએ કહ્યું, "ઓહો! તને ગરમી લાગે છે કે?" એમ કહીને મારા શરીર પર ઠંડુ પાણી રેડ્યુ. પછી બળતી સિગારેટોવતી મને ડામ દીધા . . ... ચાર દિવસે અમને કેદખાને લઈ ગયા આંહી બીજા સ્ત્રી-પુરુષોની સાથે અમને એક જ ઓરડામા ઠાસોઠાસ ગોઠવ્યાં. એક દિવસ એક વૃદ્ધને એવો માર્યો કે એ મૃત્યુ પામ્યો એ મરનારની બાજુમાં જ એક બાઈને જડેલી હતી એણે કહ્યુ કે મને અહીંથી અસેડો પણ ના, આખી રાત એને એ મુડદુ જોતા બેઠા રહેવું પડ્યું.

+

અઢાર વર્ષની એક કન્યા લખાવી ગઈ છે.

"મારા પિતાનો તાર મળવાથી હું મારે ઘેર પ્યેગ -યાગ આવતી હતી સ્ટેશન પર ઊતરતાં જ એક પોલીસ મને પકડીને ચાવડી પર લઈ ગયો અને કહેવામા આવ્યું કે "તું 'મેસેઈ' પુકારતી હતી! તું બદચાલ ચાલે છે! તું જાપાની સરકાર સામે ઉશ્કેરાટ કરે છે!" મેં કહ્યુ "ખોટી વાત હું નિર્દોષ છુ." એટલે મને પોલીસે માથાપર માર માર્યો એમા ન ફાવવાથી તેઓએ મારી આગળીઓ વચ્ચે લાકડીના ટુકડા મૂક્યા આગળીઓ સીધી પકડી રાખી ને પછી એ લાકડીઓને વળ ચડાવ્યો હું બેહોશ બની ગઈ ફરીવાર હું શુદ્ધિમા આવી ત્યારે તેઓએ મને ગુનો કબૂલ કરવા કહ્યુ પણ મારે તો કશું જ કબૂલ કરવા જેવું નહોતું!

તેઓએ મને નગ્ન બનાવી નિર્દય માર માર્યો મારા માથા પર અસહ્ય બોજો મૂકી મને ત્રણ કલાક સુધી નગ્નાવસ્થામાં ઊભી રાખી મને ફરીવાર મૂર્છા આવી. લોહીની ઉલટીઓ થઈ. જાપાની ડાક્તર આવ્યો એણે કહ્યું કે આ છોકરીની સ્થિતિ ગંભીર છે, એટલે પોલીસે મને મુક્ત કરી. ત્યારથી મારું શરીર ભાંગી પડ્યું છે.”

+

કાળાં આછાં નેણવાળી આ એશિયાની રમણીઓ : જેની આંખોમાં સ્વપ્ન છવાયાં છે : જેનાં અંગેઅંગમાં સૌંદર્ય ઉભરાય છે : જેના તરુણ હૈયાની અંદર જુવાનીના મીઠા મનોરથો હીંચે છે : લીલી કુંજોમાં કે સાગરને કિનારે બેસીને પ્રીતિ કરવાની ઉમ્મર આવે, ત્યાં તો એને બંદીખાનાનાં બારણાં દેખાય છે, સોલ્જરોના સંગીનો ઝબૂકે છે, દારોગાઓના ક્રૂર હાથ એ રમ્ય શરીરને નગ્ન કરવા ધસી આવે છે પુરુષ જાતને શું ખબર પડે, કે આ રમણીઓના બલિદાનનાં મૂલ કેટલાં અમાપ છે!

છૂટેલી સ્ત્રીઓએ બહાર આવીને કહ્યું કે “આવા અત્યાચારો ગુજરતી વેળા અમારા હૃદયમાં શું શું થઈ રહ્યું હતું, તે તો અત્યારે સંભારતા પણ અમે રડીએ છીએ પણ એ બધુ સ્વદેશને ખાતર સહેવાનું હતું, તેથી અમે સહી લીધુ છે અન્ય કોઈ સંજોગ હોત તો અમે એવું સહેવાને સાટે મૃત્યુ જ પસંદ કર્યું હોત”

પોતાની બહેનોની આ ઈજ્જતહાનિએ પ્રજાજનોના રોમાંચ ખડાં કર્યાં વળતે પ્રભાતે પાંચસો પુરુષો ટોળે વળ્યા.

ચાવડી પર હુમલો કરી પોલીસને ચુંથી નાખવાનો નિશ્ચય કર્યો. પણ ડાહ્યા આદમીઓએ એ બધાને વાર્યા બે જણાએ પોલીસ અમલદાર પાસે જઈ આ ગેરકાયદેસર અત્યાચારનો ખુલાસો માગ્યો

પોલીસે કહ્યું, "તમે ભૂલો છો. સ્ત્રીઓએ પોતાના કપડામાં રાજદ્રોહી કાગળીઆં છુપાવી રાખ્યા હોય, તે કબ્જે કરવા ખાતર જડતી લેવાનુ જાપાનના કાયદામાં મંજૂર છે"

"તો પછી શા માટે એકલી સ્ત્રીઓને જ નગ્ન કરો છો? અને પુરુષોને કાં નગ્ન નથી કરતા? અને નગ્ન કરીને માર મારવાનું શું કારણ?"

પોલીસ-અમલદાર ચુપ રહ્યો એની પાસે કયો જ-વાબ નહોતો

લોકો કહે: "કાં તો અમારી બહેનોને બહાર કાઢો, અથવા તો પછી અમને પણ બેડીઓ પહેરાવો"

આખરે એ રમણીઓને છોડવામાં આવી એને બહાર નીકળતી નિહાળીને આખું ટોળું ધ્રુસકે ધ્રુસકે રોવા લાગ્યું રમણીઓના દિદાર અત્યંત દયાજનક હતા. લોકો બોલ્યા કે "આ કરતાં તો મરી જવું બહેતર છે" બીજા કહે, "ચાલો પોલીસ અમલદારને પકડીએ, નગ્ન કરીએ. ટીપી નાખીએ." પણ વૃદ્ધ ખ્રિસ્તીઓ વચ્ચે પડ્યા, શાંતિથી સમજાવીને ટોળાને વિખેર્યું.

+

અદાલતમાં મુકર્દમો ચાલે છે. અપરાધીના પાંજરામાં ઊભેલી એક કોરીઅન કુમારિકાને જાપાની ન્યાયાધીશ સવાલ પૂછે છે કે ‘ સ્વતંત્રતા શું છે એ તું જાણે છે, તોફાની છોકરી ? ”

" સ્વતંત્રતા ! " એટલો જ ઉદ્ગાર કાઢતી એ યુવતીની આંખો ઝળહળી ઊઠી; એની નજર એ અદાલતની બારીમાં થઈને દૂર ક્ષિતિજ પર પહોંચી, જ્યાં આકાશ કોરીઆ–માતાને આલિંગન દેતું હતું ને શ્યામવર્ણા પહાડો અબોલ ઊભા હતા.

‘ સ્વતંત્રતા શું છે એમ તમે પૂછ્યું, સાહેબ ? આહા ! સ્વતંત્રતા એ એક કેવો સુખમય ભાવ છે ! ”

એ કુમારિકા બીજું કશું યે ન સમજાવી શકી નિર્જીવ કાયદાઓની વ્યાખ્યાઓ કરતા જાપાની ન્યાયાધીશ ઘેલી છોકરીની તરફડતી જીભ તરફ ને ચમકતી ગગનસ્પર્શી આંખો તરફ નિહાળી રહ્યો જાણે આખી કોરીઆની સ્ત્રીજાતિ એક નાની કુમારિકાનુ રૂપ ધરી સામે આવીને એ ન્યાયાધીશને, એના ન્યાયાસનને, જાપાની લશ્કરને કે જાપાની સરકારને પડકારતી હતી કે “ માગ શરીરને ભલે કાપી નાખો; પણ તમારી એ તલવાર કે બંદૂકની ગોળી ત્યા નહિ પહોંચે—જ્યાં, મારા અતરતમ પ્રાણમા, જે પ્રાણ પળેપળે પોકારી ઊઠે છે કે “ અમર રહો માતા કોરીઆ ! ”

*

એક દયાળુ પરદેશીએ એક કોરીઅન કુમારિકાને રસ્તામાં ચેતાવી, “ સાવધાન, ઝુમ્બેશમાં ભળીશ ના ! જો

લશ્કર ચાલ્યું આવે છે.” બાલિકાનું મોં મલક્યું. પરદેશી સજ્જનનો આભાર માન્યો અને “મેંસેઇ! અમર રહો મા!” એમ પોકારતી ચાલી નીકળી. થોડી વારમાં જ એ જાપાનીઓના હાથમાં જઈ પડી.

*

સરકારી અત્યાચારના આ આખા રાજ્ય દરમ્યાન કોઈ પણ કોરીઆવાસીએ મારપીટ કરી નથી. માત્ર એક જ અપવાદરૂપ બનાવ બની ગયો:

જાહેરનામાને ચોથે દિવસે શીઉલનગરની એક કોલેજમાંથી એક તરુણ ચાલ્યો આવતો હતો. એણે શું જોયું? શેરીની અંદર એક કોરીઅન કુમારિકાનો ચોટલો ઝાલીને એક જાપાની–સોલ્જર નહિ પણ સીવીલીઅન જાપાની ઘસડતો મારતો હતો. એ બાલિકાનો ઘોર અપરાધ એટલો જ હતો કે એણે “અમર રહો મા!”ની બૂમ પાડેલી. જુવાન કોલેજિયનને આ અત્યાચારે ઉશ્કેરી મૂક્યો. એને પેલા ત્રીશ નાયકોનાં ત્રણ ફરમાનો યાદ આવ્યાં, પણ એનાથી ન રહેવાયું. એણે જોયું કે સામે ઉભેલો અત્યાચારી કોઈ અણસમજુ જંગલી લશ્કરી આદમી નહોતો, પણ ભણેલો ગણેલો, સમજણો સીવીલીઅન હતો.

કોરીઅન જુવાન દોડ્યો, અત્યાચારીને એણે પકડ્યો, પટક્યો, ને પેટ ભરીને પીટ્યો. તેટલામાં તો સૈનિકો આવી પહોંચ્યા, એ વીર યુવકના બન્ને હાથ તેઓએ કાપી લીધા ને એને બંદીખાને ઉપાડી ગયા. બીજે દિવસે એ પાદરી આ યુવકના પિતા પાસે આવી આશ્વાસન આપવા લાગ્યો.

આંસુભરી આંખે વૃદ્ધે જવાબ વાળ્યો કે "મારા દીકરાના હાથ ગયા; પણ આવા કાર્યમાં કદાચ એનો પ્રાણ જાય, તોયે મને જરા પણ દુઃખ ન થાય "

આખી લડતની અંદર મારપીટનો આ એક જ અપવાદ હતો

દેશના એ ત્રીશ દેશનાયકોએ જો હાકલ કરી હોત તો ઘરેઘરમાંથી આવા પાંચ દસ લાખ બહાદુરો ડાંગો અને પથ્થરો લઇને બહાર આવત; એકેએક જાપાનીને છુંદી નાખત; શીઉલ શહેરનું એકેએક જાપાની ઘર સળગાવી મૂકત; પછીથી થનારી સજાનો વિચાર એને ડરાવત નહિ, કારણ કે 'મેંસેઈ!' શબ્દોચ્ચાર કર્યાની જે સજા જાપાની કાયદા પાસે હતી, તેનાથી તો બીજી એક પણ વધુ ભયંકર સજાનો સંભવ નહોતો

પરંતુ આગેવાનોનો આદેશ હતો કે "કોઇને ન મારતા, કશી ભાગફોડ ન કરતા; આપણા સિદ્ધાંત નિર્મળ રાખજો; આપણા પક્ષમા ધર્મ છે."

એ ધર્મને ખાતર—નહિ કે હાથમા શસ્ત્રો નહોતા તે ખાતર—લોકોની મોખરે ઉભેલી મેદની જ્યાં જાપાની ઘોડેસવારોનાં સંગીનોથી વીંધાઈ જાય, ત્યા પાછળ બીજું ટોળું 'મેંસેઇ!' 'મેંસેઈ!' એવા વિજયઘોષ કરતું છાતી ધરી ઊભું રહે બીજું ટોળું કપાઈ જાય એટલે ત્રીજું તૈયાર જ ખડું હોય

એક વિદેશી લખે છે કે:

" આપણે બધા પાશ્ચાત્ય લોકોએ વારંવાર સાંભળ્યુ છે કે પૂર્વનાં મનુષ્યોમાં શારીરિક હિંમત નથી પરંતુ આ લોકોની હિંમત કરતાં–આ સામો ઘા ન કરનાર, સામા ઘા કરવાના સાધનોથી વંચિત, પોતાને માથે ઉભેલી ભયંકર વસ્તેને પૂરેપૂરી પિછાણનાર, અને બધું છતા યે વિના થડકારે, વિના ભયે ને વિના અફસોસે આગેકદમ ભરનાર આ કોરી-આઈ પ્રજાજનોની હિંમત અને વીરતા કરતાં વધુ મોટી વીરતાને હું કલ્પી જ શકતો નથી ”

આ બધા જુલ્મો કોઈ પુરાણા જંગલી જમાનામાં નહિ પણ ૧૯૧૯ ના નવયુગમાં ગુજરેલા છે કોઈ છૂપા, નિર્જન જંગલમા નહિ પણ જગતના ચોકમાં–સ્વતંત્રતાની સહાયે દોડતા અમેરિકાની આંખો સામે ગુજરેલા છે કોઈ મનુષ્યાહારી, અજ્ઞાન, પશુવત ટોળાને હાથે નહિ પણ વિદ્યાવિશારદ, કળાકુશલ અને સુધરેલી દુનિયાની અંદર ઊંચે આસને બેસનાર બૌદ્ધધર્મી જાપાનને હાથે ગુજરેલા છે. કેમ કે એ જાપાન અમેરિકા તેમ જ બ્રિટનની સાથે પશુબળની બાબતમા ટક્કર લઈ શકે છે અને તમામ મહા-પ્રજાઓને જાપાન સાથે મહત્ત્વના હિત-સંબંધો છે

પ્રજાનો પ્રત્યુત્તર

૧૪

આ બધા જુલ્મોની કોરીઆવાસીઓ પર શી અસર થઈ છે? જેલમાં ગયેલા માણસો મૃત્યુ સુધી લડત ચલાવવાનો ભીષણ નિશ્ચય કરીને બહાર આવ્યા. માત્ર ગમ્મતને ખાતર સભાઓમાં ગયેલાં ને જેલમાં પડેલા બાળકો જાપાનનાં કટ્ટાં શત્રુઓ બનીને બહાર નીકળ્યાં.

એ બાળકોનાં મનમાં શું શું થતું હતું? છ વરસના એક બાળકે પોતાના બાપને કહ્યું: "બાપુ, તમને જેલમાં ઉપાડી જશે?"

"ઉપાડી યે જાય" બાપે જવાબ દીધો.

"જો ઉપાડી જાયને, તો તમો સહી કરશો મા, હો બાપુ!"

બાળક જાણતો હતો કે કોઈ નિર્દોષ દેશબંધુની સામે કાવતરાં જગાવવા માટે જેલવાળા આવી કંઈક કબુલાતો લખાવી લે છે

થોડા રોજમાં જ બાપ બંદીખાને ઘસડાયો, પણ આખરે એ છૂટીને જ્યારે ઘેર આવ્યો ત્યારે બાલકે પહેલવહેલું જ બાપુને પૂછ્યું:

"બાપુ, તમે સહી નથી કરીને?"

"ના બેટા મેં ક્યાં ય સહી નથી કરી"

બાલક રાજી થયો

*

આ લડતમાં ખેડુવર્ગ ક્યાં ઊભો હતો ? એની લાગણી બતાવનાર એક જ દૃષ્ટાંત લઈએ: "એક નિર્દોષ જુવાન ખેડુને જાપાની સૈનિકે બંદૂકથી વીંધી નાખ્યો. ગામના લોકોએ મારનાર સૈનિકને પકડયો. એના પ્રાણ લેવાની તૈયારી હતી, ત્યાં તો એ જુવાનનો વૃદ્ધ કાકો દોડતો આવ્યો, આડા હાથ દીધા ને બોલ્યો : "છોડી મેલો એને એના પ્રાણ લઈને જગતમાં એક ગુનો કાં વધારો ?" ઘવાયેલા ખેડુને લઈ બધા ઈસ્પીતાલે આવ્યા. એ બધાને જાપાની સોલ્જરે ગોળીઓથી વીંધી નાખ્યા.

શહેરથી દૂર દૂર રહેનારો કોરીઅન ખેડુ રાજ્યખટપટમાં ઊંડું કંઈયે ન જાણે. એના માથામાં બીજી કશીય વિદ્યા નથી પ્રવેશતી. સ્વતંત્રતાના સૂક્ષ્મ રહસ્યો એણે નથી સાંભળ્યાં. પ્રભુ બુદ્ધે શીખવેલાં પાંચ જ જીવનસૂત્રો એ જાણે છે પણ એના અંતરમાં ઝીણો ઝીણો એક અવાજ ઊઠેલો છે કે "મને વિચાર કરવાનો હક્ક છે, બોલવાનો હક્ક છે, ને મને બંદગી કરવાનો હક્ક છે." આજ એણે જોયું કે એની બંદગીને જાપાની બંદૂક અધવચ્ચેથી અટકાવી જાય છે એ જાગ્યો. એણે જોયું કે "માતાનું નામ લઈશ, તો નેતું ફટકા પામીશ, પાછો વળીને હાથ પણ નહિ ઝાલી શકું" છતાં એ તો ઊપડે છે ને ગોળીની વૃષ્ટિમાં મલકાતે મુખે નાહીને લોહીથી તરબોળ થાય છે

*

અને ક્યાં ઊભો છે પેલો અમીરવર્ગ ? માતૃભૂમિના માનીતા એ ધનુર્ધારી સંતાનોના લોહીમાં આજ કાંઈયે આતશ શું નથી ઊઠયો ? એ વિચાર કરતાં તો એક યશસ્વી નામ યાદ આવે છે : ચી–સેંગ–જય. લોર્ડ કીચનરની સાથે જ એ જન્મેલો, પણ એની કમરે કદી તલવાર નહોતી લટકી લાખો કોરીઆવાસીઓ એની હાકલ સાંભળીને હાજર થાય છે જાપાની સરકારનુ કાળજું એ વીરનું નામ સાંભળીને થરથરી ઊઠે છે

જાપાની પોલીસે એક દિવસે એને ઘેર આવી પૂછયું:

"આ તોફાનની પાછળ કોણ ઊભું છે, તે કહેશો ?'

"મને એ પૂછવાનું શું પ્રયોજન ?"

"અમને લાગે છે કે તમને માલુમ હશે.'

"હા, મને માલુમ છે આ ઝુમ્બેશ ઉઠાવનાર મંડળીના પ્રમુખનું નામ પૂછો છો ને ?"

"હા."

"વારુ ! એનું નામ તો હું ખુશીથી કહીશ. એનું નામ સર્વશક્તિમાન પ્રભુ ! આ ઝુમ્બેશની પાછળ એ પોતે છે"

"સીધો જવાબ આપોને ? કયા મનુષ્યોએ આ હોળી જગાવી છે, તમે જાણો છો !"

"હા હા, જાણું છું."

"બોલો ત્યારે" એમ કહી પોલીસે ગજવામાંથી ડાયરી કાઢી."

"લખો ત્યારે, ફુસન શહેરથી માંડીને સદા–શ્વેત પહાડો પર્યંતનો, અટકે એની ચે પેઈ સેર સુધીનો પ્રત્યેક કોરીઆવાસી આ યુદ્ધની પાછળ ખડો છે "

જાપાની પોલીસના હાથમા ડાયરી ને પેન્સિલ ધ્રુજી રહ્યા ચીના મુખ ઉપર ભયાનક કોપ છવાયો. જાપાની આંખોથી એ પ્રતાપ ન સહેવાયો ડાયરી ખિસ્સામા મૂકીને અમલદારો ચાલ્યા ગયા.

એક અંગ્રેજ મુસાફર લખે છેઃ "વીશ વરસની અમારી બન્નેની પિછાન દરમ્યાન મેં ચીના મુખ ઉપર મધુર હાસ્ય સિવાય બીજું કશું નહોતુ જોયું ચાહે તેવી આફતમાં પણ એના મોમાંથી તો આનંદમય સખૂનો જ ઝરે પણ છેલ્લો હું એને મળ્યો ત્યારે એ સીતેર વરસના વૃદ્ધની આંખોમા આંસુ ઉભરાયાં ગિરફતાર થવાના ડરથી એ રડતો હતો ? ના, ના એ આંસુ તો ન્યારા હતા ચી તો રડતો રડતો બોલતો હતો કે આફતને સમયે શું મો લઈને હું બુઢ્ઢો બંદીખાનાની બહાર મહાલુ છુ ? અમારી કુમારિકાઓ ને યુવતીઓ તો આજ અમાનુષી જંગલીઓના પંજામા પડી રહી છે."

ચોથે દિવસે જ એ વૃદ્ધના પગમા જંજીરો પડી.

સરકારે પોતાની દમનનીતિમા વૃદ્ધ–જુવાન વચ્ચેનો ભેદ રાખ્યો જ નહિ. તેવીશ વિદ્વાન પ્રજાજનો ગવર્નર જનરલ પાસે અરજી લઈને ગયા જવાબ મળ્યો કે : "જાઓ પોલિસના વડા પાસે." પોલીસના વડાએ એ મહેમાનોના મંડળનું યોગ્ય સન્માન કર્યું . બધાને ગિરફતાર બનાવ્યા

વાઇકાઉન્ટ કીમ નામનો ૮૫ વરસનો એક વૃદ્ધ અમીર: દુર્બળ અને બિછાનાવશઃ જાપાનીઓના મિત્રજન: આ અમીર એક વિદ્યાલયના આચાર્ય હતા. એણે અને બીજા એક યી નામના નામાંકિત બુઝર્ગે ગવર્નર જનરલ હાસેગાજને એક પત્ર લખ્યો:

"× × × × અમે, આપના ચાકરો, આજે આ ભયાનક અને મુશ્કેલ સમયની અંદર આવી પહોંચ્યા છીએ. અમે બુઢ્ઢાઓ બેશરમ બન્યા કે જે સમયે અમારો દેશ ખાલસા થતો હતો તેજ સમયે અમે આપનાં અમીરપદ સ્વીકાર્યાં; નોકરી ચાલુ રાખી, ફિટકારનો વરસાદ ઝીલીને પણ ચોંટી રહ્યા. અંતે આજ અમારાં નિર્દોષ બંધુજનોની કતલ ચાલી રહેલી અમે અમારી સગી આંખે જોઇએ છીએ અને અમારાથી સહેવાતું નથી. અમે પણ બીજાઓની જ માફક અમારા મકાનમાં લપાઇને સ્વાધીનતાનો નાદ કરી રહ્યા છીએ.

"અમે આજ આ ધૃષ્ટતા નથી કરતા, પણ દિલ ખોલીએ છીએ આપ એવાં પગલાં લો કે જાપાન-નરેશ હવે વિચાર કરે. ને માત્ર મીઠા શબ્દોથી નહિ, માત્ર પશુબળથી નહિ, પણ પ્રજાજનોની ઇચ્છાઓને માન આપી પ્રભુની દીધેલી આ તકનો ઉપયોગ કરે. કોરીઆને સ્વાતંત્ર્ય બક્ષીને જગતને તમારી ન્યાયનિષ્ઠા બતાવી આપો. પછી તમારા એ સુકૃત્ય પર કોણ ધન્યવાદ નહિ વરસાવે ?

"અમે બન્ને સેવકો આજાર અને બિછાનાવશ છીએ. જગતની મનોદશા જાણ્યા વિના અમારા અંધારા ઓ...ની

અંદરથી આ દીન સલાહ મોકલીએ છીએ. જો સ્વીકારશો તો બેસુમાર માનવસંતાનો સુખી થશે; જો નકારશો તો પણ ફક્ત અમારે બે જણાને જ સહવાનું છે ને ! અમે તો હવે મોતને કિનારે આવી ઊભા છીએ એટલે અમારા બંધુજનોને ખાતર ભલે અમારું બલિદાન દેવાતું. કદાચ અમારો જાન જાય તો યે અમે ચીસ નહિ પાડીએ. અમારી આ બિમાર હાલતમાં, આ વૃદ્ધાવસ્થામાં, હવે ફોસલાવીને કહેતાં અમને નથી આવડતું. હૃદયમાં જે ઊગે છે તે કહી નાખીએ છીએ "

આ ,બન્ને બુઝર્ગો માનવંત અમીરો હતા સદા જાપાની સરકારના મિત્રો હતા એની આખી અરજીમાં કડુતાનો કે અવિનયનો એક શબ્દ પણ નહોતો એ બન્નેને એમના પરિવાર સાથે કેદ કર્યા એમને માથે સુલેહ-રક્ષાનો કાયદો તોડવાનો આરોપ મૂકાયો કેદ સળી એના કુટુંબીજનોને પણ સજા પડી.

આ ઝુમ્બેશને કારણે ચાલેલી કતલના ને ગિરફ્તારીના આંકડા નીચે મુજબ ૧૯૧૯ના માર્ચથી જુન સુધીમાં કુલ ૧,૬૬,૧૩૮ જણા જેલમાં ગયા. બે માસમાં ૨૦૦૦ સ્ત્રીઓ, પુરુષો ને બાળકોની હત્યા કરવામાં આવી.

છતાં કોરીઆની ખામોશ અડગ હતી

રોજ સવાર પડે છે, ને ગવર્નર જનરલ પોતાના ટેબલ ઉપર નજર નાખતાં જ ચમકી ઊઠે ! ટેબલ ઉપર શું હતું ? બોમ્બ નહોતો, બંદૂક નહોતી, ખૂનીની જાસા-

ચિટ્ઠી નડોતી, પણ બે છાપેલી નકલો–જેના ઉપર લખેલું: "સ્વાધીનતા–પત્ર !"

લશ્કરી પહેરેગીરોના આંકડા ઉપર પ્રભાતે પ્રભાતે આ "સ્વાધીનતા–પત્ર" પડ્યું હોય, ને કેદખાનાની કોટડીએ કોટડીએ 'સ્વાધીનતા–પત્ર' પહોંચી ગયું હોય !

આ વર્તમાનપત્ર કયાં છપાયું, કોણે મોકલ્યું, કોણ મૂકી ગયું, એ કોઈ ન જાણે. સેંકડો માણસોને પકડી પકડીને બેસાડવામાં આવ્યા, પણ બીજે દિવસ થાય ત્યાં એનું એ 'સ્વાધીનતા–પત્ર' આવી પહોંચે છે.

કયાં છપાતું હતું આ છાપું ! છૂપી કોઇ ગુફાઓમાં; મચ્છીમારોની નૌકાઓમાં અને કબ્રસ્તાનની અંદર ખડી કરેલી કૃત્રિમ કબરોની અંદર. ગામડે ગામડે એ 'સ્વાધીનતા' ગુપ્તપણે પહોંચી જતું. જાપાનનું મશહૂર પોલીસખાતું કે જાસુસખાતું કદી એનો પત્તો ન મેળવી શક્યું. જે ખીબીઓઆફ યંત્રથી એ છાપું છપાતું; તેવાં તમામ યંત્રો જ્યાં હતા ત્યાંથી સરકારે જપ્ત કર્યાં. 'સ્વાધીનતા' વેચનારાઓને, એની પ્રસિદ્ધિને લગતા શકદારોને, સેંકડો એવા લોકોને પકડયા. સાંજરે સરકાર ખબર ફેલાવે કે ગુનેગારો તો પકડાઈ ગયા; ત્યાં બીજી જ પ્રભાતે "સ્વાધીનતા" તો આવી પહોંચ્યું હોય.

બધો કોલાહલ જાપાનમાં સંભળાયો જાપાની સરકાર પૂછે છે કે: "મામલો શો છે ?" ગવર્નર સાહેબ કહે છે: "વધુ સૈન્ય ને વધુ કડક કાયદા આપો." નવું સૈન્ય આવ્યું: વધુ કડક કાયદા આવ્યા.

પ્રજાસત્તાકની સ્થાપના

૧૫

કોરીઆ એ નવી લહાણુનો શો સત્કાર કરે છે? ૧૯૧૯ના એપ્રિલની ૧૩મી તારીખે, જાપાની તલવારોના વરસતા વરસાદની અંદર કોરીઆવાસીઓ નીકળી પડયા. કોરીઆના તેરે તેર પ્રાંતોમાંથી પ્રજા–શાસન માટે એક બંધારણ ઘડવા પ્રતિનિધિઓ ચુંટાયા. પેલો સંત વીર સીંગમાન રી સરકારની નાની સરખી ભૂલથી બચેલે કેદી, જે હોનોલુલુમાં શાળા ચલાવતો હતો, તે પ્રમુખ ચુંટાયો. બાર પ્રધાનો ચુંટાયા.

લોક–શાસનના નવા બંધારણમાં નીચેની કલમો મંજૂર થઈ.

૧. સ્ત્રીપુરુષના, ગરીબના કે અમીરના–તમામના સમાન હક્ક.

૨ સર્વને ધર્મસ્વાતંત્ર્ય, વાણીસ્વાતંત્ર્ય, લેખનપ્રકાશનનું સ્વાતંત્ર્ય, સભાસમિતિનું સ્વાતંત્ર્ય, ઘરઓરડાંનું સ્વાતંત્ર્ય.

૩. દેહાંત દંડની શિક્ષા, શારીરિક શિક્ષા અને જાહેર વેશ્યાગરોનો પ્રતિબંધ

૪. રાષ્ટ્રસંઘે [League of Nations] કોરીઆને અપમાન દીધેલું છતા પણ એના સભાસદ થવાની કોરીઆની ઈચ્છા.

૫. ફરજિયાત લશ્કરી નોકરી, ફરજિયાત કેળવણી અને ફરજિયાત કરવેરા.
૬. સાર્વજનિક મતાધિકાર, તમામને રાજ્યવહીવટમાં ચુંટાવાનો હક્ક.
૭. રાજપરિવાર પ્રત્યે માયાળુ વર્તાવ.
૮. દેશ કબજે કર્યા પછી એક વરસની અંદર રાષ્ટ્રીય મહાસભા બોલાવવાની.

એ જાહેરનામાની અંદરના ઉદ્ગારોમાં ટાંકીએ કરીએ:

"અમે કોરીઆની પ્રજા: અમારો ચાર હજાર વરસોનો ઇતિહાસ બોલી રહ્યો છે કે અમારે સ્વરાજ્ય હતું, સ્વતંત્ર એક રાજ્ય હતું, ને સહુથી નિરાળી, પ્રગતિશીલ એક સંસ્કૃતિ હતી. અમે શાંતિપ્રિય પ્રજા છીએ. દુનિયાની નૂતન જાગૃતિમાં અમારો હિસ્સો છે. માનવજાતિના વિકાસમાં અમારો ફાળો દેવાનો છે. એવો તો જગવિખ્યાત યશસ્વી અમારો ભૂતકાળ છે, અને એવી નિર્મળ અમારી રાષ્ટ્રીય ભાવના છે કે કોઈ પણ પિશાચી જુલ્મ અમને જેર નહિ કરી શકે; કોઇ પરદેશી પ્રજા અમને પી નહિ જઈ શકે; અને જડવાદી જાપાન, કે જેની સંસ્કૃતિ અમારાથી બે હજાર વર્ષો પછાત છે, તેને આધીન તો અમે શી રીતે થઈશું ?

"જગત જાણે છે કે જાપાને ભૂતકાળમાં દીધેલા કોલ તોડ્યા છે, ને જગત પર જીવવાનો અમારો હક્ક પણ ઝૂંટવી રહેલ છે. પરંતુ અમે જાપાનના એ વીતી ગયેલા અન્યાયોની કે ભેળા થયેલા એના પાપના પૂંજોની વાત નથી ઉચ્ચારવા માગતા. અમે તો માત્ર કોરીઆની સ્વાધીનતાનો દાવો કરીએ છીએ. જગત પર જીવવા માટે, સ્વતંત્રતા ને

સમાનતા વિસ્તારવા માટે, અમારી નીતિરીતિને આબાદ રાખવા માટે, પૂર્વમાં શાંતિ સાચવવા માટે, અને આખી દુનિયાનું કલ્યાણ સાધવા માટે અમારી સંસ્કૃતિને અમે રક્ષી રહ્યા હતા એ અમારો અપરાધ એ અપરાધને કારણે જ જાપાન પોતાની લશ્કરી સત્તાનું પશુબળ અજમાવીને અમારા ઉપર દારુણ અત્યાચાર ચલાવે છે. માનવજાતિનો જાગૃત પ્રાણ શું આ બધું ઠંડે કલેજે જોયા જ કરશે કે? આ ન્યાયહીન અત્યાચારની નીચે ચગદાતાં ચગદાતાં પણ બે કરોડ મનુષ્યોની પ્રભુભક્તિ નથી અટકવાની જો જાપાન તોબાહ નહિ પોકારે, પોતાની નીતિ નહિ સુધારે, તો પછી માતૃભૂમિની સ્વાધીનતા માટે અમે શસ્ત્રો ધરશું, દેશમાં એક જીવ પણ રહેશે ત્યાં સુધી, ને સમયદેવની પાસે એક છેલ્લી ઘડી હશે ત્યાં સુધી ન્યાયને પથે અમે કૂચ કરશું ત્યારે કયા દુશ્મનની મગદૂર છે કે અમોને રોકી શકશે? સારાય જગતની સાક્ષીએ અમે રાષ્ટ્રીય સ્વાધીનતા પાછી માગીએ છીએ: જગતની સેવાને ખાતર અને પ્રભુભક્તિને ખાતર ”

પ્રજાસત્તાક સ્થપાયા બાદ ચોથે મહિને એ કામચલાઉ સરકારે છ સિદ્ધાંતો જાહેર કર્યા :

(૧) લોકોની સમાનતા અમે જાહેર કરીએ છીએ

(૨) વિદેશીઓનાં જાનમાલ સહીસલામત રહેવાના

(૩) તમામ રાજ્યદ્વારી અપરાધીઓને માફી મળશે

(૪) પરદેશ સાથે જે જે કોલકરારો થયે, તે બરાબર પળાશે.

(૫) કોરીઆની સ્વતંત્રતા માટે મરી ફીટવા અમે શપથ લઈએ છીએ.

(૬) આ કામચલાઉ સરકારના હુકમો જે તોડશે તે રાજ્યનો શત્રુ ગણાશે.

બીજા ઠરાવો પસાર થયા કે :

(૧) જાપાનને કહેવું, પોતાનું શાસન ઉઠાવી લે

(૨) પેરીસ કોન્ફરન્સમા પ્રતિનિધિ મોકલવા

(૩) જાપાની સરકારની નોકરી કરનારા કોરીઅનોએ નોકરી છોડવી

(૪) જાપાની સરકારને લોકોએ કર ન આપવા

(૫) પોતાના કજીઆ ટંટા લોકોએ જાપાની સરકારની અદાલતમાં ન લઈ જવા

એ રાજ્યબંધારણમાં નીમાએલા પ્રધાનો બધા કોરીઆની જાહેર સેવા કરનાના જ શૂરવીરો હતા, પણ એ બધાને કોરીઆની ભૂમિ પરથી જાકારો મળેલો હતો જાપાનીઓ અટ્ટહાસ્ય કરીને કહેવા લાગ્યા કે : "વાહ રે, કાગળના હુકડાનું રાજબંધારણ !"

હેન્રી ચગ પૂછે છે કે "હાસી કરનારા જાપાનીઓ વિસરી ગયા હતા કે, મહાયુદ્ધ વખતે બેલ્જિયમની સરકાર બેલ્જિયમમા નહોતી, પણ નિરાધાર બનીને દેશની બહાર ઉભી હતી જાપાનીઓ વિસરી ગયા હતા કે ઝેકોસ્લોવેકીઆની રાષ્ટ્રીય મંડળીને ૧૯૧૮ મા તો પોતાના દેશમા પગ મૂકવા જેટલી યે જમીન નહોતી, ને એમા ચુટાયેલા સભાસદો પરદેશમાં રઝળતા હતા, છતા લોકોએ તો એ રઝળતા શૂરાઓને રાજપદે સ્થાપેલા. આખરે એજ રઝળનારાઓએ આવીને રાજ્ય કબજે કર્યું, ને એ જ રાજબંધારણ કાગળ ઉપરથી ઊતરીને દેશની ભૂમિ ઉપર ગોઠવાયું.

અમેરિકાની દિલસોજી

૧૬

સુવોન નગરને સ્ટેશને ઊતરીને એક અમેરિકાવાસી પ્રવાસી બાઈસીકલ ઉપર ચાલ્યો જતો હતો. થોડે દૂરના એક ગામડામાં જ એને જવું હતું, છતાં એ પ્રવાસી છુપાતો છુપાતો પહાડોની પ્રદક્ષિણા ફરીને જતો હતો. એને ખબર હતી કે સીધે રસ્તે જતા આડે જાપાની પહેરેગીરોનું થાણું આવે છે, સિપાહીએ એને આગળ વધવા નહિ આપે

ઘણા ગાઉનો ઘેરાવો ખાઈ ને એ મુસાફર એક ગામડામાં દાખલ થયો લોકોને એ પૂછવા લાગ્યો કે "આંહીં આગ લાગી હતી ને ?" થરથરતા ગામ લોકોએ એક ઉદ્ગાર સરખો યે ન કાઢયો. પ્રવાસી સમજી ગયો ગામમાં સરકારી અમલદારો હાજર હતા.

સરકારી અમલદારો સિધાવ્યા પછી લોકોએ આવીને મુસાફરને વાતો કરી :

"૧૫ મી તારીખે બપોરે સોલ્જરો આ ગામમાં આવેલા હુકમ કર્યો કે "દેવાલયમાં હાજર થાઓ, ભાષણ દેવું છે" ઓગણત્રીસ ખ્રિસ્તીઓ દેવાલયમાં ગયા ને દિગ્મૂઢ બની બેઠા પલવારમાં તો સોલ્જરો દેવાલયને વીંટળાઈ વળ્યા બારીઓમાથી બંદૂકો છોડી, શ્રોતાજનો ઘવાયા, મરાયા,

એટલામાં સોલ્જરોએ દેવળને આગ લગાડી. બહાર નીકળવા દોડનારને સંગીનથી વીંધ્યા. ગોળીબારના અવાજ સાંભળીને બે શ્રોતાઓની સ્ત્રીઓ તપાસ કરવા આવી. ગોળીઓના વરસાદમાં થઈને દેવાલયમાં પેસવા લાગી, ત્યાં તો એ બન્નેને સોલ્જરોએ કાપી નાખી. પછી સોલ્જરો ગામને આગ લગાડી ચાલી નીકળ્યા.”

“બીજા એક ગામડામાં લોકોએ ‘મેંસેઈ’ની ચીસ પાડી; છપ્પન લોકોને પોલીસથાણામાં બોલાવવામાં આવ્યા. દરવાજા બંધ કરીને દીવાલ ઉપરથી સિપાઈઓએ ગોળીઓ છોડી. તમામ લોકોના પ્રાણ નીકળી ગયા.”

“ત્રીજા એક ગામડાને આગ લગાડી; સોલ્જરો ઊભા ઊભા એની જ્વાળાઓ જોઈ રહ્યા હતા લોકો પોતાનાં ઘરબારની આગ બુઝાવવા દોડયાં, પણ સોલ્જરોની ગોળીઓ છૂટી, સંગીનો ઘોંચાયાં, મારપીટ પડી એથી ગામવાસીઓ પોતાના સુંદર ગામને સળગતું જોતાં જોતાં ઊભાં રહ્યાં.”

ગામડે ગામડે આગ લાગે, માતાઓ સ્તનપર વળગેલાં બાળકોને લઈ ભાગે, પિતાઓ મોટાં છોકરાંને ઉપાડી નાસે, પાછળ સોલ્જરોની ગોળીઓ છૂટતી આવે: આવાં તો કેટલાંયે ગામડાં ભસ્મીભૂત બની ગયાં.

અને આ બધો વિનાશ કોઈ બે ચાર પાગલ બની ગયેલા સોલ્જરોએ પોતાની મોજને ખાતર કરેલો નથી. જાપાની લશ્કરની સખ્ત દેખરેખમાં મગદૂર નહોતી કે એક પણ સૈનિક પોતાની જવાબદારી ઉપર એક ગોળીબાર પણ

કરી શકે. આ તો ખુદ સેનાપતિઓના હુકમો હતા. સોલ્જરોની આખી ને આખી ટુકડીઓ એ કાર્ય માટે હુકમ બજાવવા ફરતી હતી.

પરદેશીઓએ એ ધ્વંસ નજરે નિહાળ્યો, ગવર્નરની પાસે પોકાર પહોંચાડ્યો, એ પાયમાલીની છબીઓ બતાવી, ગવર્નરે દિલગીરી દર્શાવીઃ ગુનેગારોને નસીહતે પહોચાડવાનું વચન આપ્યું. છતાં એક પણ અપરાધીને સજા તો નથી થઈ. જરા સરખી યે રૂખ્સદ નથી મળી, એટલું જ નહિ પણ પગારમાં કશો ઘટાડો સુદ્ધાં નથી થયો.

ત્યારે શું આ કુત્યો કેવળ કોરીઆની સરકારનાં જ હતાં ? જાપાની પ્રજાનો જરા યે અપરાધ નહોતો ? એણે શું આ નિર્દોષ આશ્રિત પ્રજાના ધ્વંસ ઉપર કદી એક પણ આંસુ વહાવ્યું છે ? ઇતિહાસ ના પાડે છે. જાપાની પ્રજા આ બધી વિગતો જાણતી હતી. કોઈ પણ જાપાની પ્રાજાજને આ જુલમ સામે આંગળી ઊંચી નથી કરી, તિરસ્કાર નથી પ્રગટ કર્યો. જાપાનની પ્રજા તો 'મહા–જાપાન'ના મનોરથ ઘડતી હતી.

પરંતુ ટોળાબંધ યુરોપી પરદેશીઓ કોરીઆમાં વસતા હતા છતાં કેમ અમેરિકાવાસીઓનો હાહાકાર સામે કિનારે પોતાની ભૂમિમાં ન પહોચ્યો ? આવા દારુણ ધ્વંસની એક કથની કાં કોઇએ પોતાને ઘેર ન લખી મોકલી ?

કારણ એટલું જ હતું કે ટપાલખાતું ને તારખાતું સરકારના હાથમાં હતું પત્રવ્યવહાર ઉપર ચોકી ગોઠવાઇ ગઈ હતી એક પણ સમાચાર એ ચોકીદારોની નજર ચુકાવી

કોરીઆના સીમાડા ન વટાવી શકે. અમેરિકામાં બેઠેલો કોરીઆવાસી પોતાને ઘેર કાગળો લખે એ સરકારી ચોકીદારો ફોડે; એ કાગળમાં સરકારના કારભારને લગતી લગારે હકીકત હોય તો એ કાગળના ધણીને સજા થાય આની બેવડી અસર થાય કોરીઆવાસી રાજદ્વારી ખબરો લખતો અટકે ને પરદેશથી એવા ખબર મેળવતો બંધ થાય. કોરીઆમાં વસનારો અમેરિકાવાસી પોતાને દેશ જઈ જાપાની સરકારના સંબંધમાં કશું ભાષણ કરે કે લેખ લખે, તો કોરીઅન કોન્સલ એ ભાષણ કે લેખ કોરીઆની સરકારને મોકલે પેલો અમેરિકાવાસી પાછો કોરીઆમાં આવે એટલે એને કોરીઆ છોડી જવાનો આદેશ મળે.

ત્યારે અમેરિકાવાસીઓ કોરીઆની હાલત સંબંધે કેવી માહિતી ધરાવતા ? એ માહિતી આપનાર કોણ ? એ માહિતી આપનાર જાપાની સરકાર પોતે હતી. શી રીતે ? પોતાનાં પક્ષના વર્તમાનપત્રો મારફત, આંકડાશાસ્ત્રમાં કાબેલ બનેલી કોરીઅન સરકાર, હકીકતો અને વિગતોને શણગારવામાં પ્રવીણ હતી પરદેશીઓ અંજાઈ જાય એવી એ ઈંદ્રજાળ હતી.

એટલું જ બસ નહોતું. જાપાન મનુષ્યસ્વભાવ જાણતું હતું. મનુષ્યોના અંતરાત્માને-આખી ને આખી પ્રજાના અંતરાત્માને ખરીદી લેવાની કળા જાપાને યુરોપને ચરણે બેસીને કેળવી લીધી હતી. સુલેહની પરિષદ્‌ને સમયે જાપાને યુરોપી રાજ્યની અંદર એક કરોડ ડૉલર (ચાર કરોડ રૂપિયા) છૂટે હાથે વેરી દીધા હતા અત્યારે પણ અમે-

રિકાનું હૃદય હાથ રાખવા માટે જાપાન દર વરસે લાખો ડૉલર એટલે કરોડો રૂપિયા ખરચી રહ્યું છે. છાપાંઓ જાપાનની વાહવા પોકારે તેનો મર્મ આ છે. વક્તાઓ ઠેરઠેર જાપાની રાજનીતિનાં યશોગાન ગાય તેનો મર્મ આ છે. બીજી બાજુ જાપાનીઓ અમેરિકાની અંદર મોટાંમોટાં મંડળો ખોલે છે ને વરસે વરસે મિજબાનીઓ ને મહેફિલો આપે છે. બબ્બે હજાર ઈજ્જતદાર અમેરિકાવાસીઓ એ મંડળના સભાસદો છે. મહેફિલમાં મેજ ઉપર અમેરિકાવાસીઓ ફિદા થઈને જાપાનની સ્તુતિ કરે છે. એ વિદેશખાતામાં ચાલી રહેલા જાપાની પ્રચારકાર્યનો એક નમૂનો લઈએ : ૧૯૧૯ની ઝુંબેશ સંબંધે એક અમેરિકાવાસી લખે છે કે બદમાશોને 'અમર રહો મા!' એવો ધ્વનિ કરવાના ત્રીશ પૈસા મળે છે. ત્રીશ પૈસાને ખાતર આ બદમાશો ટોળે વળે, બૂમો પાડે, પોલીસ થાણાં ઉપર હલ્લો કરે, પથ્થર ફેંકે, પછી તો જાપાની સૈનિકો સરખા શાંત માણસોને પણ ખીજ તો ચડે જ ને!"

દેશભક્ત હેન્રી ચંગ લખે છે કે "બરાબર! કોરીઆની બજારમાં મનુષ્યનો જાન સસ્તે ભાવે મળી શકે છે, પણ એટલો તો સસ્તો નહિ જ, કે ત્રીશ પૈસાને ખાતર કોરીઆવાસી વીંધાઈ જવા કે કપાઈ જવા તૈયાર થઈ જાય"

આખરે ઇ દબાણ ભેદાઈ કેટલાએક મિશનરીઓ રેલ્વેમાં બેસી ચીનમાં પહોંચ્યા, ને ત્યાંથી તેઓએ પોતાને દેશ કાગળો રવાના કર્યા અમેરિકાનાં વર્તમાનપત્રોમાં કોલાહલ

ચાન્યો જાપાની અધિકારીઓએ ઘણા ખુલાસા ચોમેરથી બહાર પાડયા, પણ અમેરિકાવાસીઓને મન સંદેહ રહી ગયો એક મંડળી કોરીઆમા આવવા તૈયાર થઈ એ ઈસારો થતા તો જાપાની સરકારના ભાડૂતી વર્તમાનપત્રોએ બૂમરાણ મચાવ્યું કે "જશો ના, જશો ના, કોરીઆમા કોલેરા ચાલે છે" પણ પેલી મંડળીએ માન્યું નહિ એટલે બીજી બૂમ પડી કે "ખબરદાર, તમારી જિંદગી જોખમમા છે કોરીઆમા તમારા પ્રાણ લેવા એક કાવતરુ રચાય છે" પણ પેલા મહેમાનોના હૈયા થડકયા નહિ. જાપાની સરકારે જણાવ્યું કે "તમે તો નહિ સમજો, પણ અમારા માનવંત મહેમાનો તરીકે તમારુ રક્ષણ કરવાની અમારી ફરજ છે. ફિકર નહિ, તમારી સાથે અમારી પોલીસ હાજર રહેશે પન્તુ સાવધાન, પોલીસની સૂચનાને અનુસરજો, નહિ તો તમાની જિંદગીનુ જોખમ છે"

મહેમાનોનુ મંડળ આવી પહોચવાનું હતું તે દિવસે સ્ટેશનથી ઉતારાના મુકામ સુધી રસ્તા પર સિપાહીઓ ઉભેલા કોરીઆવાસીઓ પણ અમેરિકાના મહેમાનોને આવ કાર દેવા હોશભર્યા દોડયા આવ્યા

પોલીસે તલવારો કાઢીને એ નાદાનોને નસાડયા મહેમાનોની ગાડી ગામમા નીકળી ત્યારે બન્ને બાજુ પોલીસ ઉભેલી, અને ગ્સ્તો સ્મશાનસમો નિર્જન પડેલો મહે માનો ચકિત થયા કયા હતો કોલેરા? કયા ગયું પેલું કાવતરુ?

મહેમાનોએ હઠ પકડી કે અમારે તો દેશ જોવો છે. સરકાર કહે છે કે "તમને લૂંટવા ને મારી નાખવા એક મોટી ટોળી ખડી થઈ છે." મહેમાનો કહેઃ "ફિકર નહિ." સરકાર સમજી કે ચોખ્ખી ના નહિ પડાય; પણ એક ઈલાજ હતો. કોરીઆવાસીઓને જ મહેમાનો પાસે આવવા ન દેવા.

મહેમાનોને મહેફિલો પર મહેફિલો અપાવા લાગી. સરકારી નિશાળો, કચેરીઓ, અદાલતો, આદિ બતાવવામાં આવ્યાં. મહેમાનો મહેમાનીમાં જ તલ્લીન બન્યા.

આખી મંડળીમાં એક માણસ મક્કમ રહ્યો. એણે તો હઠ પકડી કે મારે આ દેશવાસીઓને જોવાં છે. એણે જણાવ્યું કે "હું એકલો જ આથડીશ. મારી સાથે પોલીસ નહિ." એણે એક સભા ભરી. મંડપમાં મેદની માતી નથી, મહેમાનનું ભાષણ બધા તલ્લીન બનીને સાંભળે છે. એકાએક સોલ્જરોનાં સંગીનો ઝણુક્યાં. શ્રોતાજનોની ધરપકડ ચાલી. મહેમાનોને કહેવામાં આવ્યું કે "કૃપા કરી ચાલ્યા જાઓ." મહેમાને આંખો ફાડી જણાવ્યું કે "પહેલી એડી મને પહેરાવો, પછી જ આ નિર્દોષ મંડળીને તમે આંહીથી લઈ જઈ શકશો." એક જ આદમીની નિશ્ચયબુદ્ધિ સફળ થઈ સેના શરમાઈને ચાલી ગઈ.

આ એક મહેમાનના મનમાં એવો તિરસ્કાર, એવો કોપ વ્યાપી ગયો કે એણે પોતાની મંડળીનો સંગાથ છોડ્યો, એકાકી એ આખા કોરીઆમાં રખડ્યો. અમેરિકામાં જઈને એણે આખું લોપાળું એના નગ્ન સ્વરૂપમાં રજૂ કર્યું.

એ મંડળીના નિવાસ દરમ્યાન સરકાર શું કર્યા કરતી

હતી? તારો પર તારો છૂટતા હતા કે "મહેમાનો વિરુદ્ધ કાવતરું ચાલે છે, મહેમાનોની ગાડીને પટકવા માટે પાટા ઉખેડી નાખેલા છે, બોમ્બ છૂટવાની તૈયારી છે."

અમેરિકામાં પાછા આવતાં એક પણ મુસાફરે આ રેલગાડીના અકસ્માત, કાવતરાં કે બોમ્બ વિષે એક ઉચ્ચાર સરખો યે નથી કર્યો ઉલટું મહેમાનોએ ઠેર ઠેર જણાવ્યું કે: "એ રમણીય ભૂમિનાં લોકો—પુરુષો, સ્ત્રીઓ ને બચ્ચાંઓ સ્ટેશને સ્ટેશને આઘે ઊભાં ઊભાં અમારી સામે દયામણી આંખે નિહાળી રહ્યાં હતાં કવચિત કવચિત એ હર્ષનાદ કરતાં હતાં; પણ ઘણુંખરું તો એ ચુપચાપ ઊભાં રહેતાં. એની ચુપકીદીમાં અમે એનાં હૈયાં વાંચી શકતા એના પ્રાણ પરદેશી સત્તાની સામે પોકારતા હતા

આ રીતે દરિયાપારના પ્રવાસીઓ કેમેરા લઈ લઈને આવ્યા ભાષણો દઈ ગયા, વિનાશની છબીઓ પાડી ગયા, ઘેર જઈને વર્તમાનપત્રોમાં કોરીઆની દુઃખમય કથની ઉપર કરુણાના થોડાએક શબ્દો પણ તેઓએ લખી કાઢયા. પરંતુ અમેરિકાવાસીઓ આવ્યા તે તો પોતાનાં દેવાલયોની ને પોતાના ધર્મબંધુઓની પાયમાલી સાંભળીને, અમેરિકાના વેપારીઓએ બૂમરાણ કર્યું તે તો પેલી પોતાની રેલ્વે કંપનીઓના પાટા કોરીઆની ભૂમિ પરથી જાપાને ઉખેડી નાખ્યા એ બળતરાએ પચીસ વરસ થયાં એનાં વીજળીનાં કારખાનાં કોરીઆની અંદર ચાલતાં; એની તમાકુની પેઢીઓ જામી પડેલી; એના નાખેલા નળોમાંથી કોરીઆવાસીઓને પાણી પ[illegible] સાથે કોરી[illegible]

જંગી વહાણો બંધાતાં; એનાં સંચાઓ વડે કોરીઆની ખાણોમાંથી સોનું ખેંચાતું; કોરીઆનો દારૂગોળો એના કારખાનામાં તૈયાર થતો. જાપાને આવીને એ બધું અમેરિકાની પાસેથી ઝુંટવી લીધું. પોતાના વેપારીઓને બેસુમાર હકો આપ્યા, એની હરીફાઈ સામે અમેરિકાવાસીઓ હાથ ખંખેરી ચાલતા થયા. પોતાના હિતને જફા પહોંચી હોવાથી જ પ્રથમ દરજ્જે અમેરિકનોની આંખો ઝગકી હતી. આમ કોરીઆની વિપત્તિ ફેડવાની કર્તવ્યભાવના તેઓના અંતરમાં જાગી નહોતી.

વિદેશી મુસાફરો તો મુગ્ધ હતા પેલી ભવ્ય સરકારી મહેલાતો ઉપર, સરકારે બંધાવેલા બાગબગીચાઓ ઉપર અને આખા દેશમાં ઠેર ઠેર બંધાવેલી સુંદર સફાઈદાર સડકો ઉપર. પરંતુ તેઓ ન જોઈ શકયા કે એ સુશોભિત સડકો કયાં બંધાવેલી હતી? વસ્તીવાળા પ્રદેશોમાં નહિ, દૂરદૂરનાં વેરાનમાં. ગામડાંનાં ગરીબ કોરીઅનો પોતાનાં ગાડાં ખેતરાઉ અને પહાડી રસ્તાઓ ઉપર સુખેથી ચલાવતાં. જરૂરજોગો વેપાર કરી આવતાં. એને આવા મનોહર રાજ માર્ગોની જરૂર નહોતી. લોકો તો એ સડકોથી ભય પામતાં. પ્રજા પળેપળે કાન માંડીને ચમકી ઊઠતી કે જાણે એ સડકના પથ્થરોમાં દૂરદૂરથી ચાલ્યા આવતા જાપાની સૈન્યના તાલબંધ કદમના ધબકારા સંભળાય છે; તોપખાનું લઈને સેના ચાલી આવે છેઃ રસ્તાના મુલકને આગ લગાડતી આવે છે; દેવળો તોડતી અને લોકો ઉપર ગોળીઓ છોડતી આવે છે, કેમકે એ સડકો તો આ રમ્ય ભૂમિ ઉપર જાપાની સેનાને છોડી મૂકવા માટે બાંધવામાં આવેલી. એ મહેલાતો

અને રાજમાર્ગો બાંધવામાં હજારો લોકોને તલવારની અણીએ વેઠે વળગાડેલાં હતાં. એ જમીનો લોકો પાસેથી જબરદસ્તી કરી ઝુંટવી લેવામાં આવી હતી

આ બધી કવિતા નથી, ધગેલા મસ્તકની મિથ્યા કલ્પના નથી, કઠોર સત્ય છે. કોરીઆની શોભા વિસ્તારવા જતાં જાપાની સરકારે, એ દેશનું રાષ્ટ્રીય કરજ ૩૭૮,૨૫૬ ડૉલર હતું, તે વધારીને ૫૨,૪૬૧,૮૨૭ ડૉલર જેટલે પહોંચાડી દીધું છે; અને વાર્ષિક કરવેરો સને ૧૯૦૫માં ૩,૫૬૧,૯૦૭ ડૉલર હતો, તે વધારીને ૧૯,૮૪૯,૧૨૮ ડૉલર સુધી પહોંચાડ્યો છે. બદસૂરત દેશને રમણીય બનાવવા જતાં, દેશનું કરજ એકસો તેતાલીસગણું વધારી દેવાય ને પ્રજા ઉપર સાડાપાંચગણો કર ચાંપી બેસાડાય, એ સારા કારોબારની એંધાણી નથી. લોકોની ખાનગી મિલકતો, બલ્કે ખુદ બૌદ્ધ દેવાલયોની જમીનો પણ ઝુંટવી લેવાઈ હતી. ત્રણ લાખ જાપાનીઓને વેપારવાણિજ્ય તેમજ સરકારી નોકરીઓ સોંપી દેવામાં આવ્યાં હતાં જાપાનીઓને માટે જગ્યા કરી દેવા કોરીઆવાસીઓ દેશ છોડી ચાલી નીકળીને મંચૂરિયા અને સાઈબીરિયાના બરફની બખોલોમાં ભરાઈ બેઠાં, તો ત્યાં પણ જાપાની લશ્કર તત્કાળ પહોંચી ગયું. એનું કારણ બતાવવામાં આવ્યું કે "અમારી પ્રજા જ્યાં જાય ત્યાં એનું રક્ષણ કરવાનો અમારો ધર્મ છે."

કોરીઆની પ્રત્યેક બેન્ક ઉપર જાપાની "સલાહકાર" બેઠો હતો. એની સિલક સરકારી બેંકોમાં જ રાખવી પડે ને એ સરકારી બેંકની મુન્સફી સિવાય કોઈ બેંક એ સિલકનાં નાણા પાછાં મેળવી શકે નહિ. બેંકો ઉપર તો શું

પણ પ્રત્યેક કોરીઅન શ્રીમતના અંગત વહીવટ પર પણ અકકેક જાપાની Steward (ચોકીદાર) ચાંપી દેવામાં આવ્યો કે જે ઘરનો હિસાબ રાખે, તેમજ નાણાપ્રકરણી સલાહ સૂચના કરે, સરકારના નીમેલા આ મલાહકારની પરવાનગી વિના કોરીઆનો શ્રીમંત કશું ખર્ચ કરી શકે નહિ. એ કાયદો તોડનારની મિલ્કત તત્કાળ જપ્ત થાય એક શ્રીમંતે ચીનની અંદર એક શાળા ઉઘાડી. સરકારી અમલદારે એના ઉપર કાવતરાંનો આરોપ મૂકી, એની મિલ્કત જપ્ત કરી. ચીનાઈ સરકાર એક સખૂન પણ ઉચ્ચારી ન શકી. બીજા એક ગૃહસ્થે સરકારી બેંકમાં મૂકેલાં પોતાનાં નાણાંમાથી એક લાખ સિક્કા ઉપાડવાની પરવાનગી માગી. સરકારે ના પાડી એણે જિદ્દ કરી. સરકારે એની આખી ઇસ્કામત જપ્ત કરી. કારણ એવું બતાવવામાં આવ્યું કે એ બદમાસ સરકારની સામે કાવતરું રચતો હતો.

સુધારાની માયા : નવી તૈયારી

૧૭

સુલેહની સભામાં બેસીને જ્યારે જાપાન દુર્બળ પ્રજાઓના બચાવમાં ગર્જના કરતું હતું, ત્યારે એની પોતાની છાતી થડક થડક થતી એણે જોયું કે "કોરીઆના નિર્દોષ શોણિતનો આર્તનાદ દિગ્દિગંતને વીંધીને ચોમેર પહોંચ્યો છે" એના અંતરમાં અવાજ ઊઠયો કે "શો જવાબ આપવો !"

અંતરનો સેતાન બોલી ઊઠ્યો કે "સુધારા, સુધારા."

ટોકયોની સરકારે ઢંઢેરો લખીને અમેરિકા મોકલ્યો. વર્તમાનપત્રોએ એ ઢંઢેરો છાપી નાખ્યો ઢંઢેરામાં જાપાને કોલ દીધેલો હતો કે "કોરીઆની અમારી વહાલી પ્રજાને અમે સમાનભાવે સુખી અને સલામત રાખીશું, ક્રમે ક્રમે સંપૂર્ણ સ્વરાજ્ય બક્ષીશું, લશ્કરી રાજ્યતંત્રને બદલે સીવીલ રાજ્યવ્યવસ્થા સ્થાપીશું, ગ્રામ્ય સ્વરાજ્ય અને શહેર સુધરાઈખાતું પ્રજાની ચુંટણીના ધોરણ પર ચલાવીશું, ઈન્સાફના તખ્ત સામે જાપાની ને કોરીઅન ઉભયનો એક કાયદે ન્યાય કરીશું"

આ સિવાય જગત પર પૂરી ભ્રમણા પાથરવા માટે બે જૂના જુલ્મી હાકેમોનાં—ગવર્નર જનરલ હાકેમોના અને

ડાયરેકર ઓફ એડમીનીસ્ટ્રેશન મી૦ યમાગાગાના રાજીનામા મંજૂર થયા પરંતુ મંજૂરીના કાગળમાં જાપાની સચીવે લખ્યું કે "વર્ષો સુધી ઉજ્જ્વળ સેવા બજાવનાર આ બે લાયક અધિકારીઓનુ રાજીનામું સ્વીકારતા મને દુઃખ થાય છે "

આમ લશ્કરી રાજ્યનો પલટો આરંભાય છે એક હાથે જાપાની સચીવ અમેરિકાને કોરીઆ પરત્વેની પોતાની મમતાના ખાત્રીપત્રો મોકલે છે, અને બીજે હાથે કતલ ચલાવવા કોરીઆને કિનારે છ હજાર સૈનિકોનો કાફલો પહોંચાડે છે 'સુધારા'નો સંદેશો સંભળાવીને તત્કાળ કોરી આની છાતી ઉપર ત્રણ હજાર વધુ પોલીસો અને બસો વધુ અમલદારો બંદૂકો લઈને ચડી બેસે છે અત્યાચારો કરનારો જૂનો એક પણ અમલદાર કશી શિક્ષા નથી પામતો

અત્યાર સુધી માત્ર ઈસારે કામ ચાલતું હવે 'સુધારા' જાહેર થયા, એટલે લેખી હુકમોથી પોલીસને ગોળી ચલા વવાની છૂટ મળી ઉત્સવોની અંદર પ્રજાને સંગીત જલસા કરવાનો પ્રતિબંધ, પાંચ પાંચ કુટુંબોના મસ્તક પર એકેક જાપાની અમલદારની નિમણૂક, મલ્લકુસ્તીની મનાઈ, ઉજા ણીની મનાઈ, પૂર્ણિમાના ઉત્સવોની મનાઈ: અને એ મનાઈના ઉલ્લંઘનની પાધરી શિક્ષા, આંખો મીંચીને ગોળીઓ છોડવાની

ઈન્સાફની પ્રથામાં પણ એજ તરેહના સુધારા થયા બંદીવાનને કેવળ એક જ પ્રશ્ન પુછાય : "કબૂલાત કરી 'મે સેઈ' પોકારીશ ?" જો હકારમાં ઉત્તર હોય તો કારાગૃહની અધારી યાતનાઓ એની બરદાસ્ત કરવા તૈયાર હતી. છતાં અહીં

લતમાં આ સવાલનો એક કુમારિકાએ ઉત્તર દીધેલો કે "છૂટીશ તો પહેલી તકે હું મારી માતાનું નામ પોકારવાની" તુરત કારાગૃહનો અંધકાર એ બાળાના સંસાર ઉપર ફરી વળ્યો

વધુ કરપીણ રિબામણી, વધુ રક્તપાત, વધુ ને વધુ દમન આરંભાયા—અને તે બધું સુલેહશાંતિને નામે, નિર્દોષ અને શાંત પ્રજાજનોની સહીસલામતીને નામે ચાલ્યું

સુધારાની આ ઈંદ્રજાળથી બહારની દુનિયા ઠગાઈ છે, પણ કોરીઆ નથી ઠગાયું જાપાન કોરીઆના અંતરને નથી ઓળખી શક્યું પ્રત્યેક કોરીઆવાસીના પ્રાણમાં આજે ઊંડામાં ઊંડી કટુતા વ્યાપી રહી અને એ ઝેર જમાનાઓ જતાંયે નથી નીકળવાનું હવે કોરીઆ વિચાર નથી કરતું, બુદ્ધિપૂર્વક સમજીને ધિક્કાર નથી દેતું, ધિક્કાર તો એના લોહીના પ્રત્યેક બિન્દુમાં પ્રવેશી ચૂક્યો છે સુધારાનાં છળ કોરીઆના ઝખમો ન રુઝાવી શક્યા એનું ખૂન પોકારી ઊઠે છે કે "ચાલ્યા જાઓ અમારી ભૂમિ પરથી." બસ! એથી કમતી કે વિશેષ કશું યે સમજવા એ માગતું નહતું

કોરીઆ અત્યારે સ્વાતંત્ર્યને લાયક છે કે નહિ, આંતરરાષ્ટ્રીય સંબંધોની દૃષ્ટિએ જોતાં જાપાન અત્યારે કોરીઆને મુક્ત કરી શકે કે નહિ એ સવાલો વિચારવાની કોરીઆના પાડે છે. હવે તો એ સવાલ સમજણનો નથી, દારુણ દર્દનો છે ઊંડા ધિક્કારનો છે. સેંકડો વર્ષોના કારી જખમોનો છે કોરીઆનું સંતાન ખીજ નથી બતાવતું, આંખો રાતી નથી કરતું, બહુ ઓછું બોલે છે, પણ એના હૈયાની જ્વાળા ચુપચાપ ભડભડી રહી છે

છતા કોરીઆ ક્રોધાંધ બનીને ભાન ભૂલ્યું નથી દુનિયાની નજરે કોરીઆ પાગલ બનીને ચુપચાપ પડેલું દેખાય છે, પણ એ દેશના ઉંડાણમાં વ્યવસ્થિતપણે વિધવિધ ચળવળો ચાલી રહી છે શાંઘાઈ શહેરની અંદર કોરીઆની **કામચલાઉ રાષ્ટ્રીય સરકાર** (Provisional Government) ની હમણાં જ બેઠક મળેલી, એ કેવળ નાટકીય તમાસો નહોતો. જાપાનને માલૂમ છે કે દેશભરની અંદર એ રાષ્ટ્રીય રાજ્યતંત્ર ચુપચાપ ગોઠવાઈ ગયું છે ને રાજ્ય ચલાવી રહ્યું છે પણ એની કચેરીઓ કયા કયા છે, એના અધિકારીઓ કોણ કોણ છે, એના સાધનો ક્યાંથી ચાલ્યાં આવે છે, તેનું જરાયે ભાન જાપાની જાસુસને નથી

બીજી ભયાનક બીના પણ જાપાની સરકાર જાણે છે, કે પોતાના જ જાસુસો એ ગુપ્ત રાજ્યતંત્રને મદદ કરી રહ્યા છે પણ જાપાની સરકાર કોઈ સાચા અપરાધીને નથી શોધી શકી સેંકડો શકદારો પકડાય છે, ઉગ્ર સજા પામે છે પણ પેલું ગુપ્ત રાજ્યતંત્ર પ્રતિદિન પ્રબલ બનતું જાય છે એ ગુપ્ત કોરીઅન સરકાર શાંગાઈ, ઈંગ્લાંડ અને અમેરિકા સાથે પત્રવ્યવહાર ચલાવે છે, નાણાં મેળવે છે, ને મોકલે છે "સ્વાધીનતાનું પત્ર"ની હજારો નકલો છૂપી છૂપી છપાઈને ઘેરઘેર પહોંચે છે, હજારો ટાસદો પકડાય છે, તો યે એ ગુપ્ત-સેનાનું દળ ખૂટતું નથી બાલકો શાળાની અંદર શિક્ષકોની સામે ને સામે સર્ટીફીકેટો ચીરી નાખે છે, પુરુષો 'અમર રહો મા !' પોકારે છે સોલ્જરો મુઝાઈને સ્તબ્ધ બને છે, કારણ કતલની કે મારપીટની કશી અસર રહી નથી.

જાપાને જગતના કાનમાં એવું ઝેર રેડ્યું કે કોરીઅનો સ્વરાજ્યને માટે નાલાયક અને ભ્રષ્ટ લોકો છે. એ માન્યતા ફેલાવવા માટે જાપાને ઘણી દોલત ખરચી છે. પણ એ વાત જૂઠી છે. અલબત એ દેશનું પુરાણું રાજશાસન સડેલુ હતું ને એનો વિનાશ લખાઈ ચૂક્યો હતો. એ ગયું. ત્યાર પછી તો એ પ્રજા જ્યાં જ્યાં ગઈ ત્યાં એણે પોતાની શકિત બતાવી દીધી. જાપાનના જુલમથી નાસીને મંચુરીઆમાં જઈ વસેલા એ પ્રજાજનો અતિ ઉદ્યમી ખેડૂતો બન્યા છે, ને આબાદ થયા છે. હાવાઈ ટાપુઓમાં પાંચ હજાર કોરીઅનો છે, એ બધા શેરડીનાં વાવેતર ઉપર મજૂરી કરે છે. છતાં તે મજૂરોએ પોતાનાં સંતાનો માટે અઠ્ઠાવીશ નિશાળો ખોલી છે. બાલકોની કેળવણી માટે દર વરસે માથા દીઠ વીસ ડોલરનો એ લોકો ફાળો કરે છે. બંદગી માટે સોળ તો દેવાલયો બંધાવ્યાં છે. હાવાઈમાંથી બસો દસ કોરીઅનો તો યુદ્ધમાં પણ જોડાયેલા. વળી મંચુરિયામાં વસતા વીસ હજાર કોરીઅનોમાંથી ઘણા મરદો રશિયાનાં સૈન્યમાં જોડાઈને લડાઈ પણ ખેલી આવ્યા. નાસીને જે જે કોરીઅનો અમેરિકા પહોંચી શક્યા, તેઓએ કૅલીફોર્નિઆમાં ડાંગરની ખેતી જમાવી ને તેઓ આબાદ બન્યા. તરુણ કોરીઅનોએ અમેરિકાનાં વિદ્યાલયોમાં ને વેપારમાં ઊંચી પ્રતિષ્ઠા સ્થાપી છે. એ કહે છે કે એક વાર અમને આત્મશાસનની તક આપો, ને, પછી જુઓ, અમે કેવું કરી બતાવીએ છીએ.

ત્યારે હવે ?

જાપાન મુંઝાયું છે. માર્ગ સૂઝતો નથી, પિસ્તોલ લાઈલાજ બની છે. એની સન્મુખ બેજ રસ્તા ખુલ્લા છે. કાં તો દેશ છોડી ચાલ્યા જવું; નહિ તો બે કરોડ કોરી-આવાસીઓને ચુકતે હિસાબે રહેંસી નાખવા, એ પ્રજાનું અસ્તિત્વ આ મલકની અંદરથી ઉખેડી નાખવું. બીજો માર્ગ નથી. કારણ, કોરીઆએ આખરની તૈયારી કરી મૂકી છે, મોતની પથારી બિછાવી રાખી છે. એકએક પ્રજાજન–એકે એક પોતાના પ્રાણ બે હાથમાં ધરીને ઊભો છે એ બીજું કાંઈ સમજતો નથી. પિતૃભૂમિનો પ્રાણ એ પ્રત્યેકને સ્મશાનમાંથી સાદ કરી રહ્યો છે. પ્રકાશની એને પરવા નથી અંધકારના–મૃત્યુના અનરભુવનમાં દાખલ થવા એ તલસે છે. હવે તો બીજા કોઈ દયાળુને વહારે ધાવા કાલાવાલા કરતો નથી. સાગરને સામે પારથી આશાના સંદેશા નહિ, પણ મૃત્યુના ઘૂઘવાટા એ કિનારે બેઠો બેઠો સાંભળે છે.

ત્યારે હવે જાપાને શું ધાર્યું ?

નકશા પર નજર કરો. નકશો એનો ઉત્તર દેશે. કોરીઆને કિનારેથી જાપાની તોપો ખસે કે વળતે જ પ્રભાતે જાપાનનો બીજો કોઈ દુશ્મન ત્યાં તોપો માંડશે ને જાપાન ઉપર ગોળા છોડશે એવી જાપાનને ધાસ્તી છે પરંતુ એથી યે ઉંડાણમાં પેઠી 'મહાજાપાન' બનવાની મુરાદ કોરીઆની ગુલામીનું સબળ કારણ છે. કોરીઆની અંદર દારૂગોળો અને સેના જમાવી એક દિવસ ચીનનો કબજો લેવો છે. પછી એશિયાના બીજા પ્રદેશો પર પાંખો પસારવી છે, સામ્રાજ્ય સ્થાપવું છે અને પાસિફિક મહાસાગરની માલિકી

માટે મથવું છે. એટલે કોરીઆને જાપાન રાજીખુશીથી કદી નહિ છોડે.

કોરીઆની પ્રજા ઉપર ખ્રિસ્તી ધર્મની પ્રચંડ અસર લાંબા સમયથી થવા પામી છે. અને એ પંથને પ્રતાપે જ કોરીઆ જાપાનના કારમા સિતમો સહેતાં શીખ્યું છે ૧૫૯૨માં જ્યારે જાપાની હાકેમ હીડેયોશીની તલવાર કોરીઆની કતલ કરતી હતી, ત્યારે બૌદ્ધપંથના અમુક જાપાની સાધુઓની દગાબાજી પકડાયેલી. તે દિવસથી બૌદ્ધ સાધુને શીઉલનગરમાં પગ મૂકવાની મના થઈ, ક્રમે ક્રમે બૌદ્ધ ધર્મનો પ્રકાશ પ્રજાના હૃદયમાંથી બુઝાવા લાગ્યો. લોકો મેલાં દેવદેવીઓની ભયાનક પૂજામાં પડયાં. પ્રજાના આત્મા ઉપર દેવદેવીઓના ડર તોળાઈ રહ્યા, ત્રાસનું ઘોર વાદળ છવાયું. એ હાલતમાં કોરીઆના કિનારા પર પરદેશી ખ્રિસ્તી પાદરીઓએ પગ મૂકયો ઈ. સ ૧૮૦૦ ની આસપાસ જ્યારે બહારની પ્રજાઓને માટે હજુ કોરીઆનાં દ્વાર નહોતાં ખુલ્યાં, ત્યારે પાદરીઓ મોટી આફત વેઠીને દેશમાં ચાહે તે ઈલાજે દાખલ થયા ધીરે ધીરે ઈસુનો આશા-સંદેશ એ નિરાશ અને ત્રાસિત કોરીઅનોને કાને મીઠો લાગ્યો પાદરીઓએ એ અજાણી જબાન જલ્દી શીખી લીધી, લોકોને નિત્યજીવનના સરળ, સુંદર, સુખકર નિયમો બતાવ્યા, સ્વચ્છતા ને પવિત્રતા શીખવી; સ્ત્રીઓનાં આકરાં અમાનુષી બંધનો ઢીલાં કરાવ્યા, બચ્ચાંઓને માટે નિશાળો ખોલી ને ઈસપિતાલો આપી. સુકોમળ હૃદયનાં કોરીઅન નરનારીઓ અજબ ઝડપથી આ નવી દિશામાં દાખલ થવા લાગ્યાં.

એ અસર કેટલી ઊંડી ગઈ ? બંદીખાનાંની અંદર ડોકિયું કરીને જોઈ શકાય કે એ પ્રાર્થના, એ પાપની ક્ષમાપના, અને મૃત્યુ પછીના મનોહર જીવનની એ આશાનાં મૂળ કેટલાં ઊંડાં ખાઝેલાં હતાં.. સીંગમાનના જેલ–જીવનનું ઈશ્વરી માધુર્ય આપણે જાણ્યું છે.

જાપાની રાજસત્તાએ આવીને ખ્રિસ્તી ધર્મ ઉપર દાંત કચકચાવ્યા. એણે જોયું કે પ્રજા બધું જોર એ ઈસુના જીવનઝરણામાંથી મેળવી રહી છે. પોતાની સંસ્કૃતિમાં આ ખ્રિસ્તી પ્રજાને મિલાવી દેતા પહેલાં એ ઝરણુ કલુષિત કરવું જ જોઇએ

પછી તો જે જે જુલમો ખેલાય છે તે તમામનાં સહેનારા મોટે ભાગે ખ્રિસ્તી કોરીઅનો જ હતાં ખ્રિસ્તી ધર્મગુરુઓ પર અનહદ અત્યાચારો થયા છે. દેવાલયોને આગ લગાડવામાં આવી છે

"શું જાપાન આ કોયડાનો ઉકેલ આણી શકશે ?" એ સારી દુનિયાનો પ્રશ્ન છે. પ્રશ્નનો પ્રત્યુત્તર એક જ છે કે દિવસેદિવસ ઉકેલ અઘરો બની રહ્યો છે. સંપૂર્ણ સિદ્ધિ સુધી સ્વાતંત્ર્યસંગ્રામ વિરમશે નહિ એનાં બે કારણો છે. એક તો આ નવા યુગની જ ભેટરૂપે આત્મ–નિર્ણયની ભાવના એનામાં આવી છે, ને બીજું જાપાનના શાસને એ ભાવનાને પોતાના સિતમોની સરાણ પર સજીને કાતિલ બનાવી છે બે કરોડ લોકોની એક મહાજાતિનો ધ્વંસ શું જાપાન કરી શકશે ? કદાપિ નહિ,

અમર રહો માતા કોરીઆ !

કબર ઊઘડે છે ને ફરી બિડાય છે

૧૮

૧૯૧૯ ની સાલમાં માર્ચ મહિનાની ૧ લી તારીખે, બરાબર બપોરના બેને ટકોરે દેશના પ્રત્યેક વિભાગમાં, વીશ લાખ કોરિયનોએ અહિંસક બળવો પુકાર્યો, અને તેર તેર પ્રાંતોના પ્રતિનિધિ લોકનેતાઓએ ગુપ્ત પરિષદ ભરીને, જાપાનને હાંકી કાઢયા પછી મુક્ત લોકચુંટણી શકય બને ત્યાં સુધીને માટે કામચલાઉ રાષ્ટ્રસરકારની રચના કરી, એની કથા સુધી આપણે આવ્યા હતા.

એ ઘટના પર છવ્વીશ વર્ષોનો અંધાર–પડદો પડી જાય છે. પૂરી છવ્વીશ સાલને અંતે એ પડદો ઊંચકાય છે. ૧૯૪૫ ની સાલમાં વિશ્વયુદ્ધ નં. ૨ ના સમાપ્તિકાળની લગોલગ, જાપાનનો પરાજય હાથવેંતમાં છે તે ટાણે મિસરના પાટનગર કેરો મુકામે મળેલી, અમેરિકાના પ્રમુખ, બ્રિટનના વડા પ્રધાન અને ચીનના પ્રજાસત્તાક–પ્રમુખની પરિષદમાં કોરિયાનો પ્રશ્ન, ચાલીશ વર્ષે સૌ પહેલીવાર આંતરરાષ્ટ્રીય તખ્તા પર સ્થાન મેળવે છે. પરિષદની એ કેરો–ઘોષણામાં વચન અપાય છે કે કોરિયાને યોગ્ય સમયસંજોગોમાં સ્વાધીનતા સોંપાશે.

પડદો પડયો અને ઊઘડયો, એ છવીશ વર્ષનો કાળ

કોરિયાને માટે તો કબર સમાન હતો એવી દુનિયાની સમજ હતી એનું કારણ માહિતીનો અભાવ એનું કારણ જાપાને કોરિયાના હાલહવાલ પર પાથરેલી ચુપકીદી

ફેરેની ઘોષણાએ કોરિયાના છવ્વીશ વર્ષો પર રોશની પાડી, અને નીચેની હકીકતો નજરે પડી —

સને ૧૯૧૯ કોરિયાની કામચલાઉ રાષ્ટ્ર-સરકારનું મથક શેંઘાઈમાં બન્યું છે એનો પ્રમુખ ડૉ સિન્ગમાન રહી પ્રથમ વિશ્વયુદ્ધના વિરામકાળે પારીસમાં મળતી શાંતિ પરિષદ સમક્ષ પોતાના રાષ્ટ્રનો પ્રશ્ન રજુ કરવા હાજર રહેવા માટે પાસપોર્ટની માગણી કરે છે અમેરિકન વિદેશ ખાતું એ માગણીને નામંજૂર કરે છે કારણ કે એ યુદ્ધમાં જાપાન અમેરિકાનું મિત્રરાષ્ટ્ર હતું

સને ૧૯૨૭ વૉશિંગ્ટનમાં નિ શસ્ત્રીકરણ પરિષદ મળતી હતી તે વખતે પણ કોરિયન રાષ્ટ્રસરકારે એના પ્રશ્નનું પુનરાવલોકન કરાવવાનો પ્રયાસ કર્યો એને પણ રોકડો નકાર મળ્યો.

સને ૧૯૨૮ કોરિયન પ્રજાની પ્રતિનિધિ પરિષદ શેંઘાઈમાં મળી. એમાં છસો જણાની હાજરી હતી મંચૂરિયા, સૈબીરિયા અને અમેરિકામાં વસતા કોરિયનોનો એ આંદોલનનો સાથ હતો

સને ૧૯૨૪ પછી શેંઘાઈમાં બેઠેલી રાષ્ટ્રસરકારે જાપાનની સામે નિરંતર લડત ચાલુ રાખી એ લડતમાં પોતાને પ્રાપ્ય એવાં સર્વ સાધનો ને ઈલાજો અપનાવ્યા સેબોટેજ અને

ગેરીલા યુદ્ધ (ભાંગફોડ અને, છૂપા છાપા મારવાની લડાઇ) ચાલુ રાખ્યાં. એમાં પ્રજા પાવરધી બની ગઈ. કૈક જાપાની સૈન્યોને સાફ કરી નાખ્યા અને પ્રિન્સ ઇટોથી લઈ જનરલ શિગગાવા સુધીના કંઇક ટોચના અધિકારીઓના જાન લીધા.

૧૯૩૭ : જાપાન વિરુદ્ધના આ સેબોટેજ અને ગેરીલા લડાઈના આ એક જ વર્ષ દરમિયાનના ૩૬૦૦ કિસ્સાની તો ખુદ જાપાની સરકારે જ સત્તાવાર ટીપ કરી. એ હિસાબે દરરોજના દસ હુમલા થાય.

૧૯૪૧ : અમેરિકન નૌકામથક પર્લ હાર્બર પર જાપાનનો ઓચિંતો હુમલો : અમેરિકન-જાપાની જંગની જાહેરાત : જાપાનને રાજી રાખવાની ૨૩ વર્ષની તવારીખની પૂર્ણાહુતિ : બે ક્રોડ ત્રિતેર લાખની બુલંદ પ્રજાને અમેરિકા પોતાના પક્ષમાં લઈ ને શત્રુના પૂરવઠા-વ્યવહારના માર્મિક મહામાર્ગને રુંધી નાખવાનું નહિ ચૂકે એવી આશાનો કોરિયનોનાં હૃદયમાં ઉજાસ પ્રકટે છે. કોરિયન રાષ્ટ્રસરકારનું મથક તે ટાણે ચીનાઈ રાજધાની ચુંગકીંગ ખાતે છે ત્યાંથી એનો પરદેશ-સચીવ આશાભેર અમેરિકન સરકાર પર સંદેશો મોકલે છે, કે અમે કોરિયનો તમારા જાપાનવિરોધી જંગમાં સંપૂર્ણ સહકારનો કોલ આપીએ છીએ, અમને મિત્રરાજ્ય (એલાય)નો દરજ્જો ન આપો તો છેવટે સહલડાયક (કો-બેલીજીરન્ટ) તરીકે સ્વીકારો

જવાબ આવ્યો : અને તે પણ 'અનઓફિશ્યલ'! -કે કોરિયન આઝાદીના પ્રશ્ન પર આંદોલન મચાવવું એ આ તબક્કે ડહાપણભર્યું નથી, કારણ કે એથી જાપાનને દુભવવા જેવું થશે

પર્લ હાર્બરના ધ્વસની અને યુદ્ધ–ઘોષણાની પછીનો આ બનાવ છે અમેરિકાની ધારણા એવી હતી કે, સમર્થ જાપાન સાથે કદાચ વાટાઘાટથી સુલેહ કરવી પડે, માટે કોરિયાનો પક્ષ કરીને જપાનને ખીજવવું સારું નહિ!

એ વર્ષોમા ચુગકીગ બેઠેલી કોરિયન સરકાર પાસે ૩૫ હજારની સેના હતી, એ સરકારને ચીનાઈ પ્રજાસત્તાક સરકારનો આશરો હતો, દસહજાર વિદેશવાસી કોરિયનોનો આર્થિક સહારો હતો, એનું વાર્ષિક અંદાજપત્ર ૨૦ લાખ રૂપિયા થાય તેટલી રકમનું હતું, એની વહીવટી તેમજ ધારાપ્રકરણી શાખાઓ કામ કરતી હતી, અને ૧૯૧૯ના વિપ્લવ સમયે દેશના એકેએક પ્રાતના લોકનાયકો વડે એની રચના થયા પછીના વર્ષો દરમ્યાન પણ ભિન્ન ભિન્ન વિચાર સરણી ધરાવનારા જે જે પક્ષો કોરિયામા પેદા થયા તે તમામનો આ વિદેશવાસી રાષ્ટ્રસરકારને સત્તાવાર ટેકો હતો ચીનવાસી કોરિયન સામ્યવાદીઓની 'કોરિયન રાષ્ટ્રીય વિપ્લવકારી પક્ષ' નામે રચાયેલી સસ્થાએ પણ એની છઠ્ઠી કોગ્રેસમા આ રાષ્ટ્રસરકારને માન્ય કરી હતી અને એની ક્રમે ક્રમે થતી આવતી પુનર્રચનામા–ખાસ કરીને છેવટના ૧૯૪૪ના એપ્રિલમા થયેલી નવી રચનામા તો એ રાષ્ટ્ર સરકારનું સ્વરૂપ સયુક્ત સરકાર તરીકેનું, સર્વપક્ષી (કોએલીશન) બન્યું હતું

એનાથી જુદા મતના પક્ષો પણ એને જ રાષ્ટ્રસરકાર તરીકે માન્ય રાખતા હતા. એની ફોજો ચીનાઈ પ્રજાસત્તાકના સૈન્યોના સહકારમા જાપાન સામે લડી રહી હતી.

આવી અખિલ રાષ્ટ્રમાન્ય, સર્વપક્ષ-સ્વીકૃત, પ્રજાના એકમાત્ર નિર્વિવાદ અવાજ જેવી કોરિયન સરકારને તુચ્છકારવાનું કારણ શું ? મિત્રતાનો હાથ લંબાવતી આ સરકારની દરેક માગણીના જવાબમાં અને મુલાકાતની દરેક વિનતિના પ્રત્યુત્તરમાં અમેરિકાના વિદેશખાતાએ સીધું સંબોધન પણ ન વાપરતાં, 'સેક્રેટરી મુલાકાત આપી શકે તેમ નથી' એ પ્રકારના તોછડા પ્રયોગો કર્યા. એટલે કે એને કામચલાઉ પ્રતિનિધિ સરકાર તરીકે મંજૂર જ ન રાખી, પણ કોરિયાની અંદર બિલાડીના ટોપાની જેમ ફૂટી નીકળેલી બીજી કેટલીય નૂરભાઈ જમાલભાઈની બની બેઠેલી મંડળીઓ માંહેલી એક મંડળી તરીકે જ એની નોંધ લીધે રાખી; અને પર્લ હાર્બર પરના આક્રમણ પછી તો એવી કૈક નવી મંડળીઓ, કોરિયન પ્રજાના કુલ પ્રતિનિધિત્વના દાવા ધારણ કરતી કરતી નીકળતી જ ગઈ. આ બધી ટોળીઓને પણ પ્રજાની વતી બોલનાર તરીકેની દાવાદારીને મજબૂત બનાવવાનું પ્રોત્સાહન બ્રિટન-અમેરિકાએ આપ્યે રાખ્યું.

૧૯૪૩ઃ માર્ચની તા. ૧ લીએ, કોરિયન કમિશનના અધ્યક્ષ ડૉ. સિંગમાન રૂહીને એક પત્રનો જવાબ અપાયો, કે જ્યાં સુધી તમારી સરકાર પાસે જાપાનની સામે રીતસર લડી રહેલી ફોજ ન હોય ત્યાં સુધી અમેરિકા કોરિયાને ન તો માન્ય રાખી શકે કે ન તો મદદ કરી શકે.

આવો જવાબ એક એવા નિઃશસ્ત્ર દેશને અપાયો, કે જેને દર ત્રણ કુટુંબો દીઠ ફક્ત એક શાક સમારવાની છરીનો પરવાનો મળતો હતો, જે દેશે પોતાની આવી શસ્ત્રહીન

હાલત છતાં પણ જાલિમોનો એવો તો અવરોધ કર્યો હતો, કે ખુદ 'ગુનેગારો'ની સંખ્યા, ૧૯૧૨માં જે ૩૯૯૫૩ હતી તે ૧૯૩૫માં બે લાખ ને છ હજાર જેટલી વધેલી બતાવી હતી; જે દેશની સમસ્ત પ્રજાના દર દસ માણસે એકેક સશક્ત યુવાન, શક્ય તેટલા માર્ગે શત્રુની સામે ઝૂઝી મરવા સેબીરિયા અને મંચૂરિયાની પહાડી ગોદમાં ચાલ્યો ગયો હતો—અને કોની સામે લડવા? જેને જરાજેટલો ફૂલવવાની પણ હામ મહાન અમેરિકા કે ઇંગ્લંડની છાતીમાં નહોતી, તેવા બળિયા જાપાનની સામે

૧૯૪૨: ફેબ્રુઆરી તા. ૨૩ ને સોમવારની સાંજે અમેરિકાના પ્રમુખના મોંમાંથી રેડિયો પર એક સંબોધન સંભળાયું—

' કોરિયાનો લોકો '!

એ શબ્દોના ધ્વનિએ કોરિયનોના કાન પર જાદુ છાંટ્યું. જાપાને નામશેષ કરવા ધારેલ 'કોરિયા' નો એ ઉલ્લેખ આંતરરાષ્ટ્રીય દુનિયામાં પ્રથમ વાર ચમક પ્રેરનારો બન્યો

ફેબ્રુઆરીની તા ૨૭ મીએ વૉશીંગ્ટનમા 'કોરિયન લીબર્ટી કૉન્ફરન્સ' નામની પરિષદ બેઠી. અમેરિકા, હાવાઈ, કૅનેડા, મેક્સીકો અને ક્યૂબામાં વસતા તેમજ ચુંગકીંગવાસી, સેબીરિયાવાસી, મચૂરિયાવાસી, હોનોલુલુવાસી વગેરે કોરિયાના ચુનંદા પ્રતિનિધિઓની એમાં હાજરી હતી. પ્રતિષ્ઠાવંત અમેરિકનો ને અન્ય રાષ્ટ્રના સન્માનિતો પણ જોડાયા હતા. એ પરિષદને બીજે દિવસે માર્ચની ૧ લીએ ચાર ઠરાવો થયા

પહેલો ઠરાવ : ૧૯૧૯ની આઝાદીની ઘોષણાને ફરી-વાર ઉદ્‌ઘોષિત કરીએ છીએ. અને એની સિદ્ધિ થતાં સુધી લડત ચાલુ રાખવાની જાહેરાત કરીએ છીએ

બીજો ઠરાવ : કોરિયન પ્રજાસત્તાકની હાલમાં ચુંગકીંગ ખાતે બેઠેલી કામચલાઉ સરકાર પ્રત્યે હૃદયપૂર્વકનો સહકાર અને એનો નિભાવ કરવાનું ફરી જાહેર કરીએ છીએ.

ત્રીજો ઠરાવ : ૧૯૪૨ની જાન્યુઆરીની તા. ૧૯મીએ છત્રીશ રાષ્ટ્રોએ સહી કરેલા સંયુક્ત રાષ્ટ્રોના જાહેરનામા પ્રત્યે અમારી કબુલાત જાહેર કરીએ છીએ, અને આ જાહેર-નામામાં અમારી સરકારને પણ વિધિસર પક્ષકાર બનવા દેવાની અમારી સરકારે કરેલી માગણીને માન્ય રાખીએ છીએ

ઠરાવ ચોથો : કોરિયન કામચલાઉ સરકારને માન્ય રાખવાને અમેરિકન-પ્રમુખ પર નિવેદન મોકલવાનો અમે પ્રસ્તાવ કરીએ છીએ.

અધિવેશન ત્રણ દિવસ બેઠું. કોરિયાવાસીઓને પોતાનો અરુણોદય નજીક લાગ્યો. પોતાની માગણીઓ ઝટ સ્વીકા-રાશે એવી તેમને પૂરી ધારણા હતી

ચુંગકીંગ બેઠેલી રાષ્ટ્રસરકાર અમેરિકન સરકાર પાસે જે નિવેદનો પેશ કરતી હતી તે આ હતાં—

૧. અમારો દેશ મુક્ત બની યોગ્ય દેખરેખ હેઠળની ચૂંટણીને માટે અવકાશ ન મેળવે ત્યાં સુધીને માટે અમને એની કાયદેસરની સરકાર તરીકે મંજૂર રાખો.

૨. સંયુક્ત રાષ્ટ્રસમૂહની સાથે અમને પણ, ધરી–